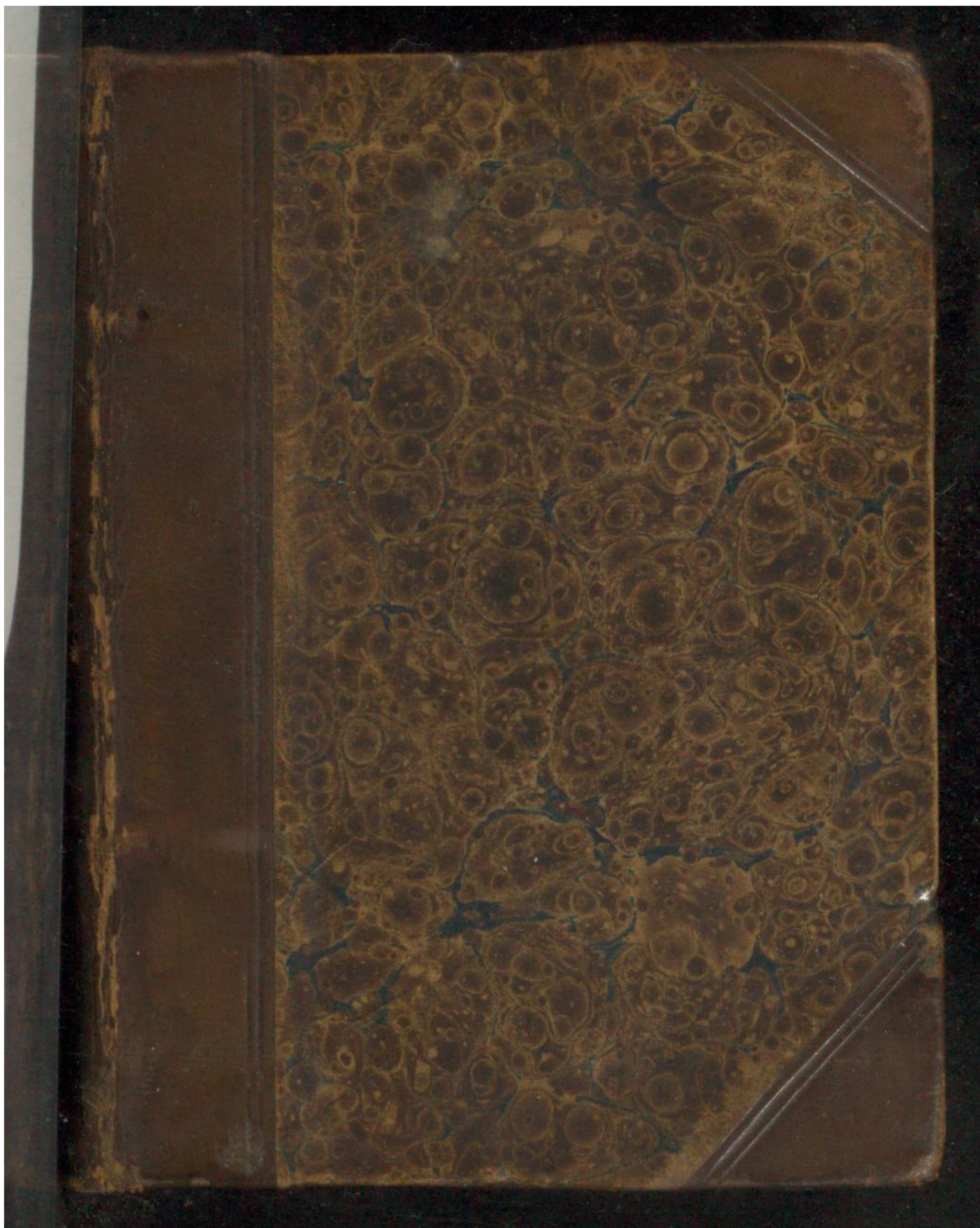

ALBERTI

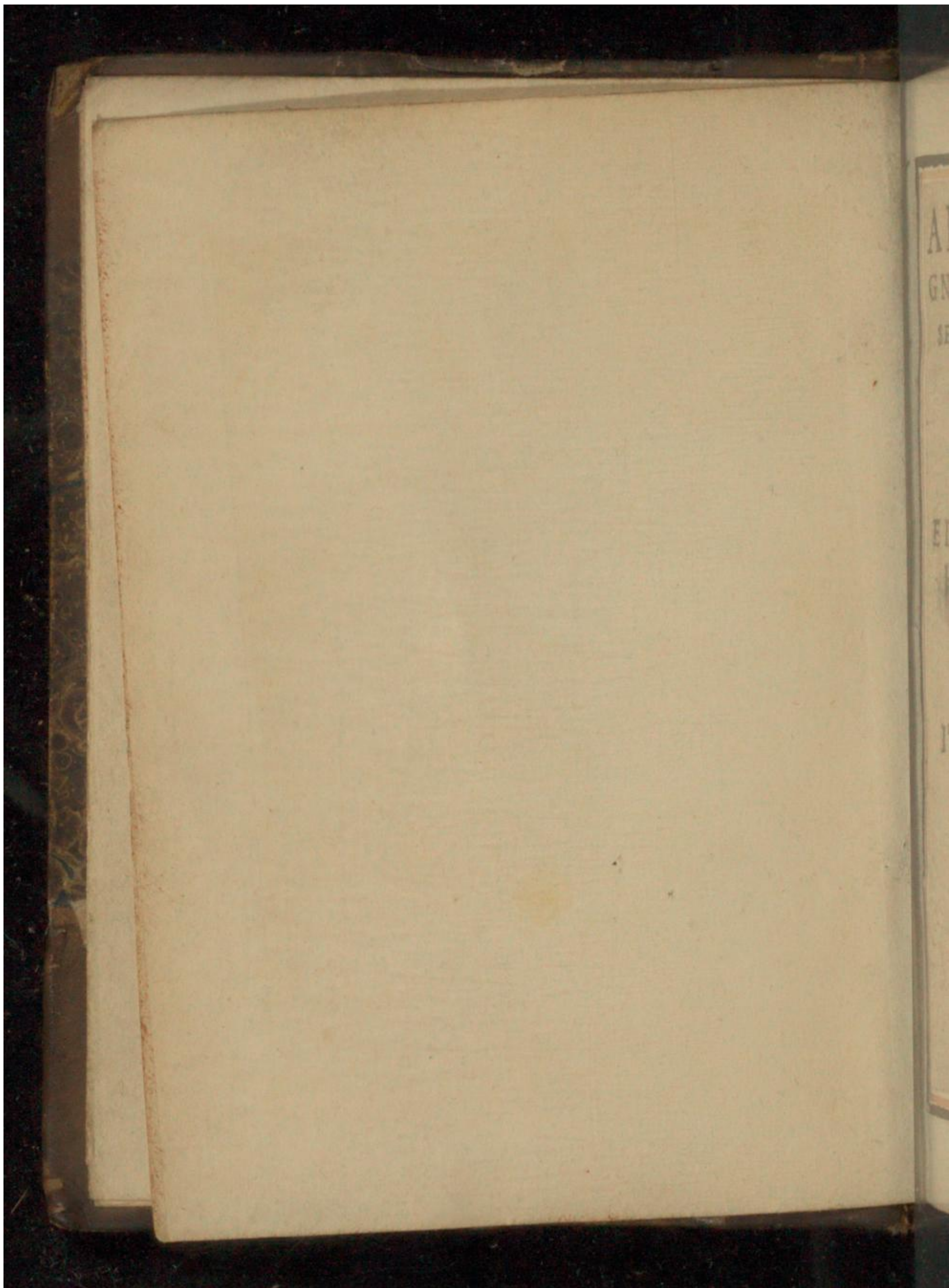

Hugh W. Diamond. F. S. A.
Surgeon.

Payne 12/7/11

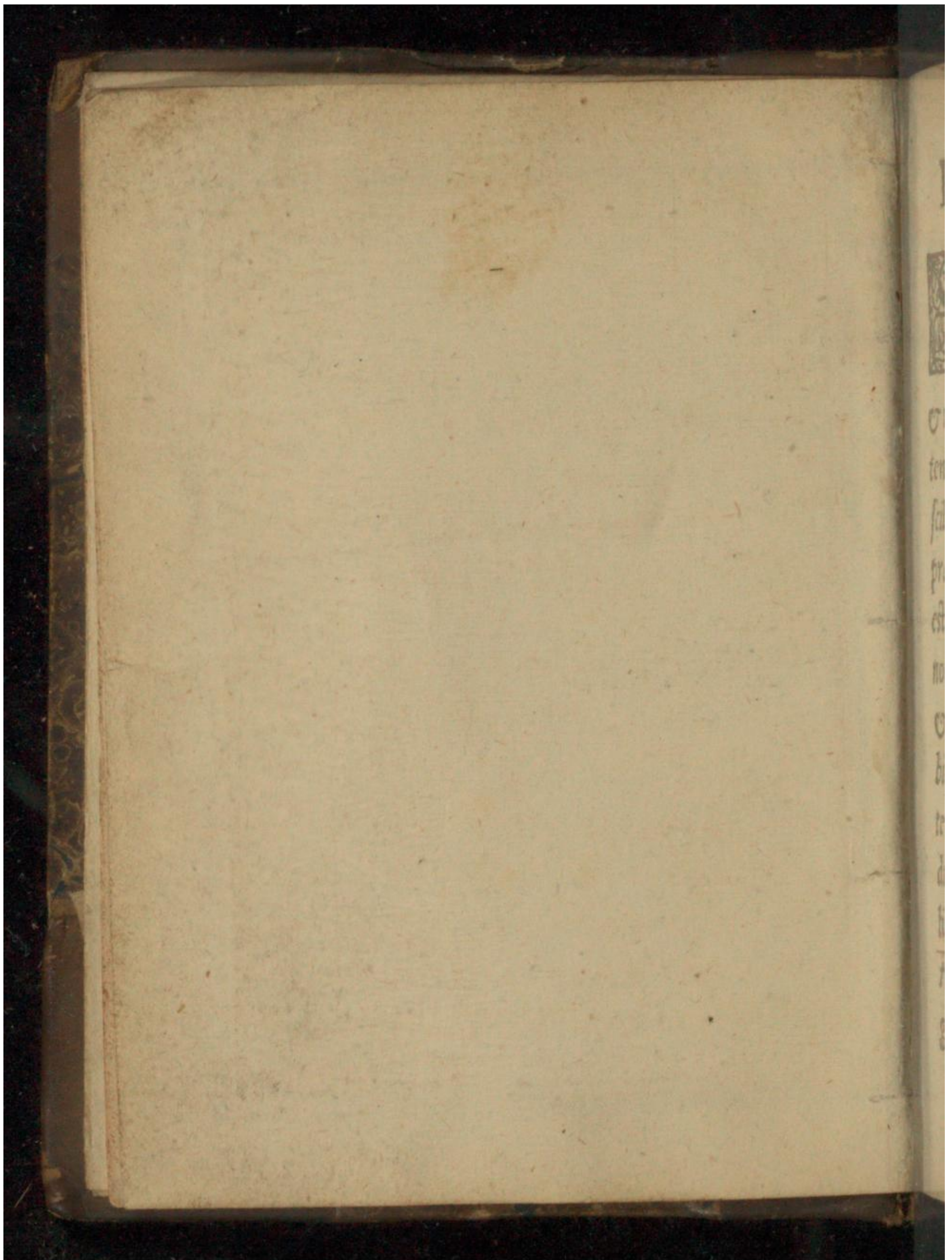

ALBERTI COGNOMENTO MAGNI DE SECRETIS MVLIERVM, LIBELlus, scholijs auctus, & à mendis repurgatus.

EIVSDEM DE VIRTVTIbus Herbarum, Lapidum, & Animalium quorundam, libellus.

ITEM DE MIRABILIBVS mundi, ac de quibusdam effectibus causatis à quibusdam animalibus, &c.

1555.

PROOEMIVM.

Cribit Philosophus philosophorum princeps: Homo est optimum eorum quæ sunt in mūdo: & mundus sumitur hic pro omnibus contentis in sphæra actiuorum & passiuorū, scilicet pro elementis & elementatis, isto præsupposito probatur propositio: Illud est optimū, cuius generationis causæ sunt nobilissimæ, sed sic est de homine, ergo &c. Maior patet, quia affectus sortitur nobilitatē ex causis. Minor probatur de materia hominis. Vnde materia hominis secūdum medicos ponitur esse mēstruum mulieris cū spermate uiri, quia illa ambo intrant compositionē hominis sicut lac coagulatur sub materia casei. Sed philosophi

naturales ponunt, quod menstruum mulieris sit materia, & semẽ uiri sit effectus: ita quòd semen uiri se habet ad menstruũ mulieris, sicut artifex ad artificium, ut attestatur Auerroys 7.metaph. Digreßionibus de Idæis. Item physi.5.metaph.cap. 10.Dicit quod sperma uiri ad caussam effectiuam reducitur, & quocunq; modo dicatur, semper patet quòd materia hominis est excellentißima, & inter omnia semina nobilißima. Secundo probatur. Illud est optimũ, quod in suis partibus aßimilatur corpori nobilißimo, sed homo est huiusmodi, ergo, &c. Maior patet, quia aßimilatio sequitur naturam rei. Minor probatur, quia homo aßimilatur cœlo, quantum ad duodecim signa zodiaci, quorum tria sunt calida uirtualiter, scilicet
Aries,

Aries, Gemini, Leo. Illis correſpondent tria membra in homine, ſcilicet cor, epar, & teſticuli. Item tria frigida, ſcilicet Cancer, Taurus & Virgo, & illis correſpondent inteſtina, ueſica, & dyaphragma. Item tria ſunt humida, ſcilicet Scorpio, Aquarius & Piſces, quibus correſpondent cerebrum, ſtomachus & pulmo. Item tria ſunt ſicca, ſcilicet Capricornus, Sagittarius & Libra, quibus correſpondẽt ſplen, fel, & renes. Vnde dicit phyſic. 12. metha. quod totum cœlum eſt ſicut unũ compoſitum contiguum, igitur debemus eſſe inclinati ad notitiam præſentis libri qui tractat de generatione humana. Cuius cauſa efficiens dicitur fuiſſe Albert. Magn. qui fuit ſufficienter tritus ſiue literatus in experimentis, & à mulieribus informatus.

Et maximè in libro de animalibus, qui postquam totum mundum cum Alexandro circuiuit, librum de animalibus composuit. Et supponitur philosophiæ naturali, quia est unus liber de paruis naturalibus, & non pure naturalis, sed partim medicinalis.

PROOEMIVM.

Ilecto sibi in Christo socio & amico N. clerico de tali loco: ueræ sapientiæ & augmentū continuum uitæ præsentis.

Istius libri subiectum est ens mobile, contractum ad naturam secretorum mulierum, ut ipsis infirmantibus, possimus dare remedia: & ipsis confitentibus, scire dare pœnitentias debitas ad delictum. Et diuiditur primo in duas partes, scilicet procemialem & executiuam. Pars executiua ibi.

Sicut

Sicut scribitur, &c. Primò, auctor salutat personam cui scribit, dicens: Ego Albertus morans Parisiis, Dilecto sibi in Christo socio & amico. Ibi tangitur causa efficiens, mouens, & mota. Mouēs fuit quidam sacerdos, qui rogauit dominum Albertum ut sibi scriberet librum de secretis mulierum. Et hoc ideo quia mulieres sunt tempore menstrui uenenosæ, ita quod intoxicāt animalia per uisum, inficiunt pueros in cunis, maculant speculum bene tersum, & quandoque faciunt coëuntem cum ipsis leprosum fieri, quandoque cancrosum. Et quia malum non euitatur nisi cognitum, ideò necesse est uolentibus abstinere cognoscere immunditiam coitus, & multa alia quæ in hoc libro docentur, & sic Albertus uidens quod iustè peteret, cōsensit ei, & sic tangitur causa efficiens, mota cùm dicitur scribo, &c. Sapientia est cognitio dei & perpetuorum effectuum. Et ideò dicit philosophus in procemio Metaphysic. De deo propriè non est scientia, sed sapientia. Ita nihil melius est in hac uita, quia mediante ista sumus felices, teste Auerrhoy in prologo quarti Physico. Ideo auctor scribit augmen-

tum uitæ præsentis, & bene scribit sibi ista, quia homo mediante sapientia, redditur laudabilis deo, & hominibus.

Cum uestra fauorabilis & gratuita me rogauit societas, ut quædam à nobis quæ apud mulierum naturam & conditionem sunt occulta & secreta, lucidiùs manifestarem, uisa petitione uestra nulla pigritia à compilatione breuis & compendiosi tractatuli impetrata materia me retraxit. Sed pusilla & iuuenilis mens, quæ secundum eius poßibilitatem, & temporis oportunitatem ad aliena attrahitur, nihilominus uestro cupiens satisfacere appetitui, hanc præsentē epistolam in qua plurima de impetratis inuenietis, scribo uobis in parte stylo philosophico, & in parte medicinali, prout materiæ competere uide-

uidetur. Nam conscripsi, rogans uestram constantiam, ut in hoc opere ac negotio, constans ac celans sitis, ne aliquem puerũ, tam in ætate quàm in moribus ad præsentiam peruenire permittatis, & si feceritis, promitto uobis plura de his & alijs manifestare: & cum præsenti opere & arte causa medicinali trāsmittere, quæ prolixius dabo, domino concedente.

Hic ostendit causam, qua posset ipsum excusare à labore huius facti, & patet sentẽtia ex textu. Nota quòd auctor dicit quòd mens iuuenilis & pusilla ipsum retraxit, ubi euitat arrogantiam, quia mens dicitur parua, quæ paruis conditionibus cognitionis est imbuta. Vnde intellectus propriè non est paruus per se, nec per accidẽs, quia intellectus non extenditur extensione, nec minoratione. Nota quòd appetitus est triplex, scilicet naturalis, animalis, & intellectualis. Ad propositum dicit litera appetitui, glos. i. naturali intellectui. Vnde ille

 sacer-

ſacerdos appetitu naturali, appetiuit cognoſcere naturas mulierum: Vnde homines natura ſcire deſiderant, 1. metaphyſic. Item appetiuit appetitu intellectuali, quia uidit utilitatem cognitionis earũ.

SIcut ſcribitur ſecundo de generatione animalium generabilium, generatio ſempiterna eſt circuitu. Cauſam autem ſempiternitatis in generatione animalium oſtendit philoſophus 2. de anima, dicens: Naturaliſsimum operum eſt unumquodq; ſibi ſimile generare: quatenus diuino eſſe & immortali participent, quòd omnia appetunt ut ipſa permaneant, nõ idem in numero, ſed idem in ſpecie. Propter quod dicit Commentator 2. de anima, quod ſollicitudo diuina nõ potuit ipſum hominẽ facere permanere idem in numero, miſerta eſt ei in dando uirtutẽ quæ potuit in ſpecie permanere. Et ſubdit: Hoc enim nõ eſt

dubium, quin melius est habere hanc uirtutem, quàm non habere uel non esse.

Hæc est pars executiua, qua auctor prosequit intentũ suum, ponendo duas propositiones ualẽtes sibi ad propositũ. Et diuiditur in tot capitula & partes quot patebunt per ordinem. Nota generatio animalium perfectorũ sempiterna est, quia talia sunt de perfectione uniuersali, 1. Ethicorũ. Sed dubiũ uidetur, quia quædã animalia sunt quandoq; penitus corrupta, sicut quidã uermes & muscæ in hyeme. Dicendũ est quod si corrumpantur in uno climate, tunc generantur in alio secundũ Albertũ, & in cõmento super primo poste. Vel dicendũ est quod generatio animaliũ, quæ sunt de perfectione uniuersali, illa est sempiterna, sed stante prima solutione dubiũ est, an illa animalia sint de perfectione uniuersali, quia melius esset multa animalia nõ esse, q̃ esse, scilicet serpentes, & animalia quæ intoxicãt. Dicitur quod bonũ est ea esse, ut absorbeãt immundicias terræ, quia si nõ absorberent, inficerent aërem, & per consequens hominẽ. Vnde nam

nihil

nihil ſuſtentat ſine cauſa rationabili. Ex textu illo patet, quòd caſtitas eſt peccatum naturæ, licet hominũ ſit uia mortis ex præcepto legis, quia per caſtitatem animal non generat ſibi ſimile. Nota, per ſollicitudinem diuinam non poteſt intelligi deus, quia ipſe non curat particularia, ſecundum Auer. XII. Metaph. ergo per ſollicitudinem diuinam intelligitur corpus cœleſte, quod de ſui natura appetitu naturali appetit conſeruare iſta inferiora, tamen mediante regimine intelligentiarum. Vnde Comment. XII. Metaph. Opus naturæ eſt intelligentiæ, non errantis. Vtrum generatio animalium poſſet animalia conſeruare in eſſe ſpecifico ſemper? & dicitur quòd nõ, quia ſi ſic, ergo ſpecies eſſet generabilis, quod eſt falſum: falſitas patet, quia ſpecies eſt perpetua. Dico quando generatur indiuiduum hoc uel illud, tunc generatur natura ſpecifica ſubeſſe hoc ſignato, & ſecundum partem licet non generetur ſecundũ totum ambitum. Vnde nota quòd natura occultè operatur in uniuerſalibus, ut dicit Gilbertus Porretanus in ſuis ſex principijs, in c. I. ſ. in c. de forma, Et quia producere intendit

naturam

naturam uirilem, ſcilicet hominem in communi uel equum, & tamen producit particularem, ut ſortẽ, quod prouenit ex eo, quia inuenit materiam quandam, & ſignatam hoc loco determinato, & ideò ſi inueniret totam naturam ſimul produceret omnẽ hominem ſimul, ſed quia inuenit unam portionem mẽſtrui huius uel huius mulieris, ideò producit hũc uel hunc hominem particularem.

CAuſa autẽ quare iſta animalia & præcipuè homines, ſecundum eandem naturã & ſecundum materiam, & ſecundum numerum non durant, dicitur ſecundum de generatione & corruptione. Quorũ ſubſtantia corporalis non durat, ſed eſt corruptibilis, non poſſet reiterare eadem in numero, ſed ſubſtantia hominis ſecundo principia indiuidui accepta eſt corruptibilis, ideo generatio hominis abijcitur, quare generatio hominũ ſempiterna non

erit

erit ſecundum numerum, nihilominus ta=men generatio hominum eſt perfectißi=ma, quod probatur ſic: quia homo eſt no=bilißima creatura, quod patet ex inten=tione Phil. in multis locis Phil. & præci=puè in ſecundo de anima, quia quanto plu=res operationes res habet, tanto nobilior eſt. Homo *autem per rationem intellecti=uam ſeparatur à numero uiuentiū, ut pa=tet ibidem.* Hoc *etiam eſt de intentione o=mnium philoſophorum, præcipuè* Boëtij *in ſecundo de conſol. phil. ubi dicit, quod homines* Deo *ſunt ſimiles mente.* Hoc *e=tiam patet in 2. phil. quia motus capit na=turam & ſpeciem à termino ad quem, & ideo cùm ineſſe naturam humanam in* So=*crate uel* Platone, *uel in alio particulari homine exiſtente, ſit motus qui dicitur ge*

neratio perfectißima, erit ipsa inter omnium animalium generationem. Item generatio est motus de non esse ad esse. Esse autem maximè appetitur, & præcipuè ab hominibus, quia hic inter omnes motus excellens est in mobilitate. Et intellige de motu uariante aliquid super quod mouetur, per hæc excluditur primus motus qui est causa aliorum.

Hic probat quod animalia non possent permanere eadem in numero, sed bene eadem in specie, & præcipuè homines. Dubitatur utrum idem indiuiduum corruptum numero possit regenerari? Et uidetur quòd sic, quia post triginta septem mille annos, constellatio cœli erit eadem per totū sicut iam, secūdum Platonē, & Astronomos. Et ideò tunc nos erimus ijdē in numero, & sedebimus in hac uel in hac schola uel lectorio, sicut nūc, scilicet in magno anno. Vnde Plato dixit, quod post magnum annū debet redire Athenas, & debet

ibi

ibi legere: ratio eſt, quia tota conſtellatio ueniet ita. Ideo redeunte eadem conſtellatione, eidem affectus redibunt. Dictũ eſt ſtante ſententia Auerr. & Ariſt. 5. Phyſi. & in lib. de generatione, non eſt poſſibile, ex quo generationes illius nõ poſſent eſſe tunc immediatè & corruptiones, ideo tẽpus mediaret. Et ideo unum numero, una mutatione perditur, numero quinto Phyſicorũ. Sed ad dubium primum eſt dicẽdum, quod poſt annum magnum poſſibile eſt redire homines multũ ſimiles, ſic quòd uix poſſunt cognoſci diſtincti, cùm nõ ſunt idem in numero. Sed diceres, ſtante eadem cauſa materiæ, effectus erit idem in numero. Reſpondetur quòd uerum eſt ſtante eadem menſura & materia æquè diſpoſita, ſed ſic non eſt, quia tempus raptum tranſit, & non reuertitur idem numero, ſed benè idem in ſpecie. Et poteſt dici, quòd reſolutio hodierna non ſit eadem numero cum reſolutione quæ uenit poſt mille uel quadringẽtos annos, quia motus eſt ens ſucceſſiuum. Dubitatur ſecundo, utrum unum animal poſſit perpetuari ſemper? Et uidetur quòd ſic, quia poſſibile eſt inuenire aliquod complexionatum

natum

natum in quo elementa sunt reducta ad mediũ siue proportionem mediam, quia omnis corruptio est à contrario, & illa contraria sunt proportionata in summo, ideo non corrumpuntur. Sed quòd illud sit possibile, probatur sic, quia ubi est maius æquale et minus æquale, ibi ē æquale simpliciter. Dico quòd non est possibile illud dare, quod est mixtum mouetur per naturam elementi prædominantis. i. cœli. Sed ad rationem ubi est maius æquale & minus, &c. responde quòd uerum est prout æquale sufficit, & prout est possibile. Vnde mixtum æquale in humore secundum iustitiam est ponendum, sed non est dare æquale secundum quantitatem mobil. quia terra semper prædominatur pluribus mixtis. Aliter dictum, supposito quòd tale mixtum secundum omnem qualitatem elementorum sic ponderes, adhuc esset corruptibile ab extrinseco, scilicet, à uirtute cœlesti, quia posset mediāte aqua frigida infrigidari, & sic redire ad hoc, scilicet ab æqualitate humorum, & hoc modo corrumpi. Nota quòd litera dicit, homines sunt similes deo, mente, illud patet, quia homo per scientiam fit diuinus. Seneca

tur speculatiuus est deo similis & amantissimus, patet illud 2. Metap. ubi dicit Arist. in hominibus est delectatio pauco tempore, quam intelligentiæ toto æterno perficiunt. Et intelligit per hoc cognitionẽ dei in qua est maxima delectatio. Nota quod omnis delectatio fit per quandam assimilitudinem siue assimulationem cognoscentis ad cognitũ, mediante forma exemplari cognoscentis, ergo quãtò plus homo cognoscit de deo tãto plus uel magis assimilatur. Litera dicit inter omnes motus generatio est nobilior, sumendo de eductione animæ siue formatiõe fœtus in utero, quomodo fit motus uidebit. Pro quo nõ quod motus est duplex, quidam est motus qui abijcit aliquid à substantia, sicut calefactio aquæ abijcit frigiditatem, & mouetur de albo in nigredinem. Alius est motus qui non abijcit aliquã perfectionem à substantia motus, sicut motus cœli qui non facit aliquid corrumpi à substantia cœli. Modo generatio est motus abijciens aliquid à substantia rei, quia menstruum quod mouetur ad formationem hominis, transmutatur. Vnde Auer. primo Physicorum dicit: In generatione hominis

pars ſpermatis non ceſſat corrumpi, & pars homi nis generatur, donec tota forma compleatur.

DE GENERATIONE EMbrionis. Caput I.

Oſtquam ſermo noſter præmiſſus eſt de his quæ intentionẽ auditoris ad ſtyli materiam inclinant, oportunum eſt ad materiam operis deſcendere, & primò de embrionis generatione uidere. Iuxta quod notandum eſt diligenter, & memoriæ commendandum, quod omnis homo qui generatur naturaliter, ex ſemine patris & menſtruo matris generatur, ſecundum intentionem omnium philoſophorum & medicorum. Et dico medicorum, quia Ariſtot. non poſuit ſemen patris in ſubſtantiam

fœtus cedere, sed dicit fœtum tantū procedere ex menstruo, et postea poni ipsum uaporabiliter exalare. Medici aūt dicunt totum semen, tam ex parte patris (quod sperma dicitur) q̄ matris (quod menstruū dicitur) cedere in substantiam fœtus.

Cap. primæ partis executiuæ, in quo uult aggredi materiam scilicet ad ostendendū generationem embrionis siue fœtus. Non est controuersia inter Medicos & Philosophos, nam philosophi dicunt, quòd semen uiri coniunctum menstruo mulieri, habet se ad menstruū mulieris, tanq̄ artifex ad artificium. Vnde sicut carpentarius solum est efficiens, & domus effectus, ita quod materiam domus alterat ac disponit, sic etiam sperma uiri alterat menstruum mulieris ad formā hominis. Et hoc ponunt ideo quia uident quòd patre corrupto, fit generatio hominis, & trāsmutatio seminis mulieris, ergo est ponere efficiens, quòd patre corrupto, mēstruum mulieris transmutetur. Et quia finis & effectus non coincidunt, ideo sperma uiri non intrat

mate-

materiam. Sed medici dicunt oppositum, uidelicet quòd homo fit ex nobilissima materia, ideo semen intrare sub materiam fœtus mulieris, quia menstruum mulieris, superfluum est secundæ digestionis, sed sperma uiri est melius coctum et digestum, ideo oportet ipsum subintrare materiam fœtus & substantiã, quia uidetur quòd fœtus aliquando assimilatur patri, in genitalibus & in multis alijs, hoc non esset nisi intraret substãtiam fœtus. Item medici dicunt quòd in semine uiri fit quidam spiritus gignens, qui penetrat totam materiam seminũ coniunctorũ, & ille spiritus est formatiuus omniũ membrorum tanquàm faber ferrum cum malleo disponit, sic ille spiritus disponit & mollit omnia mẽbra, & per ipsum spiritum saluatur principiũ efficiens. Sed philosophi ponunt sperma uiri exhalari uaporaliter, quia matrix est membrum ualde porosum, & sic post formationem fœtus, calor solis facit sperma uiri exalare & recedere ex matrice per poros. Sed quòd sit porosum, patet, quia puer per poros sumit nutrimentum. Etiã patet, quia est pellis, & quælibet pellis est porosa in animali, quia ali

ter sudor non posset exire sine pœna, quod est falsum, quia in calore pori aperiuntur, & tunc sudor exit, & tunc etiam exeunt pili per poros. Nota embrio est quædã massa carnea, ex istis seminibus cõgregata, & ista massa carnea alteratur ad formationem fœtus.

HIs uisis, & accepta una parte opinionis Aristot. uel medicorum, uidendum est per quem modum, & quomodo illa semina recipiuntur in muliere. Vnde mulier cùm in coitu fuit cum uiro, similiter in eodem tempore emittit menstruum, in quo uir sperma, ita quod ista duo semina in uulua mulieris cõcurrunt simul, & unum alteri incipit commisceri, & tunc concipit mulier. Concipere autẽ uocatur quando ista duo semina in matrice, & in tali loco deputato à natura, ad factum recipiuntur. Postquam uero illa duo semina recepta sunt

pta ſunt, matrix mulieris clauditur tanquam burſa ex eius omni parte, ita quod nihil de ſemine recepto poteſt perdere. Et cum matrix ſic undiq; fuerit clauſa, fit tentio menſtruorum in muliere.

Hic auctor exequitur formationem fœtus, & primo facit hoc, ſecundo ponit notabile ibi. Iuxta quod notandum, ſi uir primus emittit ſperma quàm mulier menſtruum, tunc non fit conceptio. Item ſi ambo ſimul emittunt, & ſi ſemina non ſunt benè conformia, & benè diſpoſita, iterum non fiet conceptio, ut ſi ſemen uiri non ſufficienter fuerit calidum. Et ideo qui raro coëunt, cito generant, quia ſunt calidi ualde. Nota quòd uulua dicitur quaſi ualua, quia eſt ianua uentris, & eius ultima pars dicitur membrana, quia membrum ani eſt finis uuluæ, & ita matrix clauditur ſicut una burſa, ita quòd ſecundum Auicennam una acus intrare non poſſet, quia gaudet ex calido recepto nolens perdere, Nota quòd mulier emittit men-

 ſtruum,

ſtruum, & etiã recipit, & ſic magis delectatur in coitu ipſo uiro. Sed oritur dubium utrum abſciſſis teſticulis poſſet aliquis generare, & uidetur quòd non, quia deficiunt uaſa ſeminalia, per quæ uaſa ſemen deferri debet. In oppoſitũ expertum eſt, quia taurus abſciſſis teſticulis generat. Dico quòd imò adhuc generare poſſet, quia poteſt emittere materiam ſpermaticam, licet non æquè bene. Vnde ſi ſemen emiſſum ad terram, poneretur ad matricem, poſſibile eſſet quòd conciperet. Vnde ſæpius cõtingit, quòd in balneo ubi uir ſpermatizat, muliere præſente, quòd ſine coitu ipſa concipit, quia uulua eſt maxime attractiua, & quia ſemen adhuc eſt uigoroſum, & non exhalatum, ideo producere poſſet fœtum, & hoc expertum eſt. Nam ſi ſpermatizaret cattus ſuper ſaluiã, & aliquis comederet de ſaluia, tunc ex illo ſpermate generarentur catti in uẽtre uiri, qui catti per uomitum eſſent expellendi.

IVxta quod notandum, quod menſtruũ in muliere nihil aliud eſt, quàm ſuperfluũ alimentum quod in ſubſtantiam rei aliun

de

de non recedit, ſicut eſt in uiris ſperma. Et uocatur menſtruum in muliere ideo, quia fluit in quolibet menſe ad minus ſemel, cum mulier tantæ ætatis fuerit, hoc eſt, 12. 13. uel 14. annorum, & ut frequenter accidit in decimoquarto. Et incipit fluxus menſtruorum eſſe in quolibet menſe, propter naturæ purgationẽ. Quibuſdam uerò accidit iſte fluxus in nouilunio, quibuſdam poſtea, ita non omnes mulieres in eodem tempore patiuntur iſtum dolorẽ, quia in illo fluxu omnes differenter patiũtur, quædam plus, quædam minus, à quibuſdam uerò tranſit diutius, & hoc ſecundum exigentiam, & complexionem naturæ mulierum.

Hic auctor ponit unum notabile, ut patet in textu. Dubitatur quare fluxus ſpermatis non ſit mẽ

struosus sicut menstruum. Respondetur quòd sperma siue semen uiri, est magis decoctum & subtile, ideo natura non libenter reijcit, imò conseruat ad generationem, siue ad nutritionem si indigeret fœtus. Dubitatur quare urina & stercorizatio & sudor non sequantur motum lunæ sicut mēstruum. Respondetur quòd urina & immunditiæ fiunt omni die ex superfluitate cibi, secundum magnam grossitudinem & maiorem quantitatem, ideo opus est quòd quotidie debeant expelli. Nota, iuuenes mulieres sunt multum humidæ, ideo libenter menstruizant in principio mensis, & seniores in fine, quia minus humidæ sunt. Nota quòd mulieres nigræ minus habent de menstruo quàm mulieres albæ, quia omnes mulieres sunt flegmaticæ complexionis, tamen una magis alia. Et quantò magis mulieres utuntur cibarijs delicatis & benè piperatis, tantò magis subtile emittunt menstruum. Et oppositum est de pauperibus mulieribus, grossis cibarijs utentibus. Nota autor ponit quòd in XII. XIII. uel XIIII. anno mulier incipit menstruizare. Ratio est, quia tunc calor ætatis pueritiæ deficit,

gratia cuius non potest benè consumere humidum nutrimentale. Vnde uersus: Adde decem ternis, sic mulierum menstrua cernis, Ad quinquaginta durat purgatio tanta. Nota quòd mulier mediante mēstruositate purgatur, quia humidum superfluū recedit, à quo grossi humores resoluerentur si maneret. Ideo mulier non est apta ad disciplinam, propter grossitiem spirituum cerebri, oppilātium & hebetantiū. Et nota quòd coitus mulieribus pro tanto est proficuus, quia superfluū frigidum emittitur, & calorem recipiunt, qui temperat earū frigiditatem, oppositum est in uiris. Vnde mulieres multum coëuntes, non sunt breuioris uitæ adeò sicut uiri, hoc attestatur natura passeris, qui propter sæpe coire moritur.

SEd ex his quæ dicta sunt oriuntur plura dubia. Primū est, utrum ille fluxus fiat per colorem sanguineum uel per aliquem alium. Iuxta quod notandum, quod in omnibus mulieribus præterquam in corruptis, color menstruorum est sanguineus

ut in

ut in pluribus. Et dico in corruptis, malis & uiscosis humoribus. In his enim sunt sæpe menstrua liuidi, id est, plumbei coloris. Et non loquor de corruptione castitatis, quia indifferenter siue uirgines fuerint siue corruptæ, si tantæ ætatis fuerint, fluxum patiuntur, & signa ad hanc partem scilicet quod menstrua fluunt, sunt plura, de quibus postea dicetur.

Hic autor mouet quatuor quæstiones secũdum ordinem, ut patet in textu. Nota quòd fluxus menstruorum est sanguinei coloris. Causa huius est, quia menstruum est superfluum secundæ digestionis, scilicet epatis, sed epar est organum rubeũ summè calidum, & ideo assimilatur sibi idipsum in colore, & in forma inquantum potest. Sed contrà, uidetur quòd menstruum debeat esse album, quia est summè frigidum, & frigiditas est mater albedinis. Respondeo secundum Albertum, quantum esset de natura menstrui esset album, sed quia eius produ-

cens

cens eſt rubrum, ſcilicet epar, ideo ſibi aſſimilatur. Tunc eſt dubium, quare ſperma uiri nõ eſt rubeũ, cùm tamen ſit calidum & benè digeſtum. Dicitur quòd ſperma uiri de ſe eſt rubeum, quia eſt ſanguis tertiæ digeſtionis, ſed in teſticulis dealbatur propter frigiditatem teſticulorum, ideo non ſpermatizat niſi per motum teſticulorum calefiat. Nota, calor rubeus generatur ex eo, quia in humido terreſtri, humiditas per aduſtionem humidi cõſumitur, ut patet in latere rubeo. Vnum later ante combuſtionem non eſt rubeus, ſed efficitur rubeus per cõſumptionem humidi à calido, ita quòd terreſtre ſiccum prædominatur. Sic eſt de menſtruo mulieris, eo quòd in epate humidum calore epatis non conſumitur in ſicco terreſtri, ideo quodammodo fit rubeum. Sed in mulieribus ualde groſſis & terreſtribus, tantum eſt de humido inconſumpto, & de terreſtri, quia earum mẽſtruum eſt liuidum, id eſt, nigrum. Terra enim nigra eſt, & quia earum menſtruum eſt ſummè terreſtre, ideo ſequitur colorem terræ. Quia color eſt qualitas ſecunda, derelicta à primis qualitatibus. Exemplum; ſicut uidemus quã
do cali-

do calidum agit in humidum, & non consumit sufficienter humidum, relinquitur color uiridis, sicut in pyris & in pomis. Et si frigidum prædominatur, color est albus, sed si calidum prædominatur, relinquitur color niger, ut patet in pipere, & sic de alijs similibus.

SEcundum dubiū potest esse, utrū menstruum fluat per anum, & hoc more secessus: aut per uuluā, modo eiectionis urinæ. Ad hoc breuiter est dicendum, quòd per uuluam fluit in specie crudi sanguinis & tenuis.

Hic auctor ponit secundum dubium, ut patet in textu. Et respondetur ad dubium, quòd mulieribus multum corruptis, quarū anus & uulua sunt unum foramen, tamen menstrua fluere per anum, sed stante sanitate & bona digestione, tunc nō fluunt per anum, sed per uuluam.

TErtio dubitatur, quare in mulieribus

fluunt menstrua, quæ sunt superflua alimenti, & nõ in uiris sperma, quod etiam est superfluum alimenti. Ad hoc dubium dicendum est, quòd mulier est frigida, & humida à natura: uir autem est calidus & siccus: modo de natura humidi est fluere. 4. Meth. & maximè humidum quod est in mulieribus, est aqueum. Sed in uiris humidum est aëreum, & ideo cùm calor semper agat in humidum, & calor est naturalis. Sed tamen natura nihil facit frustra, ut dicitur Primo de cœlo & mundo: & quia calor in mulieribus semper est debilis, respectu illius qui est in uiris, & cùm totũ alimentum in mulieribus non potest conuenire in carnem, ideo natura facit quod melius est, prouidet naturæ de necessarijs, & reliquum dimittit in locum quen-

dam, in quo ſeruantur in muliere menſtrua. De illo quidem in tantum dictū eſt, quia maioris inquiſitionis eſt, quàm præſens expoſcit negotium.

Hic mouet tertium dubium, & per ſe ſoluit, ut patet in litera. Nota, quòd frigidiſſimus uirorum eſt calidior calidiſſima mulierum, ſtante eadē regione, digeſtione, & cibali nutritione, & ſic de alijs. Hoc dico notāter, quia mulier in Aethiopia uiuēs delicate, eſſet calidior pauperculo uiro in occidēte ſemper utente cibarijs frigidiſſimis. Sed contra uidetur quòd mulier calidior ſit uiro, quia calor fundatur in ſanguine, ſed in muliere plus eſt de ſanguine, quàm in uiro, aliâs ſanguis nō flueret quotidie & continue in muliere, ſed ſic nō eſt in uiro, ergo, &c. Reſpōdetur, quòd ubi plus eſt de ſanguine bene digeſto & decocto, ibi eſt & maior calor, ſed ſic non eſt in mulieribus, ergo, &c. Nota litera dicit quòd natura facit quod melius eſt. Ratio, quia natura regitur ab intelligentia non errante, expellit humidum groſſum mulieris mediante fluxu. Et ui-

demus

demus experimentum quãdo fuerit in corpore animali aliquis humor grossus, nociuus corpori, illum natura uertit in partes officiales corporis, faciendo scabiosos pedes & manus, ne illud humidum ædat mẽbra principalia, scilicet cor, hepar, & alia.

QVarto dubitaret aliquis, unde ueniret menstruum in muliere, quando est in coitu cum uiro, quia dictum est supra, quando mulier cõcipit, retenta sunt menstrua: ergo si retenta fuerint, mirum est unde tunc fluunt in coitu. Ad hoc dicendum est quod quando mulier cõcipit, retenta sunt menstrua propter hanc causam finalem, ut de menstruo retẽto, fœtus in utero mulieris existens, poßit nutriri. Quando autem mulier est in coitu cũ uiro, tunc propter magnam delectationem quam habet, quia per uirgam uirilem existentẽ in uulua, nerui & uenæ existentes in uulua, con

fricantur & mouentur, & sic uulua dilatando se, menstruũ emittit, & hoc est naturale respectu coitus, quia ille coitus est naturalis. Est tamen quasi uiolentus respectu fluxus naturalis menstruorum. Item omni die de nutrimento sumpto, fit materia, quæ apta nata est ad expellendum in coitu. Ex illo soluitur dubitatio, quare mulieres impregnatæ maximè appetunt coitũ, quia appetitus coitus est propter abundantiam materiæ superfluæ ab alimento. Et ideo cum menstrua sunt retenta, & omni die aliquid aliud generatur, mulier maxime appetit coitum, quia ex eius materiæ abundantia, uulua mulieris calescit, & sic coitum appetit.

Hic mouet quartum dubium, & sic soluitur per se, sed dubium est circa dicta, & circa dicenda, à

qui-

quibus membris in uiris ſperma abſcindatur, & ſimiliter menſtruum in mulieribus, ſumendo menſtruum pro ſemine quod emittitur in coitu. Et uidetur quòd ab omnibus membris, quia fœtus aſſimilatur parentibus in omnibus membris. Sed contrà, ſi ſic, ſequeretur quòd imperfectus in membris generaret in membris imperfectum, quod eſt falſum. Falſitas patet per experientiam, ſi pater eſſet cæcus, claudus, uel mutilatus in digito, non ſemper generaret ſimile ſibi. Conſequentia patet de ſe. Dicendum quòd in coitu illa ſemina diſcinduntur à quatuor membris principalibus, ſcilicet à cerebro, corde, epate, & matrice in mulieribus, & à teſticulis in uiris, & ex conſequenti ex alijs membris, ſed non ab alijs partibus corporis principaliter, & per hoc ad inſtantiam dicitur, quòd fœtus aſſimilatur parentibus. Dico quòd ſufficit à principalibus, prout iſta influunt alijs membris, & maxime à cerebro diſcinduntur & diſtinguuntur. Vnde uidemus multum coëuntes caput dolere, & maxime exſiccari in membris, & maxime debilitari in uiſu.

DE FOETVS FORMATIONE. Caput II.

VIsis istis ad formationem fœtus in matrice est redeundũ. Prima materia recepta in matrice habet naturã lactis sex primis diebus. Ad hunc colorẽ lactis, operatur calor naturalis in spermate uiri emissus, & calor matricis, ita quod ista materia dealbatur sicut lac. Deinde illa materia transmutatur ad naturã seu colorem sanguinis spißi, & aliqualiter bene cocti, & hoc per 9. dies, postea tũc ab isto tempore fit consolidatio in membris fœtus, in 12. diebus.

Istud est capitulum secũdum partis executiuæ, in qua reuertitur ad formationem fœtus. Oritur dubium, utrum calor spermatis sit ignis elementalis, uel sit calor cœlestis, similiter de calore matricis, &c. Hic sunt diuersæ opiniones, sed cum Aristotele

ſtotele 2. de animalibus dicẽdum, quod iſte calor ſit animalis, ſiue cœleſtis. Ratio eſt, quia calor elemẽtalis eſt deſtructiuus, ſed calor cœleſtis eſt ſaluatiuus animalium, ſecundum Auerr. XII. Metaphyſi. XII. commento. Sed tamen dicendum, quod iſte calor ſit partim igneus, & partim animalis ſiue cœleſtis. Vnde calor igneus conuertitur ſimpliciter in ſe, ſicut in contrarium. Sed calor animalis ſiue cœleſtis eſt permixtus cum humiditate & tẽperatus, & ille conſeruat mixtum. Vnde quodlibet animatum uiuum uiuit in calido radicali & humido temperato. Dubium eſt quæ membra primo formãtur & generantur in fœtu. Hic dicunt quidam, quod epar, quia in epate fit nutritio prima, & uegetatio ſpirituũ, & quia ab epate diſcinditur prius ſemen, quàm in corde, ideo uidetur epar primo generari. Sed cum Ariſto. dicamus, quod primo cor generatur, quia eſt primum uiuens & ultimum moriens, poſtea epar, poſtea cerebrũ, poſtea teſticuli, ſic de alijs. Sed quãdo dicitur quod in epate fit prima nutritio, dicitur quod eſt uerum ex conſequente, ſed primo in corde habet fieri, &c.

Ivxta quod notandum, quod ſecundum Phi. unumquodq; uiuentium conſurgit ex quatuor elementis, ideo quia in tali materia eſt materia terrea, quæ cedit in ſubſtantiam oßium: ſimiliter aquea cedit in ſuum ſimile, & ſic de alijs. Poſtea uero ſolet facies formari à natura, & diſpoſitio corporis ſecundum trinam dimenſionẽ, ſcilicet longum, latum, & profundum, & hoc fit per 18. dies. Ab iſto uerò tempore incipit natura fœtus confortari uſq; ad egreſſum. Nota quod fœtus mulieris conficitur in 14. diebus. Et illud quod per ſermonem longum dictum eſt, ſolet dici per quatuor hos uerſus:

Conceptũ ſemẽ, ſex primis crude diebus,
Et quaſi lac, reliquisq; nouem fit ſanguis abinde.

Cõsolidat duodena dies, bis nona deinceps
Efficiat, reliquũ tẽpus producit ad ortũ.

Hic auctor ponit unum notabile, ut patet in textu. Nota, litera dicit quod quodlibet uiuentiũ est ex quatuor elemẽtis. Hoc probatur, quia ex quibus aliquis nutritur, ex illis est constitutus, 2. de Anima, sed ex eisdẽ nutrimur & sumus, ergo &c. Minor patet, quia nutritio fit per calidum et humidũ, siccum & frigidũ, principaliter per calidũ & humidum. Sed contrà, quædã animalia uiuunt ex puris elementis, igitur solum unum elementum est in ipsis. Antecedens patet per hunc uersum,

Quattuor ex puris uitam ducunt elementis.

Dicendum quod simpliciter est impossibile secundum Aristotelem. Vnde halec est mixtum ex quatuor elementis, & nutritur in aqua mixta, mediante calore solis. Vnde halec in aqua pura uiuere non potest, quia illa non est nutrimentalis. Et ideo uidemus pisces panem comedere in aqua. Item in quolibet mixto uiuente requiritur terra, quæ facit mixtum constare & durũ esse, aliâs cito dissolueretur. Item requiritur ignis, ut calorem

 habeat

habeat in quo uita ſaluatur. Etiam requiritur humidum in quo agat calidum. Et requiritur humidū aëris, quia ſpiritus generatur ex ſanguine aëreo. Item oſſa ſunt ex mēſtruo, quantum ad groſſiores partes menſtrui, quia oſſa materiā hominis in eſſe conſeruant. Si enim non eſſent oſſa, homo cito diſſolueretur. Poſtea de parte mēſtrui magis aquea, generatur cerebrum & medulla. De partibus magis aëreis, generatur ſpiritus, & de partibus magis igneis epar, ita quòd quælibet membra in homine, ſunt in ſua ſtructione ex adiūctione alicuius elementi. Nota, fœtus ſic formatur, quòd quantitas materiæ perexiſtentis condenſatur, uel rarefit ad quantitatem ſiue extenſionem debitæ formæ, in longum, latum, & profundum. Et quando res generabilis maior erit in quantitate recorrumpenda, tunc fit rarefactio materiæ. Quando uerò erit minor, tunc fit condenſatio. Sic eſt quando ex ſemine mulieris fit homo, quia tunc ſi materia ſeminis eſt maior recipiente formam hominis, tunc primo calor naturalis & uirtus formatiua materiam condēſat, & facit indureſcere, donec apta ſit formæ: &

tunc

tunc homine generato, materiam augmentat interim cum elementis, usq; ad quantitatem competentem sibi. Et omnes illæ diuersificationes quæ præcedunt animam id instanti generatam, debent esse indeterminatæ ante illud instans: quamuis omnes sint determinatæ nō per formam corrumpendam, sed per formam menstrui, tamen adhuc expectant aliam terminationem à forma generanda. Secundum hoc glosatur litera, quæ dicit, Postea uerò solet facies formari secundum trinam dimensionem, scilicet in determinabile.

SVnt autē quidam, qui penes quodlibet tempus signatum, ponunt regnare aliquē planetarum. Et quia scire hoc multū confert, ad ea quæ hic scribūtur, ideo ne ignorantiæ meæ illud neglectum ascribatur, ex his aliqua declarabo. Notandū primo, ut dicit Auicenna, accidentia sunt in triplici genere, quædam enim materiam consequuntur in composito, & ei attribuuntur:

tur: quædam formæ, quædam compositum ex materia & forma consequuntur. Et cũ hoc sit naturale compositum ex materia & forma, tripliciter denominabuntur accidentia in ipso. Ex parte aũt animæ sunt quædam accidentia, uirtus eundi & mouendi, & quia secundum intentionẽ quorundam, qui dignè locuti sunt de natura, omnes uirtutes quas anima in corpore cõplectitur, illas contrahit à superis & corporibus cœlestibus.

Hic auctor incipit determinare, de successiua fœtus formatione, secundum influentiam planetarum. Et primò præmittit quædam, secundo exequitur intentum suum ibi, Ab ultimo enim. Nota, illa conclusio formatur ex litera. Fœtus formatur successiue per planetas. Idem probatur sic extra literam. Penes illud formatur fœtus, quod diuersimodè influit fœtui esse & uiuere, sed planetæ

sunt huiusmodi, ergo, &c. Minor patet, quia huic influit uiuere longo tempore, huic paruo tempore, ut patet per Ptolomæū in Centiloquio suo, & per eius Commentatorem Haly.

Nota tunc planeta dicitur regnare, quando est in maiori uigore, scilicet quando est in domo sua, hoc est, in signo sibi conformi, & quæ sint domus planetarum, infra patebit. Nota, anima mouet corpus per hunc motum, anima primò mouetur ab alio, scilicet appetibili, & sic mota mouet spiritus, quibus motis, ipsi mouent musculos, qui moti mouent mēbra. Et sic patet, quòd appetibile est principale mouens. Sed dubium est, utrum aliquid accidens posset esse principium alicuius substantiæ principale. Respondet Galterus Burbalij super quarto Sententiarum quòd sic, probamus sic, quia illud est agens, quod corrumpit unum, & generat aliud. Talis autem est humoris indispositio, siue disproportio elementorum, quæ corrumpit formam hominis, & generatur forma cadaueris, quod est substantia, igitur, & cæt. Respondetur,

quòd

quod humor notificans est quædam substãtia. Non enim sumitur humor pro accidẽte, sed capitur pro materia humida peccãte, ita quod accidẽs non corrumpit hominem, nisi uirtute sui subiecti. Sed quãdo dicitur, Substantiæ nihil est contrariũ, dicitur quod uerum est, de contrarietate perfecta, tamen benè cõtrarietate diminuta, quæ sufficit ad corruptionem unius, & ad alterius generationem.

AB ultimo enim orbe, qui motu diurno omnes sphæras inferiores recipit, influuntur materiæ principaliter & radicaliter uirtutes essendi & mouendi ab orbe stellarum fixarũ, fœtus recipit uirtutem, quæ distinguitur in esse secundum diuersas figuras & accidentia. Et illud conuenit, & in quantum est forma, sed etiam contrahit aliam uirtutẽ ab hoc orbe quæ dat esse, & secundum diuersas naturas huius orbis, post sphæram stellatam ponitur sphæra Sa-

ra Saturni ſecundum aſtronomos, & ab illa influuntur animæ uirtutes diſcernendi & ratiocinandi. Et poſtea ſphæra Iouis, & ab illa influitur animæ magnanimitas, & plures animæ paßiones. Et à ſphæra Martis influitur animæ animoſitas, & uirtus iraſcibilis, & alia deſideria animæ. Et à Sole influitur uirtus ſciendi & memorandi. A` Venere motus concupiſcentiæ & deſiderij. A` Mercurio uirtus gaudendi & delectandi. A` Luna quæ eſt radix omnium uirtutum naturalium, uirtus uegetandi: quamuis hæc & plura alia, ab anima procedunt: & cum iſta ſequuntur ex diuerſis partibus corporũ cœleſtium, tamen hæc omnia animæ attribuuntur, & non ſolùm animæ, ſed toti cõpoſito, quod ſimplex non poteſt ſuſtentare accidens.

Hic oſten-

Hic oſtendit quomodo animæ influuntur diuerſa accidētia à corporibus ſupercœleſtibus. Nota ab ultimo orbe, anima capit eſſe in omnibus, quantum eſt ex parte ſui, ſed ſphæra cœli ſtellati dat eſſe diſtinctum animæ ab alijs entibus, quia propter multitudinem ſtellarum influit diſtinctũ eſſe, & diſtinctionem. Vnde ſecundum hoc quòd ſtella ſpecialis, reſpicit unam animam plus quàm aliam, ideò diſtinctum eſſe influit cuilibet animæ humanæ, cui correſpondet diſtincta ſtella.

Nota, Saturnus eſt prima ſtella erratica, & gratia ſuæ influentiæ dat animæ uirtutem diſcernendi & ratiocinandi. Et dicitur Saturnus quaſi ſatur in aruis, per contrarium. Vnde cum ſit frigidiſſimus & ſiccus, influit cariſtiam ipſo regnante. Sed Iuppiter influit magnanimitatem. Vnde Iuppiter fuit quidam uir, qui expulit patrem ſuum à regno ſuo. Et dicitur quaſi iuuans patrem, per contrarium. Et illud attributum eſt uni planetæ, qui magnanimus eſt per influētiam, ita quòd puer natus eo regnante, ſit magnanimus. Et in Venere naſcuntur luxurioſi. Sed Mars eſt maligniſſimus

planeta-

planetarum, & dat uirtutem irascibilem. Sol est optimus planetarum, influens scientiam & memoriam. Vnde sub Sole nati sunt felices & amabiles. Sed Mercurius dicitur quasi mercatorum κyrios, id est, dominus: sicut enim mercator dicitur esse gaudiosus & affabilis, sic & ille planeta est beneuolus, gaudium & delectationem infundens: sed Luna influit uirtutem uegetandi & nutriendi, quia est infimus planetarum, ideo immediatius agit.

Item litera dicit, accidens in simplici essentia non sustentatur, causa est quia accidens egreditur de natura subiecti, non solùm magnitudinem subiecti, siue causæ materialis, sed etiam magnitudinẽ causæ efficiẽtis. Ideo compositum secundum unam partem est causa materialis, & secundum aliã partem est causa effectiua, & quia in simplici non est exponere, ideo simplex non est subiectum accidentium, & maximè accidentium realium, quàmuis tamen essentia simplex posset esse subiectum suorum modorum essendi, sicut materia prima est subiectum suæ potentiæ, quæ est suus modus essendi

propri-

proprius & formalis. Ex quo patet, quòd accidentia potentiæ non sunt accidentia solius animæ, sed sunt accidentia totius compositi. Sed dicuntur animæ sic, quia insunt corpori per animam principaliter.

NVnc uerò ex parte corporis consimiliter est notandum, & primo de creatione uel formatione corporis, quod ex embrione creatur & formatur per effectus & operationes stellarum, quæ planetæ dicũtur. Primò enim materia embrionis uel hominis generandi, compressa & coagulata per frigiditatem & siccitatem Saturni disponitur, & huic materiæ à Saturno uirtus influitur uegetatiua, & motus naturalis asscribitur, & tunc patebit in tali materia operatio aliqualiter debita. Et ideo medici dicunt, quod post lapsum spermatis in matrice, primi mensis in generatione,

tione, & in temporis succeßione, secundum exigentiam naturæ seminis, Saturno asscribitur, quia sua frigiditate & siccitate semen constringit & consolidat.

Postquàm auctor posuit accidentia propria animæ, mediãtibus corporibus cœlestibus, consequẽter exequitur de accidentibus corporis. Nota, frigidi est stringere & condensare, ut patet in experimento. Vt si accipitur olla plena aquæ, & ponatur ad locum frigidum, aqua minoratur, sic quòd comprimitur. Sed calidi est extendere, ut calor ferri facit ferrum extendere. Item calor in aqua buliẽte ipsam extendit & rarefacit in dimensionibus, sed quia Saturnus est frigidus & siccus, ideo assimilatur terræ, ideo materiam condensat & comprimit. Versus,

Est frigidus summè Saturnus siccus & asper.

Nota dubium, utrum aliquis planetarum posset influere frigiditatem, & uidetur quòd non. Quia 2 de Cœlo dicitur, Stella influit motũ & lumen, sed tam motus quàm lumen calefaciunt, ergo &c. Re-

 spondeo

ſpōdeo quòd omnis planeta influit calorē, ſed unus plus, alter minus. Vnde Saturnus & Luna minimè influunt calorem, reſpectu aliorum planetarum.

SEd ex iſto ſtatim oritur dubitatio, quia alicui poteſt eſſe dubium, utrum Saturnus regnet in cuiuslibet embriōis cōceptione. Et ſi non, tūc mirabile eſt quod dictū eſt.

Hic mouet dubium, & eſt illud, ſi dictum eſſet uerū, ſequeretur quòd Saturnus ſemper regnaret, & hoc eſſet mirabile. Conſequentia non probatur in litera, ſed de ſe patet, quia omni die fiunt conceptiones puerorum.

CIrca quod notandum eſt, quod materia prima ſubiecta eſt corporibus ſuperceleſtibus, & eorum motibus. Et hoc eſt quòd dicit philoſophus primo methcor. quòd omnia inferiora cauſata ſunt à ſuperioribus, & ab ipſorum motibus gubernantur. Et ideo neceſſe eſt quod iſta infe-

riora particulariter & uniuersaliter re=
spiciantur à superioribus, intelligendo de
uirilitate corporis totius supercœlestis:
uniuersaliter enim ista inferiora respiciũ=
tur à superioribus, quia nihil fit de mate=
ria elementari, nisi ex uirtute corporum
superiorum: ideo dicit Commentator 2.
metha. quod natura non agit nisi guber=
netur à corporibus supercœlestibus, hoc
est ab intelligentijs. Particulariter enim
aliquid fit in istis inferioribus à causatio=
ne superiorũ, quia una pars cœli apta na=
ta est introducere talem formam determi
natam & specialem, alia uero aliam for=
mam, & illud totum uidetur esse de inten
tione Commentatoris in primo de gene=
ratione & corrup. ubi uult quod genera
tio elementorum & partium ipsarum ad

inuicem ordinantur & conſeruantur per motus corporum ſupercœleſtium, & per motus elementorum qui concurrunt generaliter ad generationem mixtorũ. Addit autem Commentator, quod indiuidua animantiũ & planetarũ ſunt determinatarũ cauſarũ, & ſunt determinata ad eſſe. Et ita tã eſſe uniuerſaliter q̃ particulariter inferiora à ſuperioribus reſpiciũtur

Hic auctor ſoluit quæſtiõem motam, & primò ponit ſolutionem quandã, ſecundo applicat eam ad propoſitum, ibi: Et ideo cum natura, &c. Nota, materia cœleſtis reſpicit determinatè elementũ, quia in una parte generat ignem, & in alia corrumpit aquam, ſicut uidemus, quia ſigna hyemalia faciunt generare aquam plus in ſeptentrione, ſed ſigna æſtiualia plus faciũt generare aërẽ uel ignẽ in æſtate. Nota litera dicit, corpora ſimiliũ partiũ, unde illæ partes dicunt̃ ſimiles, quarũ quælibet ſuſcipit prædicationẽ totius, hoc intelligendo de partibus quan-

quãtitatis, ſicut quælibet pars ignis, & etiã ignis habet partes diuerſarum rationũ, ſicut materia ignis & forma. Modò generatio partiũ ſimiliũ corporum, quod ſunt in elementatis & elementis regũtur, & determinata ſunt per motum corporum cœleſtium. Idem eſt dicendũ de planetis & indiuiduis animantium. Et ideò contingit quòd in una parte terræ homines moriuntur, & ſi eſſent in alia, ibi poſſent reuiuere uitam eorum. Quia ſi aliquod mixtum fuerit nimis calidum in regione nimis calida, illud debet poni ad regionem frigidam, ut eius calor obtemperetur, & tunc illud ſanitati reſtitueretur.

ET ideo cùm materia primo ſit ſubiecta corporibus supercœleſtibus, neceſſe eſt, quod capiat formam alicuius ſpeciei determinatam ab aliqua parte ſpeciali cœli, ita quod non poteſt eam recipere à corpore cœleſti in communi, eò quod tale corpus reſpicit iſtam materiam uel iſtam formam

 indiffe-

indiffereter: nam qua ratione daret illam formam, eadem daret & alias, quia omnes formæ quæ sunt in potẽtia in materia prima, & in primo motore, sunt in actu, ut dicit Commentator 12. Metha. ergo cùm materia sufficienter disposita est, necesse est esse aliquam determinatam partem in primo motore, primo specialiter respiciẽtem materiam ad huius determinatè susceptionem, & ideo non sufficit agens particulare physicum stante communi influentia, & communi actione corporum cœlestium. Et illud patet ex eo, quia postquàm semen est decisum, gerit in se uim illius, à quo est decisum. Et illa uirtus non gubernatur à corporibus supercœlestibus uniformiter, ita quod non magis gubernatur ab una parte cœli, quàm ab alia, imò
hoc

hoc modo destitueretur in sua propria actione, & per consequens à fine. Et illud est de intentione Aristot. secundo de generatione & corrupt. ubi dicit, quòd adueniente Sole redibunt animalia, & recedente Sole animalia peribunt. Illud autem apparet ex intentione Commentatoris secundo Metha. ubi uult quòd materia prima, primo nō recipit omnem formam indifferenter, sed primo formas elementales, & mediantibus istis omnes formas mixtorum. Ille autem ordo formarum nō potest esse, nisi ab aliquo specialiter materiam gubernantium, ad receptionem formarum.

Hic auctor applicat ad propositum istam solutionem, & primo in generali, secundo in speciali, ibi, Et per hunc modum. Nota, motor primus est

 duplex,

duplex. Quidā est motor primus, ut ipse Deus glo riosus, & præter illum motorem est ponere alium motorem primo coniunctum. Vnde Philosophi ponunt octo sphæras, & nouem motores, ideò quia quælibet sphæra habet suum proprium motorem, Et præter illos motores est dare unum motorē simpliciter immobilem, qui non mouetur immediatè, sed mediantibus alijs motoribus coniunctis. Modo litera auctoris sic intelligitur. Omnes formæ in materia compositæ sunt de primo motore semper simpliciter, & in actu. Vnde Licomen. super primo Posteriorum dicit, quòd effectus primo habet esse in suis causis maximè effectiuis, sed in se habet esse uirtualiter. Nota, particulare agēs sub influentia communi potest educere formam determinatam, quia omnis causa prima determinata respiciens aliquam formam plus influit quàm pater uel mater. Et ideo agens particulare nō producit sine determinato agente. Item litera dicit, semen decisum habet uim illius à quo est decisum. Ex quo dubitaret aliquis, utrum semen decisum esset animatum: & uidetur quod sic, quia semen inquātum est

in pa-

in patre, tunc eſt uiuum uitam patris habens, & ſi habet eandem naturam in matrice, ibi erit uiuum. Hic reſpondeo, quòd ſemen fuſum in matrice non eſt uiuum formaliter, quia nec eſt planta, nec animal, ſed eſt uiuum naturaliter, quia mediante ſpiritu ſibi interueniente operatur uitā. Sed diceres, cum ſit inanimatum quomodo producit animam? Dicendum quòd mediante matrice quæ eſt animata, & mediantibus uirtutibus proprijs animæ, per ſtellas & planetas ſpiritualiter repræſentantes ſpiritualem influentiam, diuerſificantur imagines hominum ſecundum Albertum, & ideo quandoque contingit quòd homo cū capite unius porci generatur, quia aliqua ſtella tunc dominatur, quæ influit talem diſpoſitiōem, & ſic eſt expertum quòd in lapide aliquo eſt facta imago ſcorpionis uel ſerpentis, quia aliqua ſtella uel conſtellatio reſpexit ipſum, & ſibi impreſſit illam figurā, & ex hoc contingit quòd imagines aliquorum ſignorū ſculptæ in lapidibus habent curare quaſdam infirmitates, ſicut recitat Hali in centiloq. Ptolomæi, & uidit quòd imago ſcorpiōis ſculpta curauit læſionem fa-

etiam in satellico à scorpione animali, & sic uidemus quòd quandoq; aliqua corpora mortua sepulta, scilicet homines cẽtum annis uel amplius iacẽt sine incineratione, & hoc fit per naturam stellarum respicientium illud cadauer, quod conseruatur sine incineratione & cõbustione, præterea ex hoc patet quòd quandoq; optimi amici fiunt inimici una causa agente particulari, & hoc accidit per influentiam planetarũ repugnantium, quibus ipsi sunt subiecti.

ET per hunc modũ manifestatur esse de Saturno propositũ, scilicet quòd habet disponere materiã & introducere talem formã: sed q Saturnus sic semper dicitur regnare in embrionis cõceptione, sic intelligitur, quòd suũ regnare in hoc loco nõ sumitur pro alio q̃ influere talem dispositionẽ quæ ab alia parte cœli non est nata influi. Et ideo si in tali hora noctis uel diei non dicatur regnare Saturnus, hoc est ex

ro quod cessat uirtus sua, sed aliquis alius planetarũ, uel stella apta nata est influere talẽ dispositionẽ in materia, quã Saturnus influere nõ potuit, qa actus actiuorũ sunt in patiẽte bene prædisposito. Et si aliquis quæreret, cur ita fit quod omnia tali cursu currant? Respondeo quòd sic sunt ordinata apud Deum, qui primò originaliter omnia disponit secundum ordinationem sublimem, & cuilibet uirtutem propriam secundũ exigentiã suæ naturæ ministrat.

Hic applicat solutionem ad propositũ suum in speciali. Nota, per textum soluitur dubitatio directe in forma, quando arguebatur. Si primus mensis attribueretur Saturno, ita ille regnaret in principio conceptionis, tunc semper regnaret Saturnus. Dico Saturnum regnare intelligi dupliciter, uno influentia generali, alio modo influentia spirituali. Modo dicit quòd Saturnus regnat omni die influentia generali, sed regimen spirituale Saturni est

ni est quando fuerit in domo sua, & tunc habet maiorem influentiam. Nota, Saturnus est frigidus et siccus, ideo habet influere semini humidum & calidum, quæ sibi contrariantur uirtualiter, unde omnis actio fit gratia contrarietatis, quia simile addītum alteri, non agit ipsum, unde agens & patiēs in principio actiōis sunt dissimilia, sed in fine sunt similia, quia omne agens assimilatur suo passo inquantum potest mediante sua uirtute, quia omne agens naturale agit in suum contrarium, secūdum ultimum suæ potentiæ, ut patet 1. de Cœlo. Nota litera dicit actus actiuorum, &c. Hoc patet ex signis manifestis, est enim quidā piscis generalis qui uocatur Scorpio, ille inficit manus piscatoris per rete, & non inficit rete, quia rete non est dispositū ad hoc, &c. Item sol calefacit aërem, & non orbes ipsos, scilicet inferiores se, quàmuis sint sibi propinquiores, hoc est; propter indispositionem materiæ, & ideò peccauerunt dicentes, Quod licet fieri ex quolibet, hoc non uidelicet, quia primus actus proprius habet fieri in propria materia sibi disposita, Item nota quòd propriæ dispositiones nō

corrum-

corrumpuntur in aduētu formæ. Et ex hoc destrui tur opinio quæ ponit quòd postquàm materia men strui est disposita, & quando hominis forma introducitur, tunc dispositiones primæ corrumpuntur, hoc non ualet, quia tunc dispositiones frustra præcesserunt. Vnde dispositiones sunt medium recipiendi illud quod fit de potentia materiæ. Nota quòd auctor in litera ostendit se esse catholicū, in hoc quòd ponit Deum primordialiter omnia disposuisse. Vnde Philosophi merè naturaliter loquē tes, sic habent dicere, quòd ab æterno sic Deus disposuit planetas, & stellas, & non de nouo, & ideo Commenta. secundo de Cœlo, totum cœlum periret propter illam inordinationem quæ fieret per illam stellam, & oporteret quòd cœlum non moueretur.

Post hæc quæ dicta sunt: Iuppiter aduenit, qui sua gratia & uirtute sua materiā disponit ad susceptionem formæ membrorum, & caliditate sua uirtuali & causali materiam fœtus confortat, & sua humidi

tate re-

tate replet quæ fuerunt deſiccata à uirtu te Saturni in primo menſe, & ſic Ioui attribuitur ſecundus menſis.

Hic auctor exequitur de alijs planetis quantum ad formationem fœtus, uidetur quòd planetæ non formant ſic materiam fœtus, quia inter cauſam & effectum dicitur eſſe proportio: & ſi ſic, ſequeretur quòd embrio generatus eſſet perpetuus cum ipſi planetæ ſint perpetui. Dicendũ, licet cauſæ propinquæ ſunt corruptibiles, ideo corrumpitur fœtus.

TErtio aduenit Mars, qui ſua caliditate & ſiccitate format materiam, diuidens à lateribus brachia, & diuidit collum à brachijs, & caput format, & huic operationi attribuitur tertius menſis.

Nota Mars eſt calidus & ſiccus, & ideo ipſe habet formare crura & brachia, quæ ſunt ſicca. Oportet enim quòd calor ſufficiẽs congreget partes terreſtres ſiccas, ſi debent fieri crura & brachia.

chia. Nota quòd ex litera habemus, quòd caput formatur prius à Marte, q̃ cor à Sole. Huius causa est secũdum medicos, quia in capite sunt oĩa principia uitæ, ergo primo formatur. Sed Aristoteles ponit quòd cor primò formatur, quia cor fluit ex omnibus membris.

QVarto mense uirtus Solis aduenit, formas imprimit, cor creat, & animæ sensitiuæ motum dat. Et hoc est uerum secundũ intentionem medicorum & quorundam astronomorum, tamen secundum intentionem Aristot. cor inter omnes partes generandas generatur primo, & uirtute eius omnia membra nascuntur, addunt enim quidam ad istam partẽ dicentes, quòd Sol est radix totius uirtutis uitalis, & tali operationi quartus mensis asscribitur.

Item Phil. propter illum textũ asscribunt generationẽ hominis Soli, dicentes homo generat hominem & sol, ut dicitur 2. Physic. quia à Sole uirtus

radicalis dependet. Contrà, si sic, sequeretur quòd homo deberet dici solaris et cœlestis creatura, quia effectus ab eodem denominationē sumit à quo habet entitatem. Dicendū quòd sol est causa remota, ideò non sumit denominationem effectus à sole.

QVinto tempore quædam exteriorum membrorum Venus sua uirtute perficit, & quædam exteriora format, aures, nares, os, & uirgam uirilem in masculis, & pudibunda, scilicet uuluam, mammillas, et alia membra in femellis: manuum & pedum seperationem facit & digitorum, & isti quintus mensis aßignatur.

Nota Venus est beneuolus planeta, & est uirtualiter calidus, ideo perficit membra exteriora, scilicet, os & aures, & testiculos, sed uidetur quòd testiculi debeant primo generari, quia sunt principalia membra sicut cor & caput, mediantibus quibus se natura continuè saluat. Dicitur quòd testiculi non sunt ita principalia membra, sicut cor &

caput,

ezzeks for · 33 ...

& caput, quia uidemus testiculis ablatis adhuc uiuere hominem, sed capite absciso & corde ablato, ulterius ibi uitam non uidemus.

SExto tempore influentia & regnatio Mercurij instrumēta uocis format, supercilia cōponit, oculos fabricat, capillos crescere facit, & ungues producit. Et isti operationi sextus mensis attribuitur, unde uersus:

Instrumenta nouem, sunt guttur, lingua, palatum
Quatuor & dentes & duo labra simul.

SEptimo tempore Luna operationi finem imponit: replet enim sua humiditate angustias carnis, & aurigenas carnes in superficie complet. Venus uerò & Mercurius humiditatem tribuentes toti corpo-

ri, nutrimentum dant. Et isti operationi datus est septimus mensis.

Item nota, Luna replet poros carnis, & facit foetum esse planũ superficie, scilicet in cute. Item si aliquis puer nasceretur in septimo mense, ille moreretur, quia non est adhuc debite formatus & consolidatus ergo, &c.

Postea influentia Saturni, cui octauus Mensis asscribitur. Et ille Saturnus multum infrigidat & siccat, & per consequens stringit foetum, & ideo aliqui Astronomi ponunt foetum generatum in octauo mense moribundum uel mortuum esse, ut in sequentibus manifestabitur. Deinde in nono mense dominatur Iupiter, qui sua caliditate & humiditate foetum lætificat: & foetus qui generatur in isto Mense, est fortis, & bene dispositus, & longæ uitæ, & est fortis

gratia caloris, & longæ uitæ gratia humiditatis.

Hic auctor ponit in quo mense Saturnus habet suum dominium, & dicit quòd Saturnus in octauo mense habet influere. Et nota, quòd si in aliquo membro deficientes pueri nascuntur uel generantur cum quatuor digitis in manu, uel cum tribus, hoc est propter defectum materiæ. Similiter si generaretur cum sex uel cum septem digitis, hoc esset ex abundantia materiæ.

Est autem adhuc notandum, quòd membra corporis organici duodecim signis zodiaci attribuũtur. Primo ergo signum totius sphæræ cœlestis est aries, in quo quidem signo, Sole existente temperato, fit calidum & humidum, & tunc est motus ad generationem, & ideo motus Solis in arietem dicitur principium uitæ, & radix uirtutis uitalis, propterea arieti attribuitur caput in homine & eius

cõditiones. Nam aries in cœlo est dignior
pars cœli, quia principiũ diuisionis sphæ-
ræ per duodecim signa, sicut caput in ho-
mine uocatur dignior pars corporis, &
ideo merito arieti est aßignandũ, & quia
Sol currens in hoc signo calidum & hu-
midum naturæ mouet, & caput in homi-
ne dicitur principium spiritus uitalis.

Postquam auctor ostendit influentiam planeta-
rum & stellarum respectu fœtus, nunc consequen
ter prosequitur de effectu signorum. Nota, Aries
est calidus & humidus, & correspondet Veri. Ver
enim est calidus & humidus, & tunc animalia ma
ximè appetunt coitum, quia tunc augmentatur ca
lidum & humidum gratia Solis existentis in arie-
te, & maximè in uiris tunc est appetitus. Propter
hoc etiam mater ecclesia statuit ieiunium magis
in illo tempore quàm in alio tempore, propter lu-
xuriam illo tempore restringendam, quia tunc ho
mines constricti hyeme reuertuntur ad uigorem.
Vnde

Vnde uersus,

Marte mares, Februoq; canes, Maio mulieres.

Nota, Aries habet dominari super caput in quo uigent omnes potētiæ animæ, pro tanto, quia ipse Aries est principium uitalis operationis, sic & caput in quo uigent omnes potentiæ animæ, & ideo medici dicunt quòd uirtus uegetatiua corporis est in capite principaliter determinatè, sed in corde originaliter. Sed dubium est utrū uita magis consistat in corde q̄ in capite. Et uidetur quòd in capite, patet per Auicennam, qui dicit quòd uidit arietem ambulantem corde extincto, hoc esse non posset, nisi uita haberet principiū de capite. Sed contra hoc est Auerroys in 6. physic. qui ipsum deridet dicens se uidisse arietem currere hinc inde abscisso capite. Vnde Auerro. uult, quòd uita principaliter & originaliter sit in corde, sed ex consequenti in capite. Sed medici sunt multum sensuales, & hoc ideo, quia uident in capite esse sensus uirtutum, ideo dicunt uitam consistere in capite principaliter, sed non est ita, immo in corde. Sed quid dicemus ad auctorem in litera, qui dicit quòd

caput est nobilior pars corporis. Dicendum quod hoc uerum est secundum apparentiam & maiorē operationem spirituum uitalium, quia in eo apparent magis operationes uitæ q̃ in corde. Vnde non dubito quin natura nobiliorē & meliorem partem corporis collocauit in medio corporis, nā cor est primū uiuens, & ultimū moriens, hoc non esset nisi cor esset principalissimum membrorū corporis.

TAuro quidem collum, humeri & scapulæ Geminis attribuuntur, cancro manus & brachia, leoni quidem pectus et cor & diaphragma, uirgini stomachus & intestina, & costæ, & lacerti attribuūtur. Et hoc uidetur esse medietas corporis secundum cursum medietatis cœli, uidelicet ut à parte septentrionali est annotata. Libra uero secundam partem corporis respicit, scilicet renes, & est principium cæterorum membrorum. Scorpio uero loca libidinis respicit, tam ex parte uiri, quàm ex

parte

parte mulieris. Sagittarius nares, & ea per quæ natura secessum dimittit, & posteriora respicit. Capricornus uero genua & alia inferiora respicit. Aquarius uero tibias respicit. Piscis uero quod est ultimum, formationes pedum respicit & plantas, & sic breuiter habitum est iudicium ex parte duodecim signorum.

Hic auctor ostendit de alijs signis dicens, ut patet in textu. Nota, litera uult in tantũ quòd Luna existẽte in talibus signis quæ respiciũt illa mẽbra, ut patet in litera in illis mẽbris, non debet fieri minutio sanguinis Luna existente in aliquo signorũ.

ET non opinetur aliquis illa ficta fore. Nam fides huius in multis experimentis, ualet inueniri. Noscat ergo experimentum quiuis, quòd malum & uenenosum est tangere aliquod membrum Luna existente in tali signo illius membri, & causa

istius est, quia natura Luna auget humiditatẽ, quod experimur ad sensum, quòd si carnes recentes ponantur de nocte ad radios Lunæ, ibi generantur uermes in carnibus, & illud nõ semper apparet eodem modo, sed præcipuè in speciali statu lunæ.

Hic auctor cõfirmat dicta sua per experimenta. Nota si carnes in plenitudine Lunæ ponerẽtur ad radios Lunæ tunc conuerterentur in uermes, & tunc magis quàm in alio tempore, quia tunc Luna est multum humida. Et ideo dicit auctor in speciali statu Lunæ, & hoc patet si aliquis uulneratus poneretur ad radios Lunæ, hoc noceret sibi, quia omnes humiditates conuenirent in locum uulneris, & Luna augmentat humiditates, & sic humiditas nimis fiet intensa, sed si ponatur ad radios Solis, nõ est nociuum, quia radij Solis faciunt humiditatem exalare, & sic ex istis patet quòd semper in plenilunio mensis maioratur humiditas, scilicet cerebrum, medulla & menstruum, & ideo tunc difficile est studere propter humiditatem cerebri

rebri nimis intensam.

VT illud sanè intelligatur est aduertendũ, quod quatuor sunt status Lunæ secundum Albertũ in tracta. de statu Solis & Lunæ. Luna uerò in prima eius intensione est calida & humida usquequo est semiplena, post hoc nunc dicitur calida & sicca quousq; sit plena. Deinde est frigida usq; est semiplena in decremento, ultimo uerò est frigida usq; soli adiungitur, & in hoc statu maximè humectat humida putre faciendo, ideoq; cum Luna augeat in omnibus membris humiditatẽ, tũc lædere membrum ferro est idem quòd grauiter uulnerare, quia malum est humiditatem addere humiditati, & sic per consequens augmentatur nocumentum.

Hic confirmat dictum suum. Nota quòd prima

quadra correſpondet æri, qui eſt calidus & humidus, & qui generantur in iſta quadra, fiunt ſanguinei. Secunda quadra eſt ſimilis igni calido & ſicco, & tunc in illo ſigno generantur cholerici. Tertia quadra correſpondet terræ, quæ eſt frigida & ſicca, & tunc naſcuntur melancolici. Quarta quadra correſpondet aquæ, quæ eſt humida & frigida, & tunc naſcuntur phlegmatici. Et ſecundum hoc dicunt aliqui, quod ſi carnes ponerentur ad radios Lunæ cùm fuerit in quarta quadra, tūc citius conuerterentur in uermes q̄ in plenitudine lunæ, quia maxime eſt lunæ humiditas uigoroſa.

Nota, ſi aliquis doluerit in quarta quadra, tūc non debet trahere ſanguinem, nec uulnerari, & maximè in cerebro. Ratio eſt, quia tunc per illā uulnerationem humiditas augmentaretur nimis, & ideo fieret nociuum in membro.

SCiatis autem ſocij mei, quamuis quædam mulieres cauſam rei huius occultam ignorant, tamen quædam mulieres bene effectum cognoſcunt, & plura mala ex iſto

isto operantur, ut cum uir est in coitu cum eis, accidit quandoq; uiris magna læsio & grauis infectio ex infectione membri uirilis per ferrum appositum per eas, prout quædā mulieres uel meretrices doctæ sunt in illa nequitia & in alijs. Et si fas esset dicere, hoc quidem describerem, sed quia proprium meum creatorem timeo, ideo de illis occultis ad præsens nihil manifestabo.

Hic ponit quædam notabilia, ut patet in litera. Nota quod quædam mulieres sunt ita cautæ & astutæ, & accipiunt ferrum, & apponunt uuluæ, & istud ferrum lædit uirgam, sed uir non percipit propter nimiam delectationem & dulcedinem uuluæ, postea tamen sentit, ideo maximè cauendū est ne fiat coitus cum menstruosis mulieribus, quia exinde homo posset incidere lepram, & quandoq; in magnam infirmitatem, quia uenæ transeunt à singulis membris ad testiculos, ideò testiculis

læsis

læsis cito potest lædi totũ corpus. Vnde dicit Dya. Si mulierem menstruosam scienter accesseris totum corpus tuum infectum erit & multum debilitatum, quòd uix infra mensem uerum colorem & fortitudinẽ rehabebis, & sicut liquidum uestimentis tuis adhæret, sic ille fœtor omnia interiora hominis corrumpit. Dicit uenerabilis Hyppocrates de naturis hominum: Mulierem menstruosam nõ accedas, quia ex isto fœtore aër corrumpitur, & omnia interiora hominis confunduntur. Nota auctor timet Deum scribendo secreta usque ad ultimum, ne aliquis expertus forte malum operaretur per illa secreta.

ITem de quarto statu Lunæ præcipuè possumus effectum declarare prædictum alio experimento, quod sumitur, quòd radij Lunæ de nocte subintrantes & peruenientes ad caput dormientis, faciunt dolorem capitis & fluxum reumatis. Et causa huius dicta est prius.

Hic ponit aliud experimentum de quarto statu lunæ.

lunæ, nota quòd causa huius est, quia tunc luna est multũ humida, & quia reuma causatur ex superfluitate humiditatis, ideo facit catarrũ, unde Versus, Ieiunes, uigiles, faciens sic reumata cures. Et quia humiditas lunæ perturbat humiditatẽ cerebri, & augmentat ipsam, gratia huius augmentationis fit fluxus per nares, & si tũc illi radij inuenirent uulneratũ usq; ad mortẽ læderent ipsum, ideo uulnerati præseruandi sunt à radijs lunæ.

DE INFLVENTIIS PLANEtarum. Caput III.

Post hoc uerò ad influentias planetarũ (quos antiqui uocauerunt deos naturæ super hominem ex parte corporis & animæ) nunc reuertamur, &c.

Postquam uerò auctor ostendit quomodo per planetas habet formari fœtus, hic ostendit quomodo isti planetæ se habent ad fœtum ex parte animæ, uel corporis, uel simul. Nota quòd planetæ bene dicũtur dij naturæ. Ratio, quia natura regitur ab ipsis, sicut regnum à rege. Vnde totus ille mundus

dus sensibilis contiguus est à superioribus lationibus, ut tota uirtus eius inde gubernetur. Sed diceres, si planetæ sunt dij naturæ, quid tunc facit cœlum stellatum? Dicitur quòd hoc est causa uniuersalis naturæ & uniformis, sed planetæ diuersificant effectum secundum eorum motum, unde planetæ dicuntur à planos Græcè, quod est planum, siue error Latinè, non quòd in se errent, sed quia ex eorum motibus fiunt diuersi errores in mundo & in effectibus.

SAturnus qui est superior, obscurior & grauior & tardior alijs planetis cœlestibus, facit natũ qui sub eo nascitur, fuscũ in colore ex parte corporis, et planum in capillis nigris & duris, & caput turbidum & benè barbatũ, & talis homo continet subtile pectus, & habet scissuras in calcaneis figuraliter, & hoc est secundum dispositionẽ figuralem. Secundu n uerò animã malus est, multũ perfidus & malitio-

sus, iratus, tristis, & malignæ uitæ, fœtida diligens, & turpia uestimenta semper induens, et nõ est luxuriosus, & in pluribus Venerẽ minime diligens, imò naturaliter abhorret: undè breuiter notandum, q̃ secundũ intentionẽ magistri mei in illa sciẽtia experti, quicũq; natus fuerit sub Saturno, habet oẽs malas dispositiões corporis.

Hic auctor prosequitur intentum suum. Et diuiditur in septem partes, secundum quod septem sunt planetæ. Nota quod Saturnus est supremus planeta, & complet cursum suum in xxx. annis, ita quòd redit ad eundem punctum Zodiaci à quo incipit. Et secundum Ptolemæum, & magistrum Rabimoysen, Saturnus est planeta supremus, & maximè distat à terra, ita quod ad illam partem ubi tangit sphæram Iouis, homo ueniret à terra in quinq; millibus annorum, & in septingentis, & trigintaquatuor annis, & in septuaginta septem septimanis, & in tribus diebus, supposito

quod

quod dieta hominis esset decem miliaria. Et secundum astronomos Saturnus est tantæ magnitudinis, quia est nonagesies maior quàm tota terra. Item dictum est in litera quòd Saturnus est multũ tardus in motu suo, hoc debet sic intelligi, quod in tempore longiori complet cursum suum. Vnde Saturnus est bene trigesies maior Sole quantũ ad suum orbem, & sicut Sol pertransit suũ orbem motu proprio per zodiaci signa in uno, sic Saturnus in xxx. annis, & sic mouetur ita uelociter sicut Sol. Verbi gratia, Si duo homines ambularent, unus per triginta dies perambularet triginta miliaria, alter unum miliare, tunc alter qui ambulat unum miliare, ambulat citius, non tamen uelocior est in motu, eo quòd in æquali tempore pertransit de spacio secundum Philosophum sexto Physicorum. Item nota quòd litera dicit, Saturnus facit natum suum fuscum in colore. Ratio est, quia Saturnus est similis terræ, quia est frigidus & siccus, obscurus & niger, & uirtualiter facit natum obscurum. Item facit natum pilis duris, quia est terrestris complexionis, & ideo in

deò in fœtu humores multos causat & grossos, à quibus generantur grossi pili. Item natus eius est tristis, quia melancholicæ cōplexionis uirtualiter, & melancholici sunt tristes, quia semper inclinant se ad terram. Item natus eius est piger in incessu, quia ipse est grauis sicut terra, & ideo difficulter mobilis. Item, ipse non appetit coitum, quia est siccus, & si uult appetere, posset uti calidis bene cōditis, & humidis cibarijs. Item ille natus semper est inuidus & perfidus, quia nullum habet gaudiū, sed semper melancolizat, & eius somnia ut plurimum fiunt uera, sicut uidemus fatuos, qui prædicunt sæpe futura per phātasias & melācolias, & ipse semper cupit sedere in angulo solitariè. Item nota, litera dicit quòd ipse habet scissuram in calcaneis, id est, diuisiones in pedibus circa anteriorem partem sicuti equi, & calcaneus est una pars pedis in anteriori parte, qua primo terram calcamus, &c.

IVpiter uerò stella regalis existens, pia, dulcis & lucida, temperata & prospera, facit natum optimū, quia nato sub eo dat

faciem pulchram, oculos claros, & barbã rotundam. Et figurat duos dentes superiores magnos, & æqualiter diuisos. Et dat homini colorem album rubeo permixtum in facie, & facit longos capillos. Secundum animam uerò facit natum bonum & honestum ac modestum, & erit longæ uitæ, diligens honestatem, diligensq; uestimenta pulchra & ornata, & delectabiles sapores, odores ei placent, & erit misericors, largus, iucundus, uirtuosus, & uerax in sermonibus, incedens honeste & multũ prospicit terram.

Ponit de secundo planeta, qui dicitur Iupiter, unde secundum Astronomos complet cursum suum in XII. annis, ita quòd sub quolibet signo moratur ad unum annum, unde secundum Astronomos Iupiter multum distat à terra, quia ad illam partẽ ubi ẽ propinquior terræ, homo ueniret de terra in duo

bus millibus annorũ, & in DXXVI. annis, & IIII. septimanis, & V. diebus, supposito quòd dieta esset X. miliaria: & magnitudo eius est talis, quòd quinquagesies est maior terra. Item Iupiter dicitur fuisse ille, qui expulit patrem à regno, sic Iupiter expellit operationem Saturni, quia sibi cõtrarius est per totum, ut patet in litera: quia secundum Astronomos qui nascitur sub Ioue perueniet ad multos honores, facit faciem pulchram, & facies est nobilior pars corporis. Vnde Iupiter plus laborat in facie q̃ in alijs membris, & facit hominem album rubedine permixtum, quia ille color est pulchrior inter alios, quia est sanguineus. Item facit barbam rotundam, quia rotunda figura est nobilissima figura, ex secundo de Cœlo. Et ideo caput pueri rotundum est diligendum, ideò nutrices solent cõprimere & rotundare facies & capita puerorũ. Item facit capillos longos, quia facit natum calidum & humidum: humiditas enim cum calore est causa longitudinis pilorum, unde pilus est superfluum & residuum humiditatis quod exit per poros. Et qui cito barbescunt sunt bonæ complexionis.

Item natus ſub Ioue eſt bonus ſecundum animam, fidelis & addiſcens, & coitũ appetens, & benè appetens gratiam caloris, potens in opere gratia humiditatis ſufficiẽtis, & bene capit ſingula quæ audit, quia habet ſpiritus habiles & ſatis humidos, quia humidus benè recipit, quia calidus bene delectatur. Et non eſt piger, ideo ſpiritus ſenſuum exteriorum deferunt ſpecies ſenſibiles ad uirtutes interiores animæ, ſcilic. ad uirtutem imaginatiuã cognitiuam & ratiocinatiuam.

MArs cùm ſit intemperatus in caliditate & ſiccitate, ſecundum hoc facit natum ſuum rubei coloris cum quadam aduſtione & obſcuritate, ſicut uidetur in his qui paßi ſunt à Sole, & habet paruos capillos, & paruos oculos, totũ corpus habet curuum & groſſum aliqualiter. Secundum animam uerò fallax, inconſtans, inuerecundus, iraſcibilis, proditor, diſcordias & bella ſeminans, & ſuperbus erit.

Hic exequitur de tertio Planeta qui dicitur Mars. Nota, quòd Mars mouetur taliter ſub Zodiaco, quod complet curſum ſuum in duobus annis, & diſtat à terra ſic quòd ad illam partem ubi propinquior eſt terræ, homo ueniret in CCCC. & XC. annis, & XI. ſeptimanis, & quatuor diebus, ſuppoſito quòd dieta eius eſſet nouem miliaria. Item nota caliditas & ſiccitas ſunt cauſa aduſtionis & criſpitudinis crinium, unde nota nati ſub Marte habent paucos crines cauſa ſiccitatis, & habent curuos ſeu criſpos crines gratia aduſtionis. Iſta apparent, quia uidemus cum calamiſtro ſummè calefacto crines criſpātur, patet etiam quòd criſpitudo crinium arguit iracundiam.

Item natus ſub Marte eſt rubei coloris, cum quadam obſcuritate, quia color rubeus cauſatur ex eo quia calidum agit in humidum, & conſumendo humidum relinquit ſiccum, ſicut uidemus quando debent comburi lateres, quòd ante combuſtionem non ſunt rubei, ſed poſtea conſumpto humido efficiuntur rubei. Et iſti nati habent paruos oculos, quia oculus eſt membrum in quo uiget humiditas,

quia oculus est aqueæ naturæ ab extrinſeco, ſecun do de Anima, quod patet, ſi læditur, exit aqua, & Mars est calidus & ſiccus, ideo non poteſt formare magnos & pulchros oculos. Item Mars inducit bella, quia exſiccat cerebrum, & cor incendit, & ſic ira generatur circa cor. Vnde ira eſt accenſio ſanguinis circa cor, & ideo Mars ſecundum antiquos uocabatur deus belli. Item eſt fallax. Ratio, quia eſt ſiccus & calidus, & ſic ſemper eſt iracundus, & cogitat de malo, ut fallat homines & prodat. Item ſatis appetit coitum, quia calidus, & modicum poteſt, quia caret humiditate.

Sol quidem regalis ſtella exiſtens lumen mundi & oculus uocatus, natum ſub eo facit carnoſum, & faciem pulchram, & oculos magnos, colorem album cum quadã rubedine, benè barbatum, & lõgos capillos. Secundum animam uerò, ut quidam ſcribunt, facit hypocritam & malum, iuſtũ in exteriori parte apparentem, & facit ho-

minem

mines multum scientes secũdum aliquos. Sed inueni aliquos dicẽtes, quòd natus sub illo planeta est regularis religiosus, profundæ deuotionis, sapiens, diues, diligens bonos, deprimens malos.

Sequitur de quarto planeta qui dicitur Sol. Vnde Sol de sua natura est planeta calidus, & ideo influit nato sub eo calorem, & est siccus, sed temperatè. Sed dices, si Sol est siccus sicut Mars, quare non influit eundem effectum? Dicendum quòd propter caliditatem & siccitatem Sol uirtualiter est humidus, & non siccus, nisi temperatè. Item, Sol secundum antiquos dicebatur pater Deorum, quia Sol est principium uitæ, id est, influens esse omni rei, ita quòd Sol per eius accessum ad hemisphærium nostrum influit fertilitatẽ, & generationem: & post eius recessum uidemus flores arescere, & terram fieri aridam, & in quolibet signo manet quadraginta dies, & cursum suũ perficit in uno anno, motu proprio & naturali.

 Et se-

Et ſecundum Aſtronomos tantum diſtat à terra, quod ad illam partem quæ propinquior eſt terræ, homo ueniret in CCCC. & XXX. annis, & XXVI. ſeptimanis, & duobus diebus, ita quod dieta eius eſſet X. miliaria. Item natus ſub ſole eſt hypocrita: & dicitur ad hypo, quod eſt ſub, & criſis aurum. quia habens malum ſub auro, id eſt, ſub bona apparentia, uerſus:

Omnis hypocrita facie tenus eſt heremita,
Mente licet tacita latens anguis aconita.

Item ſol calefacit temperatè, & ideo facit natū ſub eo magnæ ſapientiæ, quia calor ſaltem moderatus eſt inſtrumentum operandi uirtutes animæ, quia calor facit ſpiritus agiles & promptos. Item dicūt quidam, Natus ſub ſole libenter uult mitti in exilium, quia amabilis eſt & iucundus: ideo deus prouidet ſibi de omni bono. Item ſol ſecundum Ptolomeum in Centiloquio ſuo dicitur eſſe octies maior quàm tota terra.

VEnus eſt ſtella beneuola, & facit natū pulchrū, & maximè oculis & ſupercilijs

carnoſum

carnoſum, mediocris ſtaturæ: ſecundũ animam uerò blandum, facetum, eloquentem, muſicalia diligentẽ, uoluptatem, gaudium & choream deſiderãtem, ornatum corporis diligentem, & ſuauiter incedentem.

Proſequitur de quinto planeta qui dicitur Venus. Vnde Venus habet plura nomina. Primo dicitur Venus à uenerando, quia antiqui uenerabantur eam cauſa amoris. Etiam dicitur Lucifer, quia de mane lucem indicat quando Solem præcedit, ſecundo de ueſpere dicitur Heſperus, quia ueſperum de nocte indicat, ſolem tamen ſequendo, & habet colorem candentem & fulgentem inter ſydera, & complet curſum ſuum in CCC. & trigintaocto diebus, & Venus eſt in magnitudine ſicuti una pars de uigintiocto partibus terræ: & ſecundum aſtronomos tantum diſtat à terra, quòd ad illam partem ubi propinquior eſt terræ, homo ueniret in ſexagintaquinq; annis, & XIX. ſeptimanis, & uno die: ſuppoſito quòd dieta hominis eſſet decem miliaria, Nota, Venus eſt planeta calidus &

humidus uirtualiter, & facit natum luxuriosum & pulchrum, quia gratia humiditatis facit ipsum posse in opere. Item facit natum diligere musicalia, quia musica est utilis pro cantantibus & amatoribus, quia carmina confortant amorem. Item nota, supposito quòd Venus & Saturnus uenirent secundum oppositum, tunc natus illo tempore non esset omninò malus, nec omninò bonus, sed medio se haberet modo: quia bonitas Veneris retardat malitiam Saturni quantum potest, & sic facit medium.

MErcurius, quem astronomi solent asse qui, asserunt, & eius radios contrahi, facit natum corpore gracilẽ, satis paruæ persone, barbæ pulchræ & raræ. Secundum animam uerò erit sapiens & subtilis, philosophiam diligens & studium, & erit bonorum morum & perfecti sermonis, & ille multos acquirit amicos, & tamen non multum fortunatus. In eo bona consilia ui-

gent, uerax, & nullius perfidiæ, expers infidelitatis, & inscius, & non conscius, id est, socius in malo.

Hic exequitur de sexto planeta qui dicitur Mercurius. Nota quòd Mercurius semper graditur cum Sole, & nunquàm ab eo distat amplius quàm triginta gradibus. Colorem habet radiantem, rarò propter uicinitatem Solis uidetur, sed tamen in meridie mediante speculo uidetur. Et dicitur Mercurius, quasi Mercatorum κyrios, id est, dominus, quia mercatores indigent eloquentia. unde Mercurius dicitur Deus eloquentiæ, & complet cursum suum in trecentis & trigintatribus diebus, ita quòd modicum minus quàm per annum. & quantitas Mercurij est sicut una pars de uiginti duobus millibus partibus terræ, ideo stella est parua.

Litera dicit quòd Mercurius cõtrahitur à radijs Solis. Ratio est, quia continuè mouetur sub Sole & propter radios Solis uideri nõ potest, quia maius lumen offuscat minus. Item natus sub eo diligit

philoso-

philosophiam, quia facit natum subtilem secũdum animam, ideò diligit subtilia. Item Mercurius facit hominem loquacem, multas patitur infirmitates, estq; ipse boni consilij.

LVna cùm sit uelocioris motus, facit natum uagabũdum, sermone uerum, nullius seruitij, iucundum, & mediocris staturæ, & habet inæquales oculos, scilicet unum altero maiorem.

Exequitur de ultimo planeta qui Luna dicitur. Septimo nota quòd Luna est uelocissimi motus, ideò natus eius est uagus, nec potest durare in aliquo officio uel seruitio. Et quòd Luna est uelocissimi motus, patet, quia quanto planeta est inferior, tanto citius mouetur, quia Luna complet cursum suum in uigintiseptem diebus, & septem horis. Secundum Astronomos tantum distat à terra, quòd ad eam partem ubi propinquior est terræ ad cõcauum orbis lunæ homo ueniret in duodecim annis, & LVIII. septimanis, & tribus diebus, supposito

posito quòd dieta eius esset x. miliaria cum dimidio. Nota quòd Luna habet lumen à Sole, & quando currit cum Sole, habet maiorem uigorē & uim, & in nouilunio, & in quolibet mense anni complet cursum suum per XII. signa. In Luna uidemus maculam, & causa huius est per Comment. secūdo de Cœlo, quia Luna est corpus rotundum & rarum & densum ex nubibus, & ideo in medio propter raritatem non potest reuerberare lumen Solis, & penetrat ipsum in medio, & per hoc patet obscuritas.

ET sciendum quòd omnes stellæ & aliæ partes corporis supercœlestis illa officia diuinitùs exequūtur, & semper sic agunt, & sic nunquàm expediuntur quātum ex parte eorum, & ideo fas est dicere secundum ea quæ dicta sunt, omnia inferiora à superioribus reguntur, & ideo illa quæ diuino sacrificio & bestiali immolatione, & alia quæ in mundo sunt, non possunt

remouere actionem corporum ſupercœleſtium dantium uitam & mortem.

Hic auctor ponit unum notabile quod prius dictum eſt, quòd natus ſub diuerſis planetis, diuerſimode regitur & producitur. Diceret aliquis, quomodo, quare, uel per quem ſunt ſtellæ ſic ordinatæ? Reſpondetur, quòd per diuinam naturam talis ordinatio facta eſt. Deus enim ſic ordinauit dominia planetarum, & illud patet duodecimo Metaphyſicorum. Et auctor uult quòd per ieiunium & ſacrificium beſtiarum, non poteſt remoueri planetarum curſus. Illud probatur, quia motus cœli ſemper eſt uniformis & regularis, ſeptimo Phyſicorum, & ſemper inuariabilis. Sicut ergo Deus inſtituit ab æterno, ſic ab æterno, uel in æternum permanebit. Sed contra, Sapiens dominabitur aſtris, ſecundum Ptolomæum & Theologos. & hoc non eſſet, niſi curſus planetarum & effectus impediri poſſent. Reſpondetur quòd ſapiens ſic dominatur aſtris, Quando uideret aliquem effectum Saturni de neceſſitate, ut frigiditas, tunc poteſt ſe cauere à nocumento, ſed non

poteſt

potest impedire eorum effectum simpliciter, quando ita semper agant. Et auctor loquitur naturaliter, cũ dicit per sacrificia non potest remoueri effectus planetarum, quia Theologus tenet ibi oppositam partẽ, quia omnia sunt in potẽtia Dei, & Deus agit libere, & sæpè exaudit oratiões fideliũ.

Ex istis uerbis sic fortè aliquis crederet me sic cadere in duplici peccato. Primo quidem quia statim uisa superficie uerborum concluderet ex eis uerbaliter, omnia de neceßitate uenire. Secũdo, quòd me occultorem Christianæ fidei uellet dicere: sed quia declaratio amplior est in hac parte ideo eam omittimus. Et de illis planetis & uiriliter de superioribus corporibus cœlestibus quo ad influentiam respectu inferiorum, in tantum dictum est. Est autem notandum, quòd aliquando plures fœtus nascuntur in matrice, hoc

autem eſt per diſgregationem ſeminis in ipſa matrice, quia matrix habet cellulas in ſe: cùm autẽ in quamlibet cellulam recipitur materia fœtus, ibi fiunt multi.

Hic reſpondet cuidam quæſtioni, quia aliquis poſſet contradicere auctori. Ex dictis namque patet, quòd omnia ex neceſſitate ueniunt, quia eueniunt iuxta curſum planetarum, & ille non poteſt impediri, ſecundum auctorem. Vnde omnia benè eueniunt ex neceſſitate conditionata, ſed non abſoluta: hoc declarat, quia quilibet effectus de neceſſitate euenit, ſtantibus ſuis cauſis neceſſarijs & infallibilibus, ut dicit Ariſtoteles ſecundo Poſteriorum: ſed quia maior quandoque eſt indiſpoſita, ideo eorum effectus impediuntur per accidens: & ſic ſuppoſito quòd uirtus planetarum in tali ſigno inducat mortem, tamen adhuc homo per remedia poteſt conſeruari: & ſic materia non eſt diſpoſita ſeu apta ad talem effectum. Ex illo patet error illorum qui dicunt omnia euenire de neceſſitate conſtellationis.

DE

DE GENERATIONE ANImalium imperfectorum.

Caput IIII.

VT autẽ ea quæ dicta ſunt lucidiori lumine cognoſcãtur, & quomodo aliquãdo plures fœtus fiunt in matrice, & plures pueri naſcuntur, ſicut duo gemelli, opportunum eſt modicum tranſgredi ab hominis generatione, & uidendum eſt de generatione animalium imperfectorum, quæ non ex ſemine, ſed putrefactione generantur. Iuxta quod notandum, quòd illa animalia imperfecta, ſicut muſcæ & ſimilia, non ſemper eodem modo generantur: ſicut perfecta animalia, quia per deciſionẽ ſeminis non generantur, ſed ex putrefactis, ut patet 4. Metaphyſic.

Caput quartum in quo auctor agit de forma-

tione fœtus in utero, & primo facit digressũ à proposito. Secundo regreditur ad propositũ, ubi respõdeamus, quòd muscæ & araneæ sunt animalia imperfecta: non sunt de perfectione uniuersi, non tamen sunt omninò frustra, quia natura ipsa ordinauit, ut malos humores absorbeant, ut eò melius homines à malis humoribus præseruarentur.

VTrum aũt animalia eadẽ ex semine uel sine semine generãtur, dubitatio est apud plures. Opinio enim Auicẽ. lib. de diluuijs, est, q̃ eadem animalia ex semine & sine semine generantur: & hoc declarat, quia diluuiũ fieri potest adhuc uniuersale, & in tali diluuio corrumperentur omnes uiuẽtes, corruptis aũt omnibus uiuentibus fierent influẽtiæ in cadauera mortuorũ quæ putrefacta sunt, & tunc ex uirtute cœli generabuntur eadem quæ prius fuerunt, ita quòd unũ generabitur ex putrefactis; &

aliud

aliud per decisiõem seminis sibi simile generabit in specie: igitur eadem ex semine & sine semine generabuntur. Et declarat poßibilitate huius ad sensum, dicens: Capiantur capilli mulieris menstruosæ, & ponantur sub terra pingui ubi iacuit fimus tempore hyemali, tunc in uere siue æstate quando calescent calore Solis, generabitur serpens lõgus & fortis, ille ultra generabit sibi similem in specie, per decisionẽ seminis. Et illud idem declaratur in mure, quia tempore suo quidam mus erat factus ex putrefactione, & ille ultra sibi generauit similẽ in specie ex semine. Plures possent adduci rationes, sed prædicta sufficiunt, quia longum esset omnia accidẽtia ad illam materiam enarrare.

Hic auctor mouet dubiũ, Primo ponit opinionẽ

Auicennæ & rationes eius. Secundo reprobat il-
lam ibi breuiter. Ad illam opinionem nota, quòd
Auicenna poſuit datorem formarum, ut per Com
mẽtatorem XII. Metaphyſicorum, & IIII. & ideò
ipſe ultra poſuit quòd uirtus diuina mediante mo-
tu planetarũ poſſit infundere formas, & dare eſſe,
tunc ultra ex putrefactione rebus generatis, illa
utraque generant ſibi ſimilia, ſicut poſuit, ſi uir-
tus ſolis in terra producit plantam, quòd illa me-
diante fructu & ſemine poſſet producere aliam
plantam. Nota quòd crines mulierum menſtruo-
ſarum ſunt multum humidi, groſſi & uenenoſi, &
ideò ſi ponantur ſub pingui terra in hyeme gene-
rabuntur humiditates, & uenenoſitas per ſolis uir
tutem, & poſſunt uerti in ſerpentes. Sic dicitur ba
ſiliſcus fieri artificialiter in fimo ex ouo. Vnde fi-
mus eſt terra pinguis, aruinata, humiditate reple-
ta, ideo facit aliquid fructificare, unde in terra a-
rida & ſicca illud non habet ueritatem. In hyeme
fimus ab intra eſt humidus & calidus ſufficienter,
quia frigus circunſtans non permittit calorem in-
natum exhalare & recedere. Nota quòd mus qui
genera-

generatur ex putredine terræ, est grossior alio mure generato per decisionem seminis, & ille habet caudam maiorem, & est multum uenenosius, quia materia fuit putrida ualde ex qua productus est. Item Auicenna posuit quendam uitulum cecidisse de cœlo, quem dixit generatum fuisse in aëre ex putrefactione.

SEd breuiter ad illam opinionem dicendum est, quòd ipsa non est uera. Et ratio est, quia secundum Philosophum 8. Physi. sicut aliquis habet propriam materiam, sic propriũ habet agens, quia tali materiæ est talis forma, quia alius ẽ actus materiæ, & alius est actus formæ, ut dicitur 8. Metaph. & cùm illa animalia habent diuersas formas, ergo & materias, & per consequens diuersa agentia & generantia habebunt. Intentio enim Phil. 8. Physi. est, quòd eadem animalia saltem secundum speciem

possent fieri ex semine & sine semine, sicut sanitas quandoq; fit ab arte, quandoq; à natura. Sed in hoc differt ab Auicenna, qui ait, quòd nunq̃ animalia perfecta sine semine fiant: secundum aũt Philos. hoc nõ est uerum: differt etiam ab eo, quia secundum doctrinam Philos. I Methæo. Diluuiũ uniuersale est impoßibile apud naturam tam per ignem q̃ per aquam. Et hanc rationem ponit Albertus, quòd diluuiũ fit ex constellatione humectante, ideo si constellatio humectans respicit unam partẽ terræ, tunc alia opposita terræ respicit aliam partem, scilicet constellatio desiccans. Et quantum una humectat in una parte, tunc alia desiccat in alia parte, ideo impoßibile est quod dicit Auicenna.

Hic improbat opinionem Auicennæ. Et nõ ra-

tiõem Cõmentatoris probando quòd generatũ ex semine, & sine semine, differũt specie, sic quòd agens est diuersum, & recipiens diuersum, & sic receptum erit diuersum, sed à propagatis, & à putredine generatis, sic est quod materia est alia, scilicet semen, & putredo, igitur &c. Item agẽtia sunt duplicia, sicut uirtus Solis & stellarũ cum calore incorporata in putrefactis ab una parte, & agẽtia à quibus semina deciduntur ab alia parte, scilicet in propagatis: sic illi duo mures differũt specie, & si serpens fit, generatur à crinibus, & ultra alius generatur per decisionẽ seminis, illi differũt specie. Nota, quòd impossibile est fieri diluuiũ uniuersale, quia planetæ non possunt sic concurrere, sed benè fit diluuiũ particulare. Vt si omnes planetæ frigidi concurrerent in hoc frigido signo pisciũ, quia illud signum est summè frigidum, ideò contingere posset, quòd diluuium tunc generaretur in una regione, quam illud signum respicit, & sic non posset fieri nisi miraculose uniuersale diluuium. Legitur enim quòd factum fuit diluuiũ uniuersale propter malitiam hominum, de illo nihil hic ad pro-

positũ, cùm naturaliter loquamur. Ex dictis nota, per experientiam uidemus, quòd tempore hyemali in una regione plus generatur de aqua, & in regione opposita ubi est æstas, plus generatur de aëre et igne, secundum cursum planetarum.

RESpondeamus & dicamus, quòd quædam sine semine generantur, & causam huius generationis reddit Philoso. 4. Metheororum dicens: Calor disgregans corpus mixtum, facit per hoc quod subtile extrahit, & relinquit grossum: & non est absolutè calor, sed est uirtus constellationis cœlestis. Et Philosophi intentio est, quòd materia ex qua animal sine semine nascitur, est aliqua humiditas subtilis, in qua quidem calor naturalis sæpè agit ex parte cœli, qui dum proportionatus est materiæ, in quam quidem materiam forma talis animalis debet introduci, hanc

humiditatem calor cœleſtis iam dictus, ſegregat à qualibet parte groſsi terreſtris. Et ſecundum intentionem Philoſophi 7. Methæororum hæc generatio eſt uniuoca, ſaltem uirtualiter, non autem formaliter. Per hoc ſoluitur dubitatio, quam quidam faciunt dicentes: Omne quod generatur uniuocè, ex ſibi ſimili generatur in ſpecie. Verum eſt, aut formaliter aut uirtualiter, ut iam dictum eſt. Circa hoc nota, quòd ex eadem materia plura animalia imperfecta naſcuntur, ut ex equi ſtercore naſcuntur muſcæ, ueſpæ, & plura alia, & diuerſi coloris & figuræ, & ſimiliter ſcarabæi.

Hic ſoluit dubitationem, & reſpondet ſecundum intentionem ſuam. Nota quòd ſecundum Albertum talis eſt modus generationis animalium ex

 putre-

putredine, quia calor solis quando protenditur usque ad materiam putridam, tunc extrahit humidum subtile ab illa materia, & generantur quædã pelliculæ, ita quòd calor interior non permittitur exire, & tunc uirtute solis ille calor qui est in materia putrida petit exitum, & impeditur, & ex tali motu sursum & deorsum peneratur quidam spiritus pulsans, mediante quo spiritu uita producitur in tali materia. Et si quæratur utrum ille spiritus pulsans sit substantia uel accidens. Dicendum quòd est substantia, quia mediante uirtute formatiua ille spiritus agit, & quia agens non nisi mediante spiritu substantiam producit, ideò necesse est illum spiritum esse substantiam, & ille spiritus est corpus subtile, generatum ex subtiliori parte materiæ mediante putredine. Sed dubitatur utrum ille spiritus sit animatus uel inanimatus. Dicendum est quòd ille spiritus non est formaliter animatus, sed uirtualiter, quia educit animam uiuentis effectiuè de illa materia putredinali. Et ideò Auicenna in duodecimo Metaphysicorum, in illa digressione ubi improbat Auerrhoim, Platonem,

& The-

& Themistium, quòd ex putredine generantur ranæ. Sed auctor dicit calor solis attrahit humidum à putredine. Probo per experiẽtiam. Accipio unũ murem putredinalem, & ponam in locum ubi sunt radij solares in uigore, inuenio quòd calor solis facit exhalare totam materiam muris, ita quòd nihil remanet ibi nisi pellis. Nota quòd generatio VI. Metaphysicorum diuiditur, & quædam est uniuoca, quædam æquiuoca. Aequiuoca est, quando formaliter generans & genitum differunt specie, ut si generatur mus de terra, &c. Vniuoca est, quãdo generans & genitum conueniunt in specie, ut homo generat hominem, uel equus equum. Et ex illo soluitur dictum Philosophi VI. Metaphy. quando dicit, Omne quod fit, à simili suo in specie fit. Verum est de generatione uniuoca, sed non æquiuoca. Nota quòd animalia generata ex putredine, non habent semper eundem colorem, speciem, uel figuram. Ratio est, quia ista animalia differũt specie, modo quæcunq; differunt specie etiam dicuntur differre figura, & in colore naturali, quia ista consequuntur formam.

Causa

CAusa autem diuersitatis illorum animalium est diuisio seminis in matrice, & illud est uerum principaliter in animalibus perfectis. Et est notandum, quòd in matrice mulieris plures sunt cellulæ, quãdo tunc semen decisum à patre sic colligitur, quòd in unaquaque cellula matricis pars seminis sic recipitur, tunc est modus generationis plurium fœtuum, & ille modus generationis respectu animalium imperfectorum accipitur simile, ita quòd ibi inest aliquid loco matricis, & aliquid seminis. Et ideò talis humiditas diuiditur per loca eductionis fœtus in putrefactis, & ideo multiplicantur talia animalia. Et causa similitudinis talium animalium, similitudo humidi educti de corpore in partes homogenas & diuersitas

ſpecici talium animalium ſumitur per oppoſitum, ſcilicet per humidum eductū in partes heterogeneas.

Hic auctor infert cauſam, quare aliquādo plures pueri naſcuntur. Vnde plures ſunt cauſæ plurium fœtuum particularium. Prima eſt diuiſio ſeminis in cellulas, & non eſt ſufficiens, quia expertum eſt per obſtetrices, quod ſemel una domina peperit maſſam carneam, continentem ſeptuaginta figuras hominum: modo certum eſt quod non ſunt tot cellulæ matricis. Secunda cauſa eſt abundantia ſeminis, & tunc diuiditur, & ſpargitur, & fiunt plures fœtus. Tertia cauſa eſt, quia quando mulieres in coitu nimis mouent ſe, & tunc circum diſpergitur ſemen, & fiunt plures fœtus.

QVòd autē quædam animalia generata ſunt longa & ſtricta, & quædam breuia, hoc eſt ex diuerſitate complexionis humidi, quia ex cholerico calido & ſicco gene-

ratur

ratur corpus longũ, strictum & gracile, eo q̃ calor in eo multum extenditur. Ex flegmatico frigido & humido generatur animal breue & latũ, quia humor aqueus est multũ dilatabilis, & frigiditas nõ multum extendit ipsum. Sed ex sanguineo calido & humido generatur animal mediũ inter longum & breue, propter calidum & humidum tẽperatum. Sed ex melancholico generatur animal strictum & breue, quia frigiditas non permittit ipsum extendi, & siccitas nõ permittit ipsum dilatari. Ex cholerico aũt accidentali & adusto, generatur animal longum & ualde gracile, quia feruor caloris eius multum extenditur, & siccitas mediata & moderata attenuatur. Et est notandum q̃ cholericus est crocei coloris ut frequentius, & sangui-

neus rubei coloris, melancholicus nigri coloris, & flegmaticus albi coloris. Et quorum natura permixta fuerit, horũ & qualitas & color necessariò permixtus erit. Sic ergo in hoc capitulo habemus modum generationis animaliũ imperfectorum ad similitudinẽ perfectorũ, & quomodo plures fœtus simul fiunt, tam in perfectis q̃ in imperfectis, & quare aliquod animal est longum & aliquod breue, aut quare talis coloris ut frequentius.

Hic auctor ostendit causam quare quædam animalia generata sunt lõga, & quædam breuia, ut satis patet in textu. Nota quòd nullus homo sit purus cholericus, flegmaticus, sanguineus, uel melancholicus, sed omnes sunt mixti, sed unus benè plus habet de sanguine quàm alter, quia nullum est animal, in quo elementa æqualiter dominantur, ut probat Auerrhoys 1. de Cœlo, quia si hoc esset uerum, homo ubicũq; poneretur, quiesceret, quod est

impoſſibile. Et tantum de generatione animalium imperfectorum.

DE EXITV FOETVS DE utero. Caput V.

NVnc autē ad ſuperius dicta de generatione & formatione embrionis in utero materno, ſermonem noſtrum conuertamus, & de modo exitus dicamus. Et primo uidendū eſt, quomodo iſtæ tres potentiæ animæ, ſcilicet uegetatiua, ſenſitiua, & intellectiua, ueniunt ad materiam fœtus, ſiue quo ordine. Iuxta quod eſt notandum, quòd illud eſt alterius negotij q̃ præſens materia requirit, quia reſpicit ſcientiam lib. de Animalibus, tamen aliquantulum de ipſo breuiter tangamus.

Primo præmittit quædā neceſſaria. Litera dicit quo ordine, quia inter iſtas potentias eſt ordo perfectionis & communitatis, ideo dicit Commē.

I. meta.

1.metha.in de erroribus, quia primo recipiuntur, & accipiunt formas uniuersales, & postea minus uiriles usq; ad determinatas, ergo semper est ordo.

SPerma uero collectũ in matrice mulieris augmentatur statim quando infusum est ei, & quando matrix est bene clausa, sed alimentum siue augmentum est à potẽtia animæ uegetatiuæ, quia spermate deciso à patre uel generante demissa, est ista potẽtia uegetabilis, & hoc patet 2. de Anima. Vbi dicitur quod potẽtiæ uegetatiuæ sunt duo opera, scilicet generare et alimẽto uti, quia planta generat plantã, animal uerò animal. Vnde uidetur quod ab illa anima fluat uirtus generatiua proficiens, seu cõpetens generationi embrionis: postea uero tẽpore subsequenti secundũ exigentiã naturæ superadditur materiæ ani-

ma ſenſibilis, & poſtea anima illius ſpe-
ciei uel illius. Et illæ uirtutes, ſcilicet uege
tatiua & ſenſitiua, diſtinguuntur per ope
rationes, quæ ultra differunt per obiecta,
& non differũt illæ duæ potentiæ, ſcilicet
uegetatiua & ſenſitiua, ita quòd ſunt duæ
potentiæ diſtinctæ ſecundũ eſſentiam, eſt
enim una & eadem eſſentia uegetabilis,
q̃uis non eodem modo, & hoc dicit Phil.
16. de anima. Embrio primo uiuit uita plã
tæ, ſecundo uita animalis, tertio uita huius
ſpeciei uel huius. Etiam additur in homine
uirtus intellectiua, quæ non generatur à
materia, ſed à cœlo, & eſt de formis infu-
ſa, unde eſt finis & perfectio omniũ for-
marum exiſtentium inferius. Iam conſue-
uit apud medicos dici, quòd prima uita eſt
latens & occulta, media apparens & ma-
nifeſta,

nifesta, ultima uerò excellens & glorio-sa. A prima est sensus naturalis, à secunda sensus animalis, à qua est sensus, uisus, auditus, & etiam motus uoluntarius, à tertia uero est sensus spiritualis, à quo importatur discretio & persecutio, & sic de alijs.

Hic auctor ostendit intentum suum, ostendendo, quomodo istæ tres potentiæ ueniunt ad materiam. Nota quòd spiritus & semẽ uiri est quodam modo uitalis, quia uiuit uita hominis. Et quando istud recipitur in matricem uiuam, & calidam, tunc operatur in semine mulieris, & uirtus uegetatiua & formatiua primo generat pelliculam secundinam, cui semen inuoluitur, & sic continuò se mouet ac semen mulieris, & penetrat in materiam longam, latam, & profundam. Et incipit ibi uirtus formatiua, & generat spiritus pulsantes, & pulsatiles, & in eo generat illos spiritus pulsantes, facit materiã uiuã, et format uenas et neruos,

in quibus currunt illi ſpiritus. Vnde ſpiritus & uenæ pulſatiles, uel ſaltem proportionabiles eius, inueniuntur in arboribus & in plantis, & tunc materia ſic uiuente, uita ſpirituũ qui uegetant illam materiam, tunc anima ſenſitiua recipitur in illa materia. Et tunc in homine materia ſtante ſub anima cognitiua, quæ eſt ultima forma naturalis, per uirtutem Dei & cœli intellectus infunditur & introducitur. Vnde loquendo tã Phyſicè quàm Theologicè, intellectus non educitur de potentia materiæ, quia intellectus non eſt corpus nec uirtus in corpore, per Commentatorem tertio de anima, commento quinto & quarto. Sed theologicè loquendo, tunc anima eſt forma ſubſtantialis corporis humani, dans ſibi eſſe ſubſtantiale. Sed Auerrois ponit quòd intellectus copulatur nobis ſolum à generatione, & per copulationem phantaſmaticam, ſicut nauta naui per nauigationem, & ponit quòd ſit unus in omnibus hominibus, & ille articulus eſt ab eccleſia condemnatus, qui enim hoc credunt, ſaluari non poſſunt. Et per hoc tenẽt potiſſimè Ariſtotelem eſſe damnatũ, quia in illa opinione ui-

ne ui-

ne uidetur mortuus fuisse. Ita quòd ad minus dubitauit sic, quod non firme credidit quemlibet hominem habere distinctum intellectum à Deo creatũ, sicut uidetur in 2. de anima. Nota quòd illa forma dicitur educi de materia quæ extenditur extensione materiæ, ita quod tota est in toto, & pars in parte extensiuè, ut anima sensitiua in corpore pedali est pedalis, & in semipedali semipedalis, licet sit tota in toto uirtualiter. Nota, quòd auctor uidetur ponere illud quòd potentia uegetatiua, sit pro aliquo tẽpore in materia, pro quo non est sensitiua. Illud est uerum manifestatiuè, ita quòd prius manifestantur opera huius potentiæ, & prius apparet fœtum nutriri & augmentari antequam sentiat & se moueat.

TEmpus uerò egreßionis fœtus ab utero materno, ut frequentius est in nono mense, quibusdam tamen in octauo, quibusdam in X. & quibusdam in XI. & etiam non ultra. Quædam uerò mulieres solent parere in VI. mense & abortiue,

ideo naturã hominis non producunt, sed aliquã materiam carneã & lacteam. Illud autem accidit eis propter plura, ut patet: quia materia menstruorũ corrupta est, uel per nimium motũ per quem rumpitur matrix, uel propter alia mala. Et ideo meretrices & doctæ mulieres uel lenæ in hac arte, quando sentiunt se impregnatas, mouent se de loco ad locum, de uilla ad uillã, ducunt choreas, & multa alia mala, & frequentius multũ coëunt, & luctantur cum uiris, ut per motũ liberentur à conceptione, & cupiunt coitum ut per delectationẽ obliuiscantur dolorem qui generatur ex destructione fœtus.

Hic auctor exequitur intentũ suum de egressu fœtus. Nota quòd omnis fœtus qui egreditur in nono mense, ut sæpius uiuit, quia ille fœtus est be-

ne maturus, & satis fortis, quia nonus mensis correspondet Ioui. Iuppiter uerò est beneuolus planeta, scilicet calidus & humidus. Ideo est ministrator & nuncius uitæ, uita autem consistit in calido & humido. Auctor dicit, quandoq; in XI. mense fit egressus, & illud nō est uerum, sed mulieres decipiuntur in computatione, quandoque concipiunt unam massam seminis, & post aliam quindenam impregnantur, & tunc putant se concepisse prius, unde illa massa prius concepta eijcitur, & emittitur tempore cōceptionis. Nota quòd quando puer primo egreditur, tunc ponit digitum ad os, ex suæ naturæ exigentia. Ratio quia puer exit de matrice tanquàm de balneo calido, & tūc ueniens ad aërem sentit frigus, ideo ponit digitum ad os calidū, ut calefaciat ipsum. Item quando nascitur tunc sonat, quia patitur ab aëre frigido. Et si facit clamorem in uentre, signum est quod nō erit uiuus, quia aliunde non faceret clamorem, nisi à quadam læsione uel pressura.

Est autem notandū quòd iuuenes ex timore & ex ictu tonitrui sæpe disponūtur

quòd fœtus uitã habens moritur, & si ui-
tam nõ habuerit, poßibile esset quòd semẽ
motu naturali à forma hominis destruere-
tur. Causa aũt huius primo accidit ex par
te timoris, à quo totũ corpus immutatur
& disponitur ad ægritudinẽ, & per eius
aduentum fœtus læditur & extinguitur.
Secundo ex parte fulminis, quod penetrat
usq; ad interiora, & ea destruit, & cõbu-
stionem facit, tamen nullum signũ adustio
nis extra apparet, propter uaporis illius
subtilitatem. Et est etiam uapor ille fortis-
simus, qui etiam quandoq; interficit homi
nem, eò quod penetrat ad membra uitalia
interiora, & propter subtilitatem nõ ap-
paret adustio, eò quòd magis lædit ictu q̃
calore. Et tunc ut frequentius secundum
dispositionem naturalem interiorem, ubi
fœtus

fœtus inuenitur dispositus, tunc consumit totũ humidum radicale & complexionale ipsius fœtus, & tũc fœtus extinguitur. Et sciendum quod illa non sunt ficta, quia sicut recitat Albert. de operatione & effectu fulminis, quod in ictu tonitrui quandoq; uidetur cõburi calceũ pede illæso, et è cõuerso. Et quandoq; pili iuxta loca libidinis membris illæsis, & quòd ictus fulminis pertingit ad interiora per hunc modũ quẽ dixit. Fides huius est, quia uenenosus serpens percussus à fulmine, per paucos dies uermiculat et putrescit. Et est serpẽs à quo tollitur uenenũ per huiusmodi impreßionem. Item signũ fidei est doliũ pertusum, cuius uinũ stetit per aliquod tempus non exeundo. De his aũt & de eorum causis superfluum est hic determinare.

Hic auctor ponit quædam notabilia. Et primo nota quòd tonitruum quandoq; ex calore fit, scilicet quando exhalationes calidæ recipiuntur inter nubes, & ibi per frigus nubium exagitantur, & tunc scindunt nubem, & ex tali forti motu fit tunc incensio illarum exhalationum, & sic per consequens fit coruscatio. Et ideo omnes illi grauiter peccant, qui dicunt quod fiat in tertia regione aëris, quia fit intra nubes. Et duo sunt motus tonitrui, scilicet ictus & fulmen, modo ictus ille quandoq; scindit arbores, & ille est sonus, & ictus non scindit, sed fulmen, quia est ualde subtile, quia generatur ex exhalatione subtili & calida, & illud fulmen sæpe comburit calceum pede illæso. Quia quandoq; fulmen ita cito recedit, quòd pedem non tangit, & quandoq; comburit pedem, calceo manente illæso. Ratio, quia calceus est substantia porosa, sicut omnis pellis, ideo fulmen transit per omnes poros calcei, & inuenit pedem resistentem, ideo illum comburit.

SEd de his quæ dicta sunt in textu quædam dubia moueri possent, quorũ solutio

nes & determinationes uobis committo.
Primũ eſt, utrum poßibile ſit in illo tem-
pore, quando uir eſt in coitu cum mulie-
re, ſi effectus fulminis per tẽpus illius mo-
tus fuerit, ſi ſemen receptum hora eiectio-
nis poßit recipere aliquã nouam impreſ-
ſionem, per quam diſponatur ad aliquid
aliud, q̃ ſua natura particularis intendit.

Hic auctor mouet quædam dubia quæ non ſol-
uit, ſed remittit ea nobis ſoluenda, & primum du-
bium ſoluitur ſic, & dicitur quod fulmen in hora
eiectionis ſeminis poſſet impedire ſemen à forma,
quam agens particulare intendit. Quia poſſibile
eſt quòd fulmẽ faciat materiam uenenoſam, & ſic
facit ipſam ineptam ad generationem hominis, ita
quod ex illa materia generantur bufones & alij
uermes, & ſic patet ſolutio primi dubij.

SEcundum dubium utrum in hora eie-
ctionis ſeminis, id quod influitur à pla-
netis poſſet prohiberi ab ipſo fulmine &
tetigiſſe

tetigisse materiam seminis ex parte patris & matris.

Hic mouet secundum dubium, & potest sic solui quòd uirtutes planetarũ possunt impedire fulmen, ideo quia planetæ quidam influunt uitam, & esse tale hoc fulmẽ destruit. Tunc ultrà dubitatur, quare hoc potius fit in principio eiectionis seminis, q̃ tempore sequenti? Dicendũ quòd tempore eiectionis tunc semen est adhuc tenue, & cito potest impediri. Secundo dubitatur, quia dictum est quòd superiora nõ possunt impediri, quia semper agunt naturaliter. Dicitur quod bene possunt impediri in illis, quæ sequuntur opera breuia illorum.

TErtium dubium, utrum per ictum fulminis tangentem materiam ex utraq; parte, posset influi semini uirtus, per quam procedit ad formam masculi, ita tamen quod materia prius disposita fuerit ad fœmellæ formam uel dispositionem, & e conuerso.

Mouet

Mouet tertium dubium, & soluitur sic, si materia esset disposita ad formam fœmellæ, tunc per ictum fulminis in masculū disponi posset, & econuerso. Quia possibile esset quod per ictum fulminis inferretur aliqua uirtus, per quam semen uiri esset uigorosius semine mulieris, & econuerso. Et idem contingere hoc posset, & illæ solutiones sunt probabiles. Et uult auctor dicendo quod illa dubia sunt multum occulta, ideo in litera non soluit ea.

QVia fœtus in septimo Mense, ut frequentius bene habet, ita quòd motus eius naturalis est. Si autem permanserit usque ad octauum mensem, tunc naturaliter tendit ad ortū, & incipit laborare ad egressum, ideo in septimo mense habet bene, ita quòd motus eius naturalis est, ita quòd in octauo mense exit libenter, & subito moritur. Quia multum in septimo mense laborauit, & sic debilitatus est. Si uerò

nono

nono mense exeat, est sanus, quia requieuit per octauum mensem à laboribus habitis in septimo mense.

Hic auctor exequitur de exitu fœtus in speciali. Nota, quòd fœtus in octauo mense male se habet. Hoc probatur extra textum ratione, quia Saturnus tunc dominatur, & ille est contrarius uitæ animalis, quia est frigidus & siccus. Alia ratio patet ex textu. Tamen si fœtus esset ualde fortis, & haberet amplum foramen per quod exiret, sic posset euadere & sanus exire, sed hoc raro contingit. Sed quod in nono mense sanus exeat, patet, quia nonus mensis correspondet Ioui qui est calidus & humidus, & est principium uitæ.

VBi sciendum quòd in quibusdam mulieribus est maior dolor quàm in alijs, quia in quibusdam accidit quod fœtus quandoque prætendit manum, & quandoque pedem, quæ omnia sunt nociua. Tunc obstetrices fœtum diligenter retrudunt, &

ex illo

ex illo generatur magnus dolor, ita quod plures mulieres, nisi fuerint ualde fortes, debilitantur usq; ad mortē. Accidit quandoq; etiam in partu mulieris, quòd rumpitur uulua usq; ad anum, ita quod illa duo foramina unum fiunt. Et tunc obstetrices discretæ utuntur quodam unguento, ungentes uuluā, & diligenter retrudunt matricem: quia matrix sæpe læditur & uulneratur in uulua. Ideo necessarium est, ut in partu mulierū habeantur discretæ mulieres, & in hoc opere expertes. Hoc aūt didici à quibusdā mulieribus, quod quando fœtus prætendit caput in exitu, tūc bene ualet negotium, quia tunc alia membra faciliter sequuntur, & fit partus leuis.

Hic auctor ponit unū notabile, & est satis notum ex textu. Sed notandum quod quando foetus

præponit

præponit pedem uel manũ, non poteſt bene exire, quia tunc iacet oblique in uno latere, & maximè ſtimulat, & tunc mulieres retrudunt, & retrudendo fit maximus dolor. Et quando uulua mulieris eſt arcta, & fœtus eſt magnus, tunc poteſt fieri ruptura uſq; ad anum, & iſtud maximè contingit in mulieribus pinguibus, quia pinguedo earum facit ſtrictum & arctum meatum.

SEd circa ea quæ dicta ſunt dubitatio oritur omnibus mirabilior, ſcilicet unde ueniat puero iacenti in matrice nutrimentũ, cùm matrix ſit undiq; clauſa. Iuxta quod notandũ quòd fœtus eſt clauſus in matrice mulieris, uirtute naturali in tali cõplexione occulta. Primò inter omnia naſcitur quædã uena uel neruus, quæ perforat matricẽ, & à matrice procedit uno tramite uſq; ad mãmillas. Modo quando fœtus eſt in utero mulieris, tũc indurantur mãmillæ

uide infra folio

44

millæ mulieris, quia tunc ſubſtantia menſtrui fluit ad mamillas propter clauſuram matricis, & ideo ſubſtãtia menſtruoſa fortiori decoctioni coquitur uſq; ad colorem albedinis, & appellatur flos mulierum, & ideo uſq; ad colorem lactis dealbatur, & illud lac mulieris dicitur. Et ſic illo modo decoctũ mittitur per talem uenã ad matricem, & ex hoc fœtus nutritur tanq̃ de proprio & naturali nutrimẽto. Et hæc eſt uena quæ in exitu fœtus ab obſtetricibus abſcinditur in umbilico, & ideo uidetur in puero nouiter nato, ꝙ umbilicus eius ſit ligatus cũ aliquo ferro, ne aliquid exeat de corpore eius per hãc uenã quæ abſciſa eſt matrice in utero mulieris, quæ uocatur umbilicus, & pendet in utero materno cũ pendicula ex parte matricis annexa.

Hic auctor mouet unum dubium, ut patet in textu. Nota quòd secundum Aristotelem in quinto Metaphysicorum, tunc ista uena & umbilicus debent esse adnascentia uel connascẽtia, quia matrix mulieris, & umbilicus pueri coniunguntur, mediante illa uena, ita quòd cibus transit à mammillis mulieris ad umbilicum, mediante illa uena. Nota quòd umbilicus directè est in medio corporis, in homine benè formato, & mediante ipso cibus æqualiter inflatur omnibus membris à mammillis mulieris. Et dicitur umbilicus ab umbo onis, quod est media pars clypei, & ycos custos, quasi custos umbonis medij in corpore.

Item dubium est, quare in mulieribus mammillæ sunt supra, & in alijs animalibus infra. Dicendum quòd duplex est causa. Prima, si mammillæ mulierum essent infra, impedirent transitum, ideò natura sagax sic ordinauit. Sed uacca, capra, & alia animalia habent quatuor pedes, ideò mammillæ non impediunt transitum. Secunda causa, quia in mulieribus à corde dependet calor, & ille calor extendit se usque ad mammillas, ideo habent

eas in pectore iuxta cor. Sed in brutis maximè dependet calor ab hepate, & ideò influitur calor ad mammillas, ideò sunt infra, & ideò sic etiam melius mulgentur & lactantur à fœtu. Sed dicis quare uiri non habent mammillas? Ratio est, quia uiri non patiuntur menstrua, & non nutriunt pueros, ideò non est necessarium. Sed habent summè paruas, sicut mulieres habent testiculos ualde paruos. Sed dicis, utrum melius ualerent paruæ mammillæ quàm magnæ? Dicendum est quòd mediocres sunt melius ualentes, unde magnæ non sunt utiles, quia in ipsis est calor diffusus hincinde, & non habent multum de calore, & ibi mala est digestio. Etiam paruæ non ualent, quia ibi est modicum nutrimentum.

Item nota quòd fœtus in utero materno secundum nutrimentum disponitur, & ideò mulieres impregnatæ prohibentur, ut caueant se à fortissimo potu, sicut forte uinum, quia non possunt benè digerere illum fortem potum, & potus fortis non competit fœtui, cum adhuc ipse sit multum tener & debilis.

DE MONSTRO IN NAtura. Caput VI.

SIcut dicit Aristoteles secundo Physicorum, quòd sicut peccatum est in natura, sic etiam in arte. Cuius declaratio ad præsens negotium multum ualet, & ad manifestationem intenti inquantum nunc expedit. Vnde sciendum quòd monstra siue peccata in natura uocantur illa indiuidua alicuius speciei, quæ in aliqua parte corporis cursum communem illius speciei excedunt, sicut contingit uideri in hominibus habentibus nisi unum pedem, uel tãtum unam manum, & sic de alijs. Notandum est autem quòd istud miraculũ quod Philosophi monstrum naturæ appellant, accidit multis modis, aut enim ex diminutione materiæ, aut ex superabundantia.

Ex diminutione uerò contingit pluribus modis. Primo modo diminutio attribuitur materiæ in se, & tūc cum mēbra principalia primo puero debēt formari & ordinari, natura sagax & ingeniosa facit ut completius potest, & ea quæ sunt principalia format, & istis formatis & dispositis ad formationem cæterorum membrorum studet, & ibi ex materia quam habet facit quod potest, & format partem diminutā, quando diminutio est in materia, & ideo contingit error, & ideo contingit caput aliquando esse maius uel minus quàm natura requirat illius indiuidui particularis sic generati, quia si diminutio in materia parti præiacenti formatione non obfuisset, caput sic formatum sub diminutione materiæ esset proportionabile naturæ in-

diuiduæ in se & in omnibus alijs mẽbris, & illud etiam de alijs principalibus conclu di potest, cum istis principalibus debetur ordo, ut philosophi naturales, & medici testantur. Alio quidem modo diminutio materiæ attribuitur parti alicui generan= dæ specialiter.

Hic auctor exequitur intentum suum de modo generandi monstra in natura, & adducit similitudinem, & uult quòd natura assimilatur arti, quia sicut aliquis artifex primo format & ædificat bonum fundamentũ, postea studet ædificare super illud fundamentũ. Sic similiter natura prius mẽbra principalia & magis necessaria format, scilicet cor, hepar, cerebrũ, & testiculos, & postea minus principalia, scilicet manus, pedes, & brachia, & sic si defectus est in materia, tunc melius est esse magis principalia q̃ minus principalia. Nota quòd duplex est natura, quædam intendens, alia producẽs. Modo natura intendens non errat, quia quod melius est semper intendit. Sed producens quandoque

errat,

errat, quia quod melius est semper intēdit. Sed producens quandoq; errat, sed hoc ex parte materiæ abundantis uel deficientis, ita quòd monstra fiant secūdum defectum materiæ. Et hoc dupliciter, aut secundum quantitatē discretam, sic quandoq; unus generatur cū uno pede, uel cum quatuor digitis in una manu. Aut secūdum quantitatē continuam, sic generatur aliquis cum nimis magno capite, uel cū nimis magna manu. Si uerò per abūdantiā fuerit, hoc etiam dupliciter, aut secundum quantitatē discretā, sic quandoq; generantur homines habentes duo capita, uel sex digitos in una manu, & sic de alijs, aut secundum quantitatē continuā, sic generatur aliquis cum maximo capite, præter cursum cōmunem illius speciei. Nota quòd monstrū dicit eò quòd monstrat se uidētibus, quia oēs diligimus uidere mōstra, propter admirari. Vnde monstra sunt sic intenta à natura per accidens & non per se: unde, si natura nō posset producere quinq; digitos in manu, producit quatuor uel tres, secundū exigentiam materiæ illius. Sed dices quare tūc fiunt monstra? Ad hoc dicunt Philosophi quòd fiunt ad exornationem uniuersi. Nam dicunt sicut diuersi

colores in pariete existentes decorant ipsum parietem, sic etiam diuersa mõstra ipsum uniuersum exornant mundum. Item monstra etiam maximè fiũt per influentias cœlestes, quia quandoq; regnat specialis constellatio, & ab illa diuersæ figuræ influuntur. Vnde expertum est quòd generati sunt duo gemelli tam uicini uel ramifici in dorso, habentes distincta capita uel membra, & distinctas manus, & non pedes, &c.

IVxta quod notandum, quia secundũ intentionem Philosophi, omne mixtum consurgit ex quatuor elemẽtis, & ideo quod est naturæ igneæ, cadit in suum simile, & quod est de natura terræ, cadit in suũ simile, & sic de alijs. Ex isto aliquis crederet et opinaretur me uelle dicere, q̃ elemẽta formaliter essent in mixtis: hoc enim est contra intentionem philosophi I. de Generatione, ubi uult quòd solùm uirtualiter sint in mi-

in mixtis: modò ex istis poßibile est aliquã do semen habere proportionẽ diminutam ex parte alicuius impedimẽti specialis, & si ex parte terræ fuerit, contingit diminutionem fieri in oßibus, eò q ex terra radicaliter formãtur, & sic de alijs. Contingit etiam aliquando diminutio corporis indiuidui generari cum uno pede, aliquãdo in brachijs, aliquando unius digiti, & sic de similibus. Si uerò ex altera parte miscibiliter est, tunc poßibile est in simili parte generati, monstruositatẽ apparere, ut frequentius contingit in his, qui habent octo digitos in manibus, uel in pedibus, uel duo capita, uel aliquod aliud.

Hic auctor declarat dictum suum secundũ intentum Philosophi 1. de generatione. Nota, quòd auctor est istius opinionis, quòd elemẽta maneant

in mixtis uirtualiter, ita quòd ex elementis corruptis generatur forma mixti, in qua reseruant qualitates elementorum, sicut uidemus in mellicrato, quod est mel, & uirtualiter, sed nō formaliter. Illud probatur, elementa sunt contraria, illa autem quæ sunt contraria, in eodem fundari nō possunt, ut est mens Aristot. in 4. Physico. & auctoris sex principiorū, scilicet Gilberti Porretani, & Arist. in Postprædicam. & Petri Hispani, & Boethij in libro de diuisionibus. Item elementa sunt corpora distincta, non compatiētia se in qualibet parte mixti, ideò uirtutes earum manent.

Est igitur notandum quòd monstruositas non solum ex parte diminutionis materiæ accipitur uel contingit, sicut iam dictum est, sed etiā aliquando ex malitia matricis, quæ si fuerit lubrica & uitiosa, uel malitiosa, totum semen non retinebit, sed dispergit aliquādo antequàm totum semē in massam colligitur, tunc ui occupatur,

matrix

matrix clauditur, & sic modicum seminis recipitur à quo debet formari fœtus, & illud habet speciales modos sub se, qui plures sunt. Sed de his narrare longum esset, & ideò hæc omittãtur. Et quando isti modi contingunt, tunc et diminutio effectiue à matrice procedit. Quidam uerò procedunt ex parte coitus cum femella, sic quòd ad monstruositatẽ multum operatur inordinatus coitus, ex eo quod aliquando masculus est in coitu cum femella, si tunc masculus tempore coitus inordinatè iacet cũ femella, monstrum facit in natura. Narratur enim de quodam qui lateraliter iacuit super femellam tempore coitus, & femella generauit puerum in uno latere curuũ, & in pede claudum, & causa huius ex inordinatione coitus processit.

Hic au-

Hic auctor ostendit alium modum monstrorum siue monstruositatis. Vnde matrix quanquàm est causa monstruositatis, ut si fuerit lubrica. Vnde lubricum dicitur illud, quod uix potest retineri, sicut anguilla, uel aliud tale. Item coitus inordinatus & uehemens maximè est cauendus, propter fœtum debitè producendum, ne semen peruerse recipiatur in matrice. Et nota quòd pro tanto coitus stando est irregularis in natura, quàmuis rudes non curant, quia semen ita debitè recipi non potest sicut debet. Ex illo patet quòd multa sunt peccata, quæ non solum peccant in lege, sed etiam in natura, quia natura debitè & regulariter intendit producere.

PEccatum uerò naturæ aliquando contingit ex superabundantia materiæ quæ diminutioni opponitur, & illud habet in se multos casus siue modos speciales. Quãdo enim superabundantia materiæ est in omni parte eius, uel secundum exigentiam

naturæ & secundum eius formam, & sic multæ tortuositates & tumores apparent in membris: & huius est ratio, quia si natura abũdat in parte seminis deputati ad corpus uel ad caput, tunc natura facit illud quod naturaliter potest, scilicet aliquando duo capita, aliquando duos pedes, quorum unus multum maior est alio, & secundum communem cursum, & aliquando facit gibbosum in pectore, aliquando in dorso.

Hic auctor ostendit quomodo ex superabundãtia materiæ fiunt monstra. Vbi ualet pro sententia, si semen nimium in abundantia sit infusum, & quia matrix est clausa, & quia tunc eius tota materia transmutatur in materiã foetus, & si tunc pars ex qua debet fieri caput, foetus est nimis abundãs, tunc fiunt duo capita uel tria, & sic de alijs partibus alijs membris deputatis.

Sed in

SEd in omnibus istis mirabilior est iste casus & effectus, quē Albertus recitat, de uno cui nata fuerunt duo mēbra libidinis, unum ex parte uiri, aliud ex parte mulieris, ita quòd potuit succumbere, id est, sub iacere, & incumbere, id est, actiue coire. Et causa huius originaliter trahitur ex superabundantia materiæ, quia materia fuit principium sufficiens generandi utrunq; membrum. Ex superflua autem parte seminis ex qua talia membra solent generari, recitant Auicenna & Albertus, ut patebit in textu inferius.

Hic ponit mirabilem euentum de Hermaphroditis, & dicit Albertus de hermaphrodito, qui utrunq; membrum habuit, & potuit agere & pati, non quodāmodo in seipsum, sed respectu alterius: & hoc peruenit ex eo, quòd materia fuit tanta, quod uirile membrum fieri potuit. Et membrum uirile est

rile est semper superius, & fœmineũ inferius. Sed dicis quare natura non producit duo membra uirilia, & duo fœminea? Ratio est, quia natura de cõtingentibus facit quod melius est, sed melius est sic ordinari, quia alterum semper superflueret, si faceret duo uirilia, quia quicquid unum faceret, hoc etiam alterum. Præterea sæpe accidit, quòd generatur gallina, quæ habet membrum indispositum ad coitum, ita paruum sicut gallus, & illud prouenit ex defectu materiæ. Item si contingat quòd generatur fœmella sine apparentia membri muliebris, tunc pellicula est supraposita, quã oportet remoueri. Nota, quòd si hermaphrodita magis apparet in specie uiri, sic se tenebit in tali specie. Si autem in specie fœmellæ, tunc iterum se sic tenebit. Et non licet sibi ambo opera exercere, secũdum præcepta legis.

ET nota secundum Auicennam, si semen cadit in latere sinistro matricis, generatur fœmella: si in dextro, generatur masculus, sed in medio Hermaphrodita,

partici-

participans naturam utriusque, scilicet masculi & fœmellæ. Et à uiro tanquàm à digniori recipit speciem secundum naturam, licet hæ naturæ fiant in ipso. Recitat enim Albertus quòd sicut quædam talia monstruosa corpora contingunt, sic etiam spiritualia. Dicit enim de duobus gemellis quorum unus habuit in dextro latere uirtutem, ut ubicunque portabatur à parte illius lateris aperiebantur omnes seræ & clausuræ. Et alius habuit uirtutem in sinistro quòd ubicunque portabatur, erant clausæ quæ prius fuerant apertæ. Et loquor de apertione & clausura serarum in ostijs domorum. Et causa huius non prouenit ex materia, sed ex speciali constellatione cœli, & non solũ ex constellatione speciali, sed etiam ex speciali mate-

riæ di-

vide sup. fol. 15

riæ dispositione ad talem effectum, quia actus actiuorũ sunt in materia bene prædisposita, uel in patiente disposito, ut dicitur secundo de anima.

Hic auctor ponit unum notabile, ut satis patet in textu. Nota, in latere dextro est maior calor quàm in sinistro. Cor enim iacet in sinistro, & influit calorem in dextrum. Et ideo in dextra generantur masculi, gratia caloris, & ideo dextra pars corporis est fortior & uigorosior quàm sinistra. Vnde à dextro fit motus, secundo de cœlo. Vnde dexter pes est modice maior sinistro. Similiter de manu dextera, & sic de alijs. Alio modo patet quomodo fiat generatio duorum ramificatorum in dorso. Quia quandoq; contingit semen recipi in duabus cellulis matricis, & tunc potest contingere quòd pellicula diuidens cellulas, corrumpatur, & tunc coniungunt illa duo semina se inuicem dorso, & habent distĩncta capita, & distinctas manus, & distinctas animas, & debent baptizari pro duobus hominibus. Nota quòd uir-

tus cœlestis mirabiliter operatur, & occulte in inferioribus. Vnde possibile est de duobus gemellis, quòd uirtus cœlestis respicit gemellū in latere dextro, secundum talem uirtutem secundū quam influit sibi uirtus aperiendi seras sine cōtractu, quia ista pars dextri lateris forte alterat aërem, & ille ultra seram, usq; ad apertionem. Et qui sic se habent sæpe sunt fures, quia seras possunt aperire. Nota diuersitatis est hæc causa, quia secundum quod uirtus cœlestis inuenit materiam dispositam sic operatur in illam.

ET nullus credat quòd quædā dicta sunt ficta, quia in simili contingit uideri in lapidibus quibusdam, in quos specialis constellatio agens imprimit speciem & formam hominis uel alterius speciei, secundum exigentiam agentis, sicut uisum est sæpè quādo lapides diuiduntur, quod fit ex con=

stellatio-

ſtellatione ſpeciali. Et non eſt mirum in gemellis, cum etiam in quibuſdam alijs accidat, ubi eſt poßibile inuenire, & omnes modi ſpeciales in monſtris poſſunt reduci ad duos modos principales, ſcilicet propter inobedientiã uel inſufficientiam materiæ, ſecundum Auicennam in ſecundo Metaphyſicorum, & Ariſtotelem tertio Methæoror. & per inobedientiam intelligo indiſpoſitionem, quando materia nõ eſt benè diſpoſita, ideo non obedit agenti, & per inſufficientiam intelligo diminutionem uel impedimentum ex parte matricis.

Hic auctor reſpondet tacitæ quæſtioni dicens, Diceret ergo aliquis, hæc ſunt ficta quæ ponuntur hic, & ideò non credantur.

Nota quòd hæc poſſunt fieri, mediante enim

 uirtute

uirtute cœlesti in lapidibus multiplex est uirtus, unde Albertus recitat, quòd in Colonia in quadam fenestra uidit quendam lapidem habentem speciem regis, & tunc debet nasci magnus rex, unde in multis lapidibus uultus humanus figuratur, & per illos lapides fiunt diuersæ medicinæ. Vnde si quis Sole exeunte in piscibus insculperet speciem piscis in lapide, ille posset conuocare omnes pisces in aqua, hoc est tempore determinato, unde Hali in centiloquio Ptolemæi recitat diuersa signa & miracula, de inscriptione, seu sculptione lapidum.

ET si quis diceret & argueret sic. Si monstra possent fieri, sequeretur quòd natura posset priuari fine, quia semper intendit agere regulariter. Dico secundum Auicennam, quòd non semper poßibile est ex parte particularis naturæ omnem materiam ad suum finem amoueri, nec etiam est concedendum quod priua-

tiones

tiones ſuarum actionum habeant fines, & ideo de ægritudine & morte non eſt inſtantia, quia hæc non ſunt intenta à natura particulari, ſed ab eo qui hanc regit, et illa appellata eſt intelligentia ſecundum manifeſtationem philoſophorum, qui digne locuti ſunt de natura. Et tantum de his dictum eſt.

Hic auctor ponit obiectationē ſeu inſtantiam, & ſoluit in textu. Pro quo nota quod regulariter intendēs producere, poteſt impediri per naturam particularem, & ideo patet quod monſtra nō ſunt intenta à natura niſi uel per accidens. Itē nota, natura particularis non intendit fines priuationum, quia uidet melius eſſe quàm non eſſe. Sed Deus & natura cœleſtis ſciunt omnia optimè diſponere, et uocatur intelligentia non errans. Vnde ex primo de cœlo, Omnis mors, corruptio, ægritudo, infirmitas, ſunt præter naturam.

DE SIGNIS CONCEPTIOnis. Caput VII.

SErmone nostro finito, inquantũ sufficit de generatiõe & formatione fœtus, & penes quem modum, & pluribus alijs materiæ incidentibus. Vt tamen præsens doctrina magis complctè habeatur, notanda sunt signa conceptionis in muliere quæ sunt plura. Primum est ex parte coitus. Si enim mulier quãdo fuerit in coitu cum uiro, post coitum sentit frigus, & dolorem in cruribus, signum est quòd concepit. Secundũ signum, si mulier paucum semen emittit uel nullum, signum est quod concepit.

Hic auctor determinat de signis conceptionis. Ratio primi signi est, quia quando mulier concipit, tunc calor naturalis cõcurrit ab ipsa pro formatione

matione fœtus, ideo relinquitur frigus in membris. Et hoc uidemus in simili, quia quando homo comedit, post hoc patitur frigus, quia calor naturalis transit ad stomachum alterando cibum, ideò non est studendum post prandium, sed prius modicum labora ut calefias, & sic digestione confortata studeas, quia tempore studij spiritus uitales concurrunt ad cerebrum, ipsum iuuando. Illud enim patet in febricitantibus, qui habent in stomacho humores grossos, quos calor naturalis intendit dirigere, & uadit ad stomachum, ideò patiuntur frigus febricitantes, & calore recedente à stomacho, patiuntur magnum calorem. Et istius secundi signi doctor assignat rationem, quia matrix clauditur, & non permittit semen transire & recedere. Nota, quod iuuenes mulieres, quæ maximè delectantur in ipso coitu, possunt semen emittere & concipere, sed hoc non est de senioribus. Item, tempore coitus conceptionis natura retinet semen ab intra, ut non egrediatur, & hoc propter fœtum.

ALiud signum, si uir in coitu sentiat

 uirgam

uirgam suam attrahi & sugi quadam clausura ex parte uuluæ mulieris.

Ratio istius signi est, quia quando mulier concipit, tunc uulua sugit quasi uirgam uirilem, & propter delectationem matrix comprimitur, & quasi claudit uirgam uirilem.

ALiud signum, si mulier post coitum appetit continue coitum, hoc est uerum in quibusdam, quia quædam mulieres sunt, quæ magis concupiscunt quando nō concipiunt, ut uisum est in una quæstione.

Circa quintum nota quod post impregnationem menstrua instigant ad coitum, & maximè delectationis memoria, quam prius habuerunt in coitu.

ALiud signum, si menstrua non currunt post coitum, secundum modum solitum, & sit titillatio in ore matricis, signum est quòd mulier concepit.

Ratio

Ratio istius signi est, quia quando mulier concepit, tunc menstrua conuertuntur in nutrimentum fœtus, scilicet in lac, & fit titillatio in ore matricis propter calorem, & tunc dolor in cruribus, quia spiritus sunt clausi in matrice, qui transeunt ad crura, & uegetant crura.

ITem aliud signum, si color faciei ultra modum solitum est mutatus. Vnde libenter solent esse rubeæ post conceptionem gratia caloris. Item si aliena cibaria concupiscunt, nunc terram, nunc carbones, nunc poma, nunc mora seu cerasa, signum est conceptionis.

Causa huius signi est, quia post conceptionem multi humores grossi indigesti ascendunt cerebrum, & illi mouent appetitum aliquorum similium, quia si sint calidi humores, tunc appetūt carbones, si sint ualde frigidi & humidi illi humores, tunc appetunt pira aut poma non matura similia, quia omne simile plaudit suo simili, &c.

DE SIGNIS AN VIR VEL *fœmina sit in utero.*

Caput VIII.

VIdenda sunt nunc signa utrum masculus uel fœmella sit in utero. Et hæc sunt signa uera quæ sequuntur. Tempore conceptionis masculi color faciei est rubeus & leuis motus.

Hic auctor ponit sex signa in numero utrũ in utero masculus sit conceptus uel fœmella. Ratio illius primi signi est, quia color rubeus est signum magni caloris, & si est calor magnus in matrice, tunc uirtus est sufficiens ad masculum, & tunc mulier leuiter mouet̃, quia calor est principiũ motus.

ALiud signum, si uenter tumescit in dextera parte, & rotundatur, signum est masculi.

Ratio illius secundi signi est, quia in dextera parte iacet masculus, tanquàm in parte fortiori & cali-

& calidiori, & tunc uenter rotundatur, quia extenditur & ampliatur.

ALiud, si lac fluens de mãmillis est spissum & benè digestũ, ita quòd si ponatur super aliquod corpus benè tersum, non diuidatur, sed partes constabunt, & nõ fluent, signum est masculi.

Causa huius signi est, quia illud lac calor indurauit & compressit inspissando. Vnde calor habet multa opera, facit enim rem duriorem & subtiliorem, & corrumpit humidum, & inducit siccum.

ALiud, si tale lac mulieris impregnatæ, uel gutta sanguinis ipsius à dextro latere extractum ponatur ad fontem clarum, uel ad urinam eius, si petit fundum directè, hoc est, perpendiculariter, signum est masculi. Si uerò supernatauerit, signum fœmellæ erit. Similiter si dexteram mammillam habet grossiorem, signum est ma-

est masculi. Si uero sinistram, signum est fœmellæ.

Causa huius quarti est, si petit fundum directè, hoc est signum quòd bene est induratum & inspissatum à calore naturali. Vnde perpendicula est linea latomorum recta, cum qua perpendunt & considerant longitudinem rei, & constituunt duos angulos rectos super basim, super quã cadũt.

ITem sal positum supra caput mammillarum non liquescens, signum est masculi.

Causa huius quarti signi est, quia si mammillæ sunt calidæ, tunc ille calor facit constare sal. Vnde sal gratia caloris constat in partibus. Vnde sal generatur ex aqua grossa & multum bulita, ita quòd specialis aqua est ad sal. Vnde calor ignis extrahit de aqua subtiliores partes, & illas partes facit exhalare, & tunc ibi remanent partes terrestres humidiores & grossiores, et ille per calorem constat. Et huius signum est, quod tẽpore pluuiali sal liquescit in scutella. Vnde 4. Metaphy. dicitur, Si sal debet resolui in materiam & formam

primam, resoluitur in aquam, & sic dissoluitur. Ideo si sal ponatur ad ignem, incipit corrumpi, & salire, quia contrarium inuenit.

Signum aliud, si mulier prius mouet pedem dexterum, signum est masculi. Et contrario modo se habet si fœmella est concepta, tunc mulier est grauis & pallida, & uenter est oblongus, & in sinistra rotundus, & mammilla in sinistra parte nigrescit, & lac eius nigrum erit, indigestum, liuidum, & aqueum, & fusum supra corpus positum, diuiditur pars eius aperte, & positum supra fontem uel urinam, natat, & sic de alijs. Item si dolor est in sinistra parte, semper est fœmella: si uerò in dextra masculus est. Item aliud experimentum quod scio esse uerum & expertum, si aliquis scire uelit utrum mulier sit

impre=

impregnata uel non, det ei bibere mellicratum, si tunc senserit punctiones circa umbilicum, concepit, si autem non senserit, minimè concepit. Mellicratum autem uocatur potio quæ fit ex aqua & melle, & fit per hunc modum, quia accipi debent duo cochlearia de aqua, & unum de melle tali proportione, & misceantur in simul, & detur mulieri ad potandum in introitu lecti, uel statim post. Et fortè mulieres astutæ dicerent oppositum, & ergo quando aliquis uult experiri, non debet dicere de impregnatione. Et si ipsa conqueritur dolorem capitis, uel alterius partis, ut sæpè solent facere, tunc homo debet semper dicere, illud ualet contra talem uel talem dolorem, & debet sibi illum potum dare, & tunc de mane debet

dicere, nonne doluiſti in aliqua parte? & ſi circa umbilicum dicunt eſſe, iudicium conceptionis in iſto indicatur : ſi uerò non, tunc non concepit. Sed quædam mulieres ſunt ita aſtutæ, & conſiderantes illud ſophiſma, nolunt dicere ueritatem, ſed ſemper alio modo quàm ſe habeant in ueritate.

Hic auctor ponit bonum ſignum ſimplicis conceptionis, & experientiam ueram, quæ patet in textu. Vnde nota, quòd ratio iſtius experimenti eſt, quia mel obſtruit neruos & uenas, & ex iſto generatur dolor circa umbilicum.

Item illud dulce non eſt ſanum, quia omnis pinguedo dulcis eſt mala, & piſcium eſt peſſima propter uiſcoſitates. Vnde dulce ſupernatat in ſtomacho, ſed quia tunc calor ſtomachi propter fœtum eſt debilis. Ideò ſumpto mellicrato mulier dolet circa umbilicum.

DE

DE SIGNIS CORRVPTIOnis uirginitatis. Caput IX.

POST hoc notanda sunt signa corruptionis castitatis. Iuxta quod notandum quòd aliquando uirgines grauiter corrumpuntur, ita quod earum uulua multum ampliatur, quia membrum uirile est nimis magnum & ineptum, sic quod mulier tam amplam acquirit uuluam, ita quod uir sine dolore sui membri coit, & tunc prius est corrupta, & hæc est causa quare iuuenes mulieres cùm primo corrumpuntur, dolent pro tempore in uulua, quia ampliata est, ad coitum disposita. Alia autem causa coadiuuans, quia est quædam pellicula in uulua & uesica quæ corrumpitur. Et quanto

plus

plus coëunt, tantò plus in tali ludo fortificantur.

Hic auctor prosequitur de signis corruptæ castitatis, & satis patet in textu. Sed extra textum aliud est signũ quod uulua uirginis semper est clausa, sed mulieris semper aperte stat, ideo uirgo altius mingit quàm mulier. Nota, si uis experiri utrum uirgo sit corrupta, pulueriza fortiter flores lilij crocei qui sunt inter flores, & da ei comedere de illo puluere, si est corrupta, statim mingit. Item fac eam mingere super quandam herbam quæ uulgo dicitur malue papel de maue, si sit sicca tunc est corrupta. Vel accipe fructum lactucæ, & pone ante nares eius, si tunc est corrupta, statim mingit.

DE SIGNIS CASTITA- tis. Caput X.

SIgna castitatis sunt hæc, pudor, uerecundia, timor, cum casto incessu, & loquela, cum despectu applicãt se uiris &

uirorum actibus: ſed quædam ita aſtutæ inueniuntur, quòd omnibus iſtis obuiare ſciunt, & tunc homo conuertat ſe ad urinam, quia urina uirginum eſt clara & lucida, quandoque alba, quandoque glauca. Si uerò fuerit aurei coloris, clara & ponderoſa, continet animi coëundi ſignum, id eſt, appetitum: & hoc eſt uerum in non corruptis. Corruptæ enim mulieres habent urinam turbidam per fracturam pelliculæ præcedentem, & ſperma uiri apparet in fundo urinæ talis mulieris: ſed in menſtruoſis urina eſt ſanguinea, & in tali menſe quando patitur habet oculos aqueos, & eſt alterius coloris in facie, & abominationem patitur in cibo. Et ideo ſibi quiſquis caueat ne coëat tũc cum eis, quia nociuum eſt. Vnde prudentes

dentes mulieres sciunt tunc custodire se & separantur à uiris per tempus fluxus menstruorum.

Hic auctor exequitur de signis castitatis. Nota quòd urina uirginum est clara, quia ipsæ sunt calidæ, & benè digerunt, & ideò urina pertransiens per loca digestionis sumit ibi colorem, unde coloratur in renibus. Sed debet capi urina post somnum primum, quia tunc facta est digestio, & debet uidere quòd urina per accidens non sit uariata, scilicet morbo & nutrimento grosso. Nota, quòd in urina sunt tres regiones, scilicet superior, ubi considerantur membra superiora, scilicet cerebrum, caput. Secundo in medio, ubi considerantur membra media, scilicet renes & cor. Sed tertia est inferior, ubi considerantur testiculi, lumbi, & matrix. Ideo dicit litera, sperma semper apparet in fundo, propter suam grauitatem. Nota, quòd quando mulier est menstruosa, tunc humores ascendunt ad oculos, quia oculus est pars porosa corporis, & citò passibilis, & tunc mulier pal-

 let in

let in facie, & ipsa patitur abominationem cibi, quia non cupit propter infectionem cerebri & olfactionem. Et tūc est nociuum cum eis coire, quia pueri qui tunc concipiuntur, inclinantur ad morbum caducum, & ad lepram, quia talis materia est ualde uenenosa.

EST autem notandum quòd mulieres antiquæ in quibus mēstrua fluunt, & quædam in quibus menstrua sunt retenta, si inspiciunt pueros in cunis iacentes, intoxicant oculos eorum uisu, ut ait Albertus in libro de Menstruo. Causa huius in mulieribus apparet quibus menstrua fluunt, quia ipse fluxus seu humores qui mouentur per totum corpus, primò inficiunt oculos, & oculis infectis aër inficitur, & tunc aër ille inficit puerum. Et illud est de intentione Philosophi in libro de Somno & uigilia. Causa autem quare antiquæ

antiquæ mulieres quibus non fluunt menstrua inficiunt pueros, est, quòd retentio menstruorum facit abundantiam malorum humorum, & quia antiquæ mulieres sunt deficientes in calore naturali, maturante & digerente talem materiam, & præcipuè pauperes, sic quòd nutriuntur à cibo & nutrimento grosso, quod operatur ad talem materiam infectam. Et illæ mulieres plus inficiuntur, quia menstruum hoc cedit ad purgationem naturæ ipsarum.

Hic auctor ponit quoddam notabile, & patet manifestè in textu. Nota quòd humores mali exeunt per oculos potius quàm per aliud membrum, quia oculus est aqueus, ex secundo de Anima: quod patet, si comprimitur, lachrymatur, & ideò mulieres multum lachrymantur, quia habent multum de humido quod petit exitum. Et quando oculus est

infectus, tunc inficit aërem tangentē oculū, & ille ultra inficit aerem propinquum, ille aër iterum alium aërem, donec peruenit ad obiectum, & ibi fit reuerberatio mali humoris, & ibi primo operatur, quia omnis actus fit cum resistentia aliqua, quia illa infectio fit circulariter, quia si non, tunc solum mulier inficeretur secundum unam differentiam loci passionis, & non secundum omnem. Nam pueri sunt debiles & teneræ naturæ, ideo facilè intoxicantur. Toxicum est uenenum, quod fit de taxo, de tali arbore amarissima, ex cuius succo gustato aues moriuntur.

Nota quòd oculus mulieris uaticinantis proiecit camelum in foueam, ita quòd illa pessima mulier tantum cogitauit de malis, quòd quidam humores mali generabantur in spiritibus eius, & illi exiuerunt per oculum, & illos uolens camelus effugere, cecidit in foueam. Et illo modo basiliscus inficit uidentem ipsum, quia uenenum emittit. Et si poneretur speculum, ad quod reuerberarētur humores ad locum basilisci, tunc ipsemet moreretur uel inficeretur. Nota, quòd si aliquis quæreret, si mulie-

mulieres ſunt uenenoſæ, quare non intoxicant ſeipſas? Dicendum quòd uenenum non agit in ſe, ſed in aliud cui obijcitur. Cum ergo mulieres naturaliter ſunt intoxicatæ, ergo non intoxicant ſeipſas. Alia cauſa eſt, quia ſunt conſuetæ. Vnde Auerrhois in prologo tertij Phyſicorum: Quædam erant conſuetæ comedere uenenum, ita quòd erat eorum cibus.

DE DEFECTV MATRICIS Caput XI.

AT quia dictum eſt de menſtruo, agitur ad menſtruorum locum procedamus, quòd accidentia ſunt circa ipſam matricem. Matrix enim mulieris ſæpè patitur ſuffocationem. Suffocatio enim apud medicos uocatur compreſſio ſpirituum uitalium, ex uitio matricis egreſſa. Et per hoc impeditur anhelitus in muliere. Et illud euenit quando matrix de

proprio loco tollitur, tunc ex frigiditate cordis superueniente, tales mulieres quandoq; patiuntur syncopin, id est, cordis debilitatem. Aliquando uerò aliquæ uertiginem in capite patiuntur. Galenus enim magnus in medicina, narrat de quadam muliere, suffocationem matricis patiente, quòd illa causa patiebatur tantum quod non potuit loqui, & cecidit ac si mortua esset, quia nullum signum uitæ habuit, & uocati sunt medici plures, qui uidentes ipsam, & causam ignorantes, dixerunt eam ueraciter esse mortuam. Galenus autem superueniens, causam considerauit, & mulierem à paßione illa liberauit. Hæc enim ægritudo contingit in mulieribus ex eo, quòd abundat in eis mēstruum corruptum & uenenosum. Et

ideo bonum est quòd tales mulieres, quæcunque fuerint, siue iuuenes, siue antiquæ, sæpe uiris utantur ut materia talis expellatur. Et expedit iuuenibus, quia in eis abundat humidum. Et hæc est causa, quare iuuenes mulieres, quando incipiunt coire, multum impinguantur antequàm concipiant, & curam de pueris minimè habent, quia cura (ut dicit Philosophus in secretis secretorum) facit senescere, quod non uidetur in illis. Illæ enim iuuenes mulieres, quando multum abundant in tali materia, multum appetunt coitum, propter materiæ abundantiam. Ideo peccatum est in natura illas retrahere, & coitum prohibere ad illum quem diligunt, quàmuis sit peccatum in moribus, de quo nihil ad propositum. Audiui in confeßio-

ne societatis ab uno inquirere causam à me, quare hoc esset, quando ipse dormiret cum sua dilecta iuuencula, quòd tunc ipse coitu finito, inueniret uentrem suum usque ad umbilicum sanguine profusum, & timuit multum, & causam ignorauit, & non fuit ausus se retrahere à iuuencula, propter amorem magnum inter eos. Et ideo quandoque fluxus menstrui prodest mulieri, & quandoque nocet, secundum quod materia magis uel minus abundat. Et ille fluxus non fluit menstruorum, sed seminis in coitu propter abundantiam materiæ.

Hic auctor exequitur de impedimentis conceptionis. Nota quòd suffocatio matricis prouenit ex eo, quòd matrix tollitur aduersus cor, & tunc magna frigiditas se extendit ad cor, sic quòd cor patitur syncopin. Et dicitur à syn, quod est con,

& co-

& copos incisio, quasi cum incisione siue debilitate cordis, & alio nomine dicit extasis, & illa passio maximè accidit uiduis quæ prius habuerunt uiros, & iam non habent, unde menstrua earum corrumpuntur in matrice, & generantur grossi humores, qui in corde debilitates generant, & ideo ipsis multum ualet coitus.

DE IMPEDIMENTIS CONceptionis. Caput XII.

De impedimentis autem conceptionis nunc aliqua tangamus, quæ plura sunt, quia impedimentum quandoque contingit ex nimia humiditate matricis, quandoque ex nimia frigiditate, quandoque ex siccitate, quandoque propter nimiam pinguedinem corporis, quia pinguedo circumuoluta orificio matricis ipsam constringit, & non permittit semen uiri intrare. Vnde cognitio huius est de muliere, cuius renes sunt sepulti et occulti

in pin-

in pinguedine ex omni parte. Illæ enim mulieres, si in coitu semen recipiunt, non potest intrare matricem, & sic eijciunt ipsum cum eiectione urinæ. Et ideo breuiter, si post coitum urina talis mulieris uideatur, manifestum erit si semen uiri in matrice eius sit collectum, uel non. Si sic, tunc urina eius est immunda, propter cõmixtionem uiri. Si uerò tunc iterum apparebit, & quandoq; apparebit quòd urina non totaliter eiecit illud semen, quia sunt calidæ, tunc sua caliditate exhalant. Sunt etiam quædam mulieres, quæ ita teneras & lubricas habent matrices, quòd semen intus non potest retineri. Ex multis alijs causis illud euenit, de quibus ad præsens nulla fit mentio.

Hic auctor ponit quædam notabilia, ut patet

in textu. Nota, quòd si semen uiri & mulieris non sunt proportionata in qualitatibus, id est, in calido & humido, tunc talis conceptio impedit principaliter, quia agens & patiens debent esse proportionata, ex secũdo de Anima, sub certa harmonia, id est, sub certa & determinata combinatiõe, unde quodlibet non agit in quodlibet, uel quodlibet non fit ex quolibet, id est, de generatione.

Est etiam notandum, quòd sæpè conceptio ex parte uiri impeditur, ita quòd semen eius quod emittit est nimis tenue sicut aqua, ita quòd si matrici infunditur, tunc liquiditate sua elabitur, & quandoque accidit ex frigiditate testiculorum uel siccitate, & illud semen secundum doctrinam medicinæ ad generationem est inconueniens. Sed dubium est cuius sit causa, an ex defectu uiri, uel mulieris. Iuxta quod notandum, quòd isto modo scitur an

ex par-

cipiantur duæ ollæ, & in utranque urina mittatur. Viri in unam ollam, & mulieris in aliam, & ponatur in utraque furfur tritici, & talis experimentator diligenter obstruat ollas per nouem dies, uel parum amplius, & si contingit ex uitio uiri defectus, inueniet quosdam uermes in olla uiri, & cacabus debet supra poni, & inuenitur rana fœtida, uel cantabra fœtida. Si uerò ex uitio mulieris, inuenitur in olla sua menstruum. Si ex utriusque uitio, in utraque olla aliquid prædictorum inuenitur.

Hic auctor ponit unum notabile, ut patet in textu. Nota, si uis bene examinare, accipias aliquid de spermate uiri & ponas in aquam, si tendit ad fundum, signum est quòd semen uiri non est in defectu conceptionis. Quia est benè digestum & spissum, ideò petit fundum. Nota, quòd mu-

lieres quæ sæpè coëunt propter delectationem, illæ generant fœtus debiles, debent ergo abstinere à coitu, tunc generabunt fortes pueros & homines, quia semē est satis forte, & unus frater potest conueniēter esse fortior alio. Vnde nota causam experimenti, quia si semē uiri est nimis tenue tunc cito conuertitur in uermes, & non habet uirtutem resistentem actioni corporis cœlestis. Vnde ista humiditas quæ in fundo non est densa & bene indurata, citò alteratur. Nota, quòd si mulier biberit saluiam coctam per tres dies, tunc non concipiet in uno anno. glo. quia saluia est frigida. Item comedat apem, & nunquàm concipiet. Et ergo ex illis concludo, quòd mulieres sæpè coëunt, similiter uiri, propter magnam delectationem quam habent ad inuicem, quia uulua in se continet magnam dulcedinem uiro, sed tamen de illis non multum dico ad præsens.

SI quis igitur uelit mulierem iuuare ut impregnetur, & masculum cōcipiat, accipiat matricem leporis, et intestina eiusdē,

& sa

& faciat deſiccari, & in puluerem redigat, & illud mulier bibat temperatum cũ uino, & ſimiliter faciat cum teſticulo leporis, & hoc in fine menſtruorum, & cum uiro ſuo coëat, & concipiet maſculum. Item accipiat mulier ſuccinctam, & ſtringat in lacte aſinæ lanam caprinam, & liget ſuper umbilicum eius donec coeat cum uiro ſuo & concipiet. Et hoc dico remotis intercißis cauſis uel impedimentis alijs, quibus per ignorantiam hominis effectus ille prohibetur. Et ſi quærat aliquis, quæ ſunt illa impedimenta? inſpiciat diligenter omnia quæ uſque ad iſtum locum dicta ſunt. Item accipiat aliquis hepar parui porci, & teſticulos, & deſiccet, & etiam redigat in puluerem, & det in potum maſculo & mulieri, &

masculus si prius impotens fuit ad generandum, generabit, & mulier quæ nõ potuit concipere, tunc concipiet.

Capitulum aliud quomodo mulier debet iuuari ut concipiat, maximè ut concipiat masculũ. Nota quod matrix leporis & intestina si desiccantur & puluerisantur, fiunt multum calida, similiter et hepar porci in se est calidum, & sic generabunt calorem sufficientem ad conceptionem. Nota quod illud debet fieri in fine menstruorũ, quia tunc matrix est sicca, & quodammodo calidior per recessum menstruorum frigidorum. Item sunt alia experimenta. Mulier accipiat camphoram herbam puluerisatã, & bibat eam cum uino, & concipiet. Itẽ urina uiri bibita, impedit conceptionẽ. Item si accipiat uuluam leporis, & pulueriset cum melle liquido, & accipiat cor tauri, & illa pariter accipiant ebullitionem, & sic mulier accipiat in una septimana, ita quod uno tempore plus quàm alio tempore accipiat, & concipiet. Item mulier debet uti calidis & bonis cibarijs, & debet quodammodo

inebriari & bene fricari, & debet cauere ne crura eleuata semen impediant, ita quod debet se cito labori applicare ad retinendũ, & statim postea dormitet, & sine dubio concipiet.

Est etiam documentũ obseruandũ, scilicet quando aliquis sentit mulierem concepisse, nõ nominet in præsentia mulieris aliquid esse de uarijs cibarijs, ad quod appetitus mulieris posset inclinari, nisi ei possit libitũ prosequi, quia si mulier tale postularet, sed nullo modo posset haberi, haberet occasionẽ abortiendi, propter contrariam dispositionẽ appetitus. Fœtus enim sic conceptus debilis redditur & extinguitur. Ideo consultum est, quando mulieres petũt carbones uel aliquid consimile, quod eis ministretur. Vidi enim de quadam muliere, quæ cum impregnata fuisset,

ſet, petijt poma recentia, quæ cùm habe-
re non potuit, cecidit ad lectum, & infra
diem & noctem nihil guſtauit, nec panem
nec potum, & fuerunt circa eam iuuenes
mulieres & ancillæ, quæ prius non conce
perant, quibus illa fuerunt occultata, &
quando impregnata petijt poma recen-
tia, & ancillæ aſtantes dixerunt, non inue
niuntur loquentes inter ſe, quod uene-
noſum eſt dare mulieri poma, quia uide-
rant in febricantibus conſimile, & in par
te illa deceptæ ſunt: tunc autem illa im-
pregnata, ex carentia pomorum mul-
tum fuit debilitata, in tantum quod fœtus
antequam ad debitum tempus peruenit,
mortuus exiuit, in cuius egreſſu illa la-
borauit tribus diebus & noctibus, &
ante egreſſum mulier emiſit ſanguinem

per nares duobus diebus, & una nocte, ille uerò sanguis fuit menstruosus, & signū corruptionis fœtus, fuit illud. Iuxta illud Hippocratis, menstruis fluentibus impossibile est fœtum esse sanū. Ideo ut omnia illa pericula euitētur apud omnes imprægnatas, bonum est quod mulier in custodia habeatur, & modice moueatur, & ut ei cibaria mollia & lenia ministrentur, et omnia iuxta appetitum prosequantur.

In toto hoc textu recitato ponit auctor duo documenta & satis manifeste patent ex textu.

SEd antequam nostrum sermonem ad alia conuertamus, notandum est unum notabile signum, quod fit ad cognitionē masculi in utero matris existentis, & est illud. Accipiat aquam mundam de fonte claro & puro, & procuret sibi unā guttam sangui-

ſanguinis uel lactis de dextro latere mu-
lieris, & infundat guttam illam aquæ. Si
tunc gutta petit fundum, ſignum eſt ma-
ſculi, ſi uero ſupernatauerit, ſignum eſt
fœmellæ. Item ſi dextera mammilla fuerit
maior ſiniſtra, impregnata eſt maſculo, ſi
uero ſiniſtra maior fuerit fœminā portat.

Hic auctor ponit ſecundum documentū. Et nota quod quando mulier concepit, tunc debilitatur & uariatur gratia fœtus concepti in ipſa, & ideo quicquid cupit ſibi detur, & ſi non, tunc euenit dolor eò quòd appetitus non procedit, quia uoluntas delectatur in proſequendo quod diligit. Vnde nihil appetit niſi fuerit animatum ex tertio de anima. Et per Commenta. 3. Ethico. patet, quia uoluntas eſt appetitus intellectus, & ſemper eſt boni ſimpliciter uel apparet. Vnde omnia bonum appetunt, ut patet per diffinitionem boni, quam dat Ariſtot. in principio primi Ethicorum dicens: Bonū eſt quod omnia appetunt. Nota quod poſt conce-

ptionem, quando menstruum fluit, hoc est, signum destructionis fœtus, quia fœtus debet nutriri de menstruo fluente, sed si modicum fluit, hoc fit ad purgationem naturæ, ne fœtus suffocetur, hoc est commodum.

DE SPERMATIS NATVRA & digestione. Cap. ultimum.

PRiusquam uerò finem dictis imponamus (ut nostra doctrina subtiliter et magis complete habeatur, cum de materia menstruorum aliqualiter dictum est) transeundum est ad materiam spermatis in uiro. Sperma uerò ut suprà dictum est, nihil aliud est quàm superfluum alimenti quod in substantiam rei alendæ non cedit. Iuxta quod notandum, quòd medici quatuor ponunt in homine digestiones. Et dicunt quod talis est modus nutritionis, quod primo cibus masticatus in ore diri-

gitur

gitur ab ore ad ipſum ſtomachum, & ibi fit digeſtio prima, & ibi ſeparatur purũ terreſtre ab impuro terreſtri, & illud impurum dirigitur ad uiſcera, & ulterius emittitur per ſeceſſum. Sed purum hoc ulterius dirigitur ad epar, & ibi fit ſecunda digeſtio. Et tunc iterum ibi ſeparatur purum aquaticũ ab impuro aquatico. Impurum aquaticũ dirigitur ad ueſicam, & ulterius per micturã emittitur, ſed purũ dirigitur ad cor, & fit ibi tertia digeſtio, & ſeparatur purũ ab impuro. Impurũ dirigitur ad uaſa ſeminalia, et ex illo fit ſperma in uiro, & in muliere menſtruum, ſed purũ eſt ſanguis, & illud dirigitur à corde per magnas uenas, quæ dicuntur capillares, per quas uenas dirigitur ſanguis ad ſingula membra, & in illis membris fit

ultima digestio, & iterum separatur purum ab impuro, & impurũ emittitur per sudores & per ungues, & cõsimilia. Hoc autem purum conuertitur & congelatur in substantiã aliti, ita quod tales pori qui sunt euacuati per calorem naturalem, ibi è conuerso repleantur, & si plus uenerit quàm est deperditũ, tunc dicitur augmentatio, sed ad hoc requirũtur quatuor. Primo materia sufficiens est panis, & consimilia. Secundo porus recipiens illam quartam digestionẽ. Tertio natura distribuẽs. Quarto calor naturalis cõuertens alimentum in alitum.

Hic auctor exequitur de ultimo motiuo libri, & ostendit modum generationis spermatis. Nota quòd homo est optimæ digestionis & subtilioris, quia est magni caloris, & propter multos labores digerit & consumit humidum, quia calor agit in

humi-

humidum ſicut in ſubiectum, & calor facit exalare humidum radicale, ideo oportet eſſe reſtauramentum caloris ne conſumat humidum radicale, & ſic mors ſequeretur, quia conſumpto humido radicali in quo conſiſtit uita, nullæ proſunt medicinæ, ſed tamen notandum, quòd unum indiuiduum per aliquam medicinam poteſt uiuere per annum uel amplius, ſine nutrimento, ſicut expertum eſt, ſed hoc non poteſt fieri, niſi curſu communi. Nota quod maſticatio eſt quædam contritio cibi facta per dentes, & ſic natura ordinauit in anteriori parte dentes acutos ut bene diuidāt cibū, ſed in fine latos ordinauit propter maſticationē. Verſus:

Sunt hominis dentes triginta duo comedentes.

SEd de his quæ dicta ſunt conſurgit dubitatio quædam, utrū calor agat in ipſum humidum conſumendo, ſicut operatio caloris in eo quod calor naturalis. Pro quo ſciendum, quod ſecundum Ariſtotelem quarto metheo. cap. de operatione, quod

triplex est operatio quæ ex parte caloris accipitur in capite de operatione qualitatum actiuorum. Prima operatio caloris in quantum calor habet dissoluere & exhalare & congregare homogenia, & disgregare etherogenea. Secundum patet, quia si accipitur una massa de auro & argento, & ponatur in ignē, calor facit fluere aurum ab argento, & econuerso. Et sic locutus est philosophus secundo de generatione. Vbi dicit, quod calor determinatus agit tanquam organū, scilicet securis uel bipennis semper dissoluit coniuncta. Sed calor in eo quod naturalis calor habet in se uirtutem formatiuā uniuscuiusq; rei uel naturæ, cuius calor dicitur esse naturalis, & sic in eo est uirtus cœli, uel uirtus motorū cœlestium, & uis seminis, cō-
plexio-

plexionis, uel formæ illius naturæ quam format. Sicut contingit uidere in calore seminis plantæ et animalis, ubi est uis quæ uocatur forma plãtæ. Et eodem modo credo quòd sit in naturalibus, quantum calor naturalis habet dirigere humidũ, uel proportionetur sibi subiectum secundum exigentiam cuiuslibet speciei. Sic ergo educit humidum ipsum consumendo, non in quantum calor, sed in quantum calor naturalis, qui in digestionem accipitur: quia in digestione accipitur illud humidum, ut illa digestio terminatur ad speciem eius, cuius est humidum, sicut ad speciem partis plantæ, uel animalis uel hominis, & hoc nullo modo faceret in quantum est calor, sed potius resolueret totum humidum, ita quod in siccum termi-

naretur.

naretur. Illis uisis & intellectis, breuiter ad propositũ redeamus, & dicamus quòd sperma nihil aliud est quàm superfluũ alimenti, quod in substantiam rei alendæ nõ cedit. Et sic ex his quæ dicta sunt, manifeste apparet, quæ sit definitio spermatis secundum illa quæ aliqualiter prius fuerunt ignota. Cùm ergo tantum digeritur in utero, præcipuè iuxta tertiam digestionẽ, quia tunc non totum cedit ad deperditũ, sed per restaurationem mittitur, uel mutatur in cruorem sanguinis subtilis, & datur ad uasa seminalia, ubi uirtute testiculorum illud etiam dealbatur & fermentatur, ideo sperma uiri est albi coloris, propter ultimam decoctionẽ quam habet ex parte testiculorum. Illud idem sperma amplius emissum à uiro nimium desiccat corpus,

pus, quia uirtutem humectandi & calefaciendi habet. Calore autẽ extracto, & humido, fit debilitatio uitæ, & per consequẽs mors. Et hoc est causa quare illi qui multum coëunt & frequenter, non sunt longæ uitæ, quia corpora à naturali humĩdo exsiccãtur, & desiccatio est causa mortis. Causa ergo sufficiente posita, ponitur effectus eius. Et huic consonat quod dicit Aristot. 1. de longitate & breuitate uitæ, quia sperma amplius emissum, desiccat corpus. Et subdit: Propter hoc enim mulus longioris uitæ est quàm asinus uel equus, ex quo genitus est ut fœmellæ masculi, si masculi coitiui sunt. Et subdit, quod propter has paßiones masculi breuioris uitæ sunt fœmellis. Est enim generaliter uerum, quod masculi longioris uitæ sunt

tæ ſunt fœmellis, ſi coitiui non fuerint. Sic ergo ex intẽtione philoſophi patet, quòd uita hominis conſiſtit in calido & humido radicaliter, quamuis in alijs inſtrumentaliter & miniſterialiter, et ſic patet quòd coitus exſiccat. Etiam patet, quòd poſita cauſa conſeruante effectum, ponitur & ipſe effectus. Si uerò cauſa deſtrueretur, & effectus deſtrueretur. Ergo à primo ad ultimum, coitus qui amplius fit, eſt cauſa breuitatis uitæ, &c.

SEQVITVR DE MATERIA ſpermatis per uenerabilem Auicennam conſcriptum.

CIrca materiam ſpermatis ſunt quædam notanda adhuc, ſcilicet quòd ſperma uiri aliquando eſt durum & bene de-

ne decoctum decoctione testiculorum, ita quòd quælibet pars inest parti, in modum lactis coagulati, & illud sperma album est uelut lac coagulatum forti coagulatione, habet tamen naturam confirmandæ influxibilitatis, nõ in partibus suis, sed de genitalibus uasis testiculorum. Aliter enim non expelleretur de uasis genitalibus in uuluam mulieris. Et de isto spermate generatur robustus & fortis fœtus. Est aliud semen tenue & in suis partibus fluxibile, & illud non est bene decoctum, si illud expellitur, & in matricem recipiatur, fit ex eo fœtus tenuis & fragilis naturæ, & illud habet naturã lactis liquidi & tenuis. Contingit enim aliquando debilitatio naturæ apud fœtũ, quod caput debilitatur, & hoc quando mulieres impregnatæ, alium

tæ,alium puerum prius genitum, cum a-
lio nutriunt. Causa uero huius debilitatio-
nis est, quia ista materia de qua puer exi-
stens in utero debet pasci & nutriri, ceci
dit in alimẽtum pueri prius geniti, quem
lactat mater, & iste casus contingit ho-
dierna die propter experientiam mulie-
rum, causam illius defectus nesciẽtes: ideo
mulieres impregnatæ nunquam deberent
lactare pueros post conceptionem uel im
pregnationẽ alterius pueri uel fœtus, pro
pter causas superius enumeratas.

Hic auctor ponit dubium, & satis patet in te-
xtu. Nota quod calor in animali nõ facit digestio-
nem, in quantum calor, sed in quantum est bene re
gulatum ab anima. Et ideo peccauerunt aliqui an-
tiqui dicentes, quod in plantis esset nutritio, & in
superiori parte esset ab igne, & in inferiori esset
à terra, hoc non ualet, quia dicit Aristoteles 2. de
anima

anima, quòd si sic esset, tunc mixtum cito dissolueretur. Quid enim cõtinent elementa in mixto nisi animam? unde anima est principium omnis actionis, sed calor siue spiritus sunt instrumenta, quia sunt in uirtute animæ, & non in uirtute suijpsius.

CONCLVSIO.

HIs uisis finẽ dictis imponamus, & gratias Deo reddamus, qui nostrũ in hoc opere, & in alijs illuminet intellectum. Et de omißis peto ueniam & auxilium diuinæ gratiæ, à qua omnis sapientia orta est & uita æterna. Ad quam nos Deus omnipotens & gloriosus cuncta gubernans atq; regens, perducat. Qui cum patre & spiritu sancto uiuit & regnat, & in quo est summa securitas, trãquillitas, iucunditas, & sine fine æternitas sanctorũ existat omnium, per infinita seculorũ secula, Amen.

FINIS.

LIBER AGGREGATIONIS, SEV LIBER SEcretorum Alberti Magni de uirtutibus Herbarum, Lapidum, & Animalium quorundam.

LIBER PRIMVS DE VIRTVTIbus quarundam Herbarum.

Icut uult Philoſophus in pluribus locis, Omnis ſcientia de genere bonorum eſt. Veruntamen enim operatis aliquando bona: aliquando mala, prout ſcientia mutatur ad bonũ & ad malum finem, ad quem operatur. Ex quo concluduntur duo. Quorum unum & primum eſt, quòd ſcientia magicalis non eſt mala. Nanq; per eius cognitionem poteſt euitari malum, & pro-

& prosequi bonũ. Concluditur etiam secundũ ex quo effectus laudatur propter finem. Atq; uituperatur etiam finis scientiæ aliquando non ordinatur ad bonũ uel ad uirtutem. Ex hoc sequitur quod scientia uel operatio aliquando bona uel mala. Quia igitur magicalis, seu cognitio bona est, ut præsuppositum est, & mala aliquantulum existit in speculatione rationum, & in speculatione naturalium secundum quod antiquis auctoribus examinaui & percepi: imò & egomet Albertus, ut in pluribus ueritatẽ inueni, & ueritatem suppono, quo ab aliquo ex Chyrandis libro, & libro Alchorat. Primo narrabo de quibusdam herbis. Post de quibusdam lapidibus. Tertio de quibusdam animalibus & de uirtutibus eorundem.

Elitropia.	Lilium.
Vrtica.	Visculus quercinus.
Virga pastoris.	Centaurea.
Chelidonia.	Saluia.
Prouincia.	Nepta. Verbena.
Lingua canis.	Melysophylos.
Iusquiamus.	Rosa. Serpentina.

Prima herba apud Chaldæos uocatur Ireos: apud Græcos Mutuchiol: apud Latinos Elitropia. Cuius interpretatio dicitur ab Elyos, quod est sol: & tropos conuersio, quia conuersa est ad solem. Huius aũt uirtus mirabilis est, quia si ista colligatur sole existente in Leone in Augusto, & inuoluatur in lauri folio, & simul addatur dens lupi & feratur: nullus contra ferentẽ poterit habere uocem loquendi, nisi uerba pacifica. Et si enim aliquid furetur, &

in nocte

in nocte sub capite suo ponat, uidebit futurē et omnes eius conditiones. Et iterum: si prædicta ponatur in aliquo tēplo ubi sint mulieres, quarū connubium parte sui frangantur, nunquàm poterunt exire de templo, nisi deponatur. Et hoc ultimum probatum est, & uerißimum.

Secūda herba uocatur à Chaldæis Roybra, à Græcis Olieribus, à Latinis uel Gallicis Vrtice nuncupatur. Hanc herbam tenens in manu cum mille folio, securus est ab omni metu & ab omni fantasmate. Et si id ponatur cum succo semperuiuæ, & ungatur manus, & residuum ponatur in aqua, & aquam intret ubi sunt pisces, ad manus eius congregabuntur, & etiam ad piscellum. Et si extrahatur, statim resiliūt ad loca propria ubi erant prius.

Tertia herba à Chaldæis Lorūborot dicitur, à Græcis Allomot, à Latinis uirga pastoris. Herbā hanc accipe, & cum succo mandragoræ distempera, & da cani uel alteri animali, & impregnabitur in suo genere, & habebit fœtum in suo genere. De quo fœtu si accipiatur dens maxillaris, & intinguatur in cibo uel potu, omnes qui inde potabunt, mox incipient bellū, & cū uolueris delere, da ei succū amātile, id est ualerie, & fiet statim pax inter eos.

Quarta herba à Chaldæis Aquilaris dicitur, quia nascitur tempore quo aquilæ faciunt nidos suos, à Græcis dicitur Valis, à Latinis Chelidonia. Ista herba tempore quo hirundines faciūt nidos, nascitur quo etiam aquilæ. Hanc herbā si quis cum corde talpæ habuerit, deuincet omnes hostes,

omnes causas, & omnes lites remouebit. Et si prædicta ponatur super caput infirmi, si debet mori, statim cãtabit alta uoce. Si non lachrymabit.

Quinta herba à Chaldæis Iterisi dicitur, à Græcis Vorax, à Latinis Prouentalis uel prouinsa. Illa enim puluerisata cum uermibus terræ circũuolutis, & cũ sempuiua amorẽ inducit inter uirũ et uxorẽ, si utatur illo in cibarijs. Et si cõpositio istorũ cũ aliquãtulo sulphuris ponatur in stagno ubi sunt pisces, oẽs morientur. Et si ad os bubali ponatur, statim crepabit per medium, & hoc experimentũ est à modernis. Si iterum dicta cõfectio ponatur in igne, statim conuertetur in liuidum colorem.

Sexta herba à Chaldæis uocatur Bicith, à græcis Retus, à latinis Nepta. Hãc herbã

accipe, & misce cũ lapide inuento in nido upupæ auis, & frices uentrẽ alicuius animalis, & impregnabitur, & habebit fœtũ in suo genere nigerrimũ. Et si eis ponatur ad nares, statim à terra cadent uelut mortua. Post modicũ uerò spatium curabuntur: & si prædictum cõpositum in uase apum ponatur, nunq̃ fugient, sed ibi cõgregabuntur apes. Et si apes submergantur, & quasi moriãtur, & in confectione prædicta ponãtur post modicũ tẽporis, ut per spatiũ unius horæ recuperabunt uitã. Nã & illud proportionatur qualitati deperditæ: & signum ad hoc est quòd si muscæ submersæ in cineribus tepidis ponantur, post modicũ spatiũ uitã recuperabũt.

Septima herba à Chaldæis Algeil, à Græcis Orum, à Latinis lingua canis nuncupatur.

tur. Herbam hanc cum corde raniculæ, et eius matrice, pone ubi uis, & post modicum tẽporis cõgregabuntur omnes canes uillæ. Et si prædictã sub pollice pedis habueris, omnes canes obmutescent, nec poterunt latrare: & si prædictam in collo alicuius canis posueris, ita quod non poßit ore attingere, semper uertetur in circuitu ad modum uolubilis rotæ, donec cadet in terram uelut mortuus, et hoc est expertum nostro tempore.

Octaua herba à Chaldæis Mansesa, à Græcis Ventosin, à Latinis uel Gallicis Iusquiamus dicitur. Hanc herbam accipe & misce cum Realgalis & Hermodatilis, & pone in cibio canis rabidi, & statim peribit: & si succum eius cum supradictis posueris in cipho argenteo minutißimè

 frange-

frangetur: & si supradictum cum sangui-ne leporis iuuenis cõmiscueris, & in pel-le leporis conserues, omnes lepores con-gregabũtur ibidem donec remotũ fuerit.

Nona herba à Chaldæis Augo, à Græcis Amala, à Latinis Lilium. Si hanc herbã so-le existente in Leonis signo colleris, & cum lauri succo cõmiscueris. Deinde sub fimo tempore aliquo succum illum posue ris, fient uermes. De quibus si fiat puluis, & ponatur circa collum alicuius, uel in ue stimentis suis, nunquàm dormiet, uel dor-mire poterit, quousq; depositum fuerit. Et si prædictum sub fimo posueris, & de uermibus inde nascentibus aliquem unxe ris, statim inducetur ad febrem. Et si præ-dictum ponatur in uase aliquo, ubi sit lac uaccæ, & cooperiatur de pelle alicuius

uaccæ unius coloris, omnes uaccæ dimittent lac ſuum, & hoc maximè expertum eſt tempore noſtro à quibuſdam fortilatoribus.

Decima herba à Chaldæis dicitur Lupe rax, à Græcis Eſiſena, à Latinis Viſcus querci, & creſcit in arboribus transferato arbore. Hæc herba cum quadã alia herba quæ dicitur Martegon, id eſt, ſyluium, ut ſcribitur lingua Theothonica, omnes ſeras aperit: & ſi prædictum compoſitum in ore alicuius ponatur, & cogitetur de aliquo, ſi debet accidere, corde inſigitur, ſi autem non corde reſilit. Sed ſi prædictum ad arborem ſuſpendatur cum ala hirundinis, ibi congregabuntur aues bene per quinq; miliaria, & hoc ultimũ tempore meo eſt expertum.

Vndecima

Vndecima herba à Chaldæis Isiphilon dicitur, à Græcis Orlegonia, Latinis Centaurea uocatur. Hanc autē herbam dicunt Magi habere mirabilem uirtutē. Si enim adiungatur cum sanguine upupæ fœmellæ, & ponatur cum oleo in lucerna, omnes circundantes credent se esse Magos, ita quòd unus altero credet suū caput sit in terra, & pedes in cœlo: & si prædictū ponatur in igne stellis lucentibus, uidebitur quòd stellæ currant ad inuicem & debellent: & si iterum prædictum cataplasma ponatur ad nares alicuius, præ timore quem habebit, fugiet uehementer, & hoc expertum est.

Duodecima herba à Chaldæis Colorio uel Coloricom, à Græcis Clamor, à Latinis Saluia cōmuniter est nuncupata. Hæc

autem

autem herba putrefacta sub fimo in uase uitreo procreat quendam uermem uel auem habentem caudam in modum meruæ, de cuius sanguine si tangatur aliquis in pectore, amittet sensum per quindenam & plus. Et si prædictus serpens comburatur, & ponatur cinis in igne, statim fiet ysiris tonutrui horribilis. Et si prædictus puluis ponatur in lampade & accendatur: uidebitur quòd tota domus serpentibus repleatur. Et hoc est expertum à modernis.

Tertiadecima herba à Chaldæis Olphanas, à Græcis Hiliorion, à Latinis Verbena dicitur. Hæc autem herba ut referunt Magi collecta sole existente in signo Arietis, & coniecta cum grano Peome unius anni caducos à malo morbo curat. Et si po

natur

natur in terra pingui post octo septimanas generabuntur uermes, qui si aliquem tetigerint, statim morietur. Et si prædictū ponatur in columbario, omnes columbæ congregabuntur ibi. Et si puluis illorum in sole ponatur, uidebitur quòd sol sit liuidus. Si autem puluis ponatur in loco ubi homines habitant, uel iacent inter duo amantes, statim fit lis uel malitia inter eos.

Quartadecima herba à Chaldæis Celeyos dicitur, à Græcis Casini, à Latinis Melisophilos, de qua Macer facit mentionem. Hæc autem herba collecta uiridis, & coniecta cum succo cypreßi unius anni posita in pulmento, facit pulmentum uideri plenum uermibus, & deferentem facit esse benignum & gratiosum, & aduersa-

rios

rios deuincere. Et si prædicta herba ligetur collo bouis, sequetur te quocũq; ieris, & si prædicto succo corrigiã miscueris, & de tertia parte sudoris hominis ruffi, & de sub ascellis statim cingens crepabit per medium.

Quintadecima herba à Chaldæis Eglerisa, Græcis Ysaphinus, à Latinis rosa dicitur, & est herba cuius flos est notißimus. Accipe granũ eius, & granũ sinapis, et pedẽ mustelæ, hæc suspende in arbore, & de cætero nõ fructificabit. Et si prædictã ponatur circa rete, cõgregabũtur ibi pisces. Et si magaris mortuũ fuerit, et in cõmixtione prædicta ponatur per dimidiũ diẽ: licet tamẽ nõ acquiritur, recuperabit uitã. Et si puluis prædictus ponatur in lãpade, postea accendatur, oẽs uidebũtur nigri ad

mo dum

modum sathanæ: & puluis prædictus admisceatur cum oleo oliuæ & cum sulphure uiuo, & de hoc unguatur domus sole lucente, ipsa tota uidebitur inflammata.

Sextadecima herba à Chaldæis Cartulin, à Græcis quinq; folium, à Latinis Serpentina uocatur. Hæc herba apud nos satis est nota. Hæc autem herba cum folio trifolij inhumata, generat serpentes rubeos & uirides, de quibus si fiat puluis, & ponatur in lampade ardente, uidebitur ibi copia serpentum, & si sub capite alicuius ponatur, de cætero non somniabitur sibi.

Modus autem operandi omnium prædictorum est, ut effectus bonus fit in planeta bono, & malus in malo, id est, in horis & diebus eorum.

VIrtutes herbarum 7. ſecundũ Alexandrum imperatorẽ, & has quidem uirtutes habuerunt ipſæ ab influẽtia planetarum. Contingit autem unamquãq; percipere uirtutem ſuam à ſuperioribus naturalibus.

Prima autem herba Saturni quæ affodilius dicitur. Succus eius ualet ad dolorẽ renum & tibiarum. Et datur patientibus dolorem ueſicæ, radix eius cocta parum. Et dæmoniaci uel melancholici ipſam deferũt in lintheo mundo, & liberãtur, nec dæmonem in domo patitur eſſe, & ſi ibidem fuerint. Producentes dentes pueri & eam ferent, ſine dolore eos producant, & eſt bonum ut homo deferat ſecum de nocte radicẽ, quia non timebit, neq; lædetur ab alijs.

Herba ſecunda Solis dicitur Poligonia

uel Corrigiola. Hæc enim herba nomen su scepit à Sole, nam est multũ generans. Sic enim & hæc herba est multos faciens modos. Hanc quidẽ herbam alij appellauerũt Alchone quæ ẽ domus solis. Hæc enim herba sanat possessiones cordis & stomachi. Qui attingit hãc herbam habet uirtutem à signo suo uel planeta. Si quis autem succum bibit, facit eum multũ coire. Et si quis deferat radicem eius, curat passiones oculorum. Et si antequàm aliquam habuerit passionem portauerit secum, non superueniet ei passio oculorum. Iuuat etiam phreneticos, si eam secum deferunt in locis. i. pectore. Iuuat etiam periplomoticos & facit eis bonum anhelitum, & facit etiam ad fluxum sanguinis melancholici.

Herba tertia Lunæ Chynostates dicitur.

Succus

Succus eius purgat exacerbationes ſtomachi, thoracis & caſtoren. quia oſtendit ſe eſſe herbam Lunæ. Flos autē huius herbæ purgat ſplenes magnos & curat ipſos, q̄a iſta creſcit & decreſcit ſicut Luna. Valet ad ophthalmiā, & facit acutū uiſum, & ualet contra ſanguinē oculorū. Si radicē eius tritā ponis ſuper oculū mirabiliter uiſum clarificat, quia lumen oculorū propinquatum myſticū ſubſtantiæ lunæ. Etiā confert malū ſtomachū habentibus, qui non poſsūt cibum digerere, bibendo ſuccum eius: amplius ualet habentibus ſcrophulas.

Herba quarta arnogloſſa dicitur. Radix huius herbæ ualet contra dolorem capitis mirifice, quoniā opinatur eſſe domus Martis aries, quæ eſt caput totius mundi. Valet etiam contra malas cōſuetudines teſti-

culorũ, & ulcera putrida et ſordida, quia domus eſt Scorpio: quia pars eius retinet ſperma.i.ſemen quod uenit contra teſticulos. Valet etiã ſuccus eius dyſentericis & hemopotoicis, & ad uitia hemorroidarũ & ſtomachis dum quis eum biberit.

Herba quinta Mercurij dicitur Pentaphilon, à quibuſdam Petadactylus, ab alijs ſepedeclinant, à quibuſdam Calipendalo. Radix huius herbæ ſanat plagas & duriciẽ, trita & empleſtrata. Amplius ſcrophulas diluit uelociter, ſi ſuccus eius bibatur cum aqua. Sanat etiam ſarigos & paßiões pectoris ſeu dolores ſi ſuccus eius bibatur. Soluit etiam dentium dolores, & ſi ſuccus eius ore teneatur, omnes oris curat paßiones. Et ſi quis ſecũ deferat, opus dat & auxilium. Amplius ſi quis uult à rege uel à princi-

principe petere aliquid, copiam dat eloquentiæ.i. ſecum eam habeat & obtinebit quod uoluerit, uidelicet etiam in lithiaſi & diſuria ſuccus eius habitus.

Herba ſexta Iouis dicitur Acharon, à quibuſdam Iuſquiamus. Radix eius poſita ſuper bubones eos diſpergit, & obſeruat locum à flegmone. Si quis eam portauerit anteq̃ ei paßio ſuperueniat, nunquàm bubonem habebit. Confert etiã radix eius podagræ, dum ponitur trita ſuper locum patientis, & hæc quidẽ operatur uirtute ſignorum habentium pedes, uel habentium aſpectũ ſuper pedes: & ſuccus eius ſi bibatur cum melle cum mellicrato, confert doloribus epatis, & omnibus eius paßiõibus, quoniam Iupiter tenet epar. Similiter confert uolentibus multũ coire. Et eſt utilis ut

eam deferāt secū uolētes diligi à mulierib. Facit enim deferētes lætos & delectabiles.

Septima herba Veneris dicitur Pisterio na, quibusdā Hyeroboram dicitur .i. herba colūbaria & uerbena. Radix huius herbæ posita super collū sanat scrophulas & parocidas & bubōes colli & staphilion .i. urinæ distillationē, & ysmon, si ponatur emplastrū, & est cōparatū paßionibus istius loci. Sanat etiā scisuras & cōdilomata .i. duricies quæ nascūtur in ana & emorroidas. Si succus eius cum melle in aqua cocta bibatur, subtiliat ea quæ sunt in pulmone. Et facit bonum anhelitū, nam detinet pulmonem. Valet etiā multū in affrondisia .i. coitu, quia succus eius auget multū sperma, cum quis uult coire addit ad desideriū eius, et maior uirtus ipsius herbæ est, quia

si quis

ſi quis eam portauerit, eſt multum potens in coitu. Verũtamen nõ teneat aliquid aliud niſi iſta herba tantũ. Si quis ponat eã in domo uel uinea uel in terris, abundanter habebit redditus. Amplius radix ipſius ualet oĩbus illis qui uolũt plãtare uineas uel arbores, & infantes portantes ipſam erũt bene diſciplinati, & amantes doctrinã, & erunt læti & gaudioſi. Confert etiã poſita in purgatiõibus, & repellit dæmones oẽs.

Prædictas tamen herbas à 23. die Lunæ uſq; ad 30. incipiendo collectionẽ ipſam leuare à Mercurio per totã horam dierum euellendo fac mentionẽ paßionis ut rei. ſ. nomina paßionem uel rem propter quam ipſam colligis, & ipſam accipe herbã. Loca tamen ipſam ſuper frumentũ, uel ordeũ & ea utere ad opus tuum poſtea.

Explicit liber primus.

SECVNDVS LIBER ALBERti Magni, & est de uirtutibus lapidum quorundam.

CVm iam dictũ sit de uirtutibus herbarum quarundam, & de modo agendi, nunc in præsenti capitulo dicẽdum est de Lapidibus quibusdam, & eorum effectibus, & qualiter possunt accipi magna mirabilia opera.

Magnes	Corallus	Lipercol.
Obtarmius	Cristallus	Vrices
Onyx	Chrysolitus	Lazuli
Feripẽdamus	Elotropia	Smaragdus
Silonites	Epistrites	Iris
Topazion	Calcedonius	Balesia
Medo	Chelidonius	Galeriates
Mephytes	Gagates	Draconites
Abaston	Bena	Echites

Adamas

Adamas	Isthmios	Terpistretes.
Agathes	Cabices	Iacinthus
Alectorius	Crisolitus	Orires
Esmundus	Beratiden	Sapphyrus.
Amatistus	Nicomai	Saunus
Berillus	Quiriti	
Celonites	Rodianus.	

SI uis scire utrum mulier tua sit casta, accipe lapidem qui Magnes uocatur. Est autẽ ferruginei coloris, & inuenitur in mari Indico, & aliquando in partibus theotoniæ, in illa prouincia quæ Francia Orientalis uocatur. Suppone ergo lapidẽ hũc capiti mulieris, & si casta est ipsa maritum amplexabitur, si autem non, statim cadet à lecto. Ad hoc autem si lapis iste ponatur super carbones in quatuor angulis domus. Dico tritus et super carbones spar

ſus dormiẽtes fugiẽt ædes & relinquẽt to
tum, & tunc poſſũt fures reſpicere totum
quod uolunt. Si uis fieri inuiſibilis, acci-
pe lapidẽ qui dicitur Ophthalmius, & in-
uolue in folio lauri. Et dicitur lapis Oph-
talmius cuius color nõ nominatur, nã mul
torum colorũ: & eſt hic talis uirtutis q; ui
ſus circunſtantiũ excæcat uel abortat. Cõ
ſtantius autem pugno clauſo reddebatur
per eum inuiſibilis.

Si uis incitare triſtitias, timores, & fan
taſias terribiles atq; lites, accipe lapidẽ qui
uocatur Onyx, qui eſt nigri coloris, & in
uenitur melius genus eis repletũ albis ue-
nis, & uenit de India in Arabiam: & ſi col
lo uel digito ſuſpẽdatur excitat ſtatim tri
ſtitias in homine & terrores: & etiã in ſo
mno excitat fantaſias terribiles, & etiã li-
tes, &

tes, & hoc apud modernos est expertum.

Si uis cōburere manus alicuius sine igne adhuc & fugare areticam. Accipe lapidem qui uocatur Feripendanus, qui est flaui coloris, qui si suspēdatur collo alicuius curat areticā: & iterum si iste lapis fortius stringatur, statim adurit manum, & ideo leuiter & suauiter uult palpari.

Si uis accendere animū alicuius ad gaudia, & eius ingeniū acuere. Accipe lapidē qui Sylonites uocatur, & nascitur in gremio testudinis Indico: & esse uarium dicitur albo rubeo purpureoq; colore. Alij dicunt hunc esse uiridem, & in Persiæ partibus inueniri. Et dicunt etiā hunc crescentem luna crescente, & econuerso. Et addunt philosophi antiqui, q̄ si gustetur confert præsentiā quorūdam futurorū. Si sub

lingua

lingua ponatur præcipuè prima luna una
hora tantum habet uirtutem. Ideo autem
luna existente decima habet hanc uirtutē,
in prima hora uel decima. Motus aūt ordi
nis quòd cū est sub lingua si cogitetur de
aliquo negotio utrum debeat fieri an nō.
Si fieri debet cordi tenaciter infigitur, ita
quòd auelli non potest: si autē non, cor ab
ipso resilijt. Fecerunt etiam philosophi q
curat ptisicos & debiles.

Si uis ut aqua buliēs statim exeat manu
immissa. Accipe lapidem qui Topasion uo
catur, à Topasi insula, uel quia auri simili
tudinē protēdit, & sunt duæ species. Vna
est omnino similis auro, & pretiosior est.
Alia species est crocea magis tensibilis co
loris q̄ sit aurū, & hæc est utilior. Exper
tum autē est in nostro tempore, quæ si in

aqu

qua buliēte mittatur, defluere facit, quod
atim manu immiſſa extrahitur, & hoc fe
it unus de fratribus noſtris Pariſius. Va-
et etiam contra emothoicam & ſtimaticā
el lunaticam paßionem.

Si uis excoriare cutim manuum tuarū
el alterius, accipe lapidē qui uocatur Me
or à Medorum regione, & ſunt duæ ſpe
ies, niger & uiridis. Dicitur ab antiquis
philoſophis et modernis, quòd ſi lapis qui
iger eſt frangatur, & in aqua calida re-
olutus fuerit, & aliquis manus ſuas laue-
it, ſtatim excoriabuntur: & ſi quis ex ea
iberit, perit uomendo ſtatim, omni cura
emota & auxilio. Dicunt etiā philoſophi
uòd ualet contra podagrā, et oculorū cæ
itatē, & ꝙ oculos læſos & debiles fouet.

Si uis ut aliquis nō ſentiat dolorem, nec
crucie-

tietur. Accipe lapidē qui dicitur Mephy-
tes à ciuitate quæ dicitur Mephis: & est
hic lapis talis uirtutis, ut dicit Aaron &
Hermes, quòd si teratur & aqua misceа-
tur, & detur potari illi qui deberet ur
uel aliquos cruciatus pati, tantum induci
ille potus insensibilitatem, q; non sentia
patiens pœnam neq; cruciatum.

Si uis ignem perpetuum inextinguibil
facere, Accipe lapidem qui Abaston dici
tur, & est coloris ferri, & ꝗplurimum i
Arabia reperitur. Si enim lapis ille accēd
tur nunq̃ poterit extingui, eo quòd habe
naturam lanuginis, quæ pluma salamādr
uocatur, cū modico humidij unctuosi pin
guis, inseparabilis est ab ipso, & id foue
ignem accensum in eo.

Si uis deuincere hostes: Accipe lapide
qui n

qui nuncupatur Adamas, & est coloris ful gentis, durißimus ita quòd non potest frã gi nisi sanguine hirci, & nascitur in Arabia uel Cypro. Et si sinistro latere alligetur, ualet cõtra hostes, & insaniam, & indomitas bestias, & uenenosas, & feros homines, & contra iurgia & rixas, & cõtra uenena & incursus fantasmatum, & quidam uocant cum Dyamantem.

Si uis cũcta pericula euitare, & uincere cũcta terrena, & habere uires cordis. Accipe lapidem qui Agates dicitur. Et est niger habẽs uenas albas. Est alius eiusdẽ speciei similis colori albo. Et tertium nascitur in certa insula habens uenas nigras. Et id facit uincere pericula, & confert uires cordibus, & facit hominem potentem, placentẽ, iucundum, acceptabilẽ, & iuuat

contra

contra omnia aduersa.

Si uis impetrare aliquid ab aliquo. Accipe lapidem qui Allectorius dicitur, & est lapis gallinacei uel galli, & ē albus ut Cristallus, & extrahitur de uentriculo galli uel gallinacei, postq̃ fuerit castratus ultra annum quartum. Et ut quidam dicūt post annum extrahitur de gallo decrepito. Et ad quātitatem fabæ extat, uentrem gratū reddit & constantem: & sub lingua acceptum, sitim extinguit: & hoc ultimū tempore nostro expertum est, & subtiliter percepi.

Si uis deuincere bestias, & omnia somnia interpretare, & de futuris prophetizare. Accipe lapidem qui Esmundus dicitur uel Asmadus, uarij coloris est, omne uenenū extinguit, & facit uincere aduer-

sarios,

ſarios, et prophetizationem dat, interpretationem omnium ſomniorũ & ænigmata intelligere facit.

Si uis habere bonum intellectum ſenſibilis, & non poſſe fieri ebrius. Accipe lapidem qui Amethiſtus dicitur, & eſt purpurei coloris, et melior naſcitur in India, & ualet contra ebrietatem, & bonum in ſcibilibus confert intellectum.

Si uis deuincere hoſtes, & fugere lites. Accipe lapidem qui uocatur Berillus, eſt pallidi coloris, lucis tranſparentis, ut lymphæ. Fer tecum & uinces omnes lites, & hoſtes fugabis, reddetq; inimicum mitem. In moribus efficacem reddit poteſtatem, ſicut dicit Aaron, etiam dat bonum intellectum in ſcibilibus.

Si uis diuinare de futuris. Accipe lapi-

dem qui uocatur Celonytes, & est purpurei uarijq; coloris, & inuenitur in corpore testudinis. Si quis autem hunc lapidem sub lingua gestauerit, diuinabit & prædicet futura. Veruntamen non habet uirtutem nisi lucens prima cum fuerit accensa, & crescens monoytes in ultima descendente. Sic uult Aaron de uirtutibus lapidum & herbarum.

Si uis pacificare tempestates & flumina pertransire. Accipe lapidem qui uocatur Corallus, & est rubeus, aliusq; albus. Et expertum est quòd statim restringit sanguinem, & portantis pellit stultitiam, & perhibet sapientiam, & hoc à quibusdam tempore nostro expertum est, & ualet contra tempestates, & pericula fluuiorum.

Si uis accendere ignẽ. Accipe cryſtallũ, & pone ſub iuxta circulum ſolis. i. contra ſolẽ, & appone iuxta aliquid combuſtile. & ſtatim lucẽte ſole calido eliciet ignem, & ſi cum melle potatur lac dabit.

Si uis acquirere ſapientiam, & fugere ſtultitiã. Accipe lapidẽ qui uocatur Chryſolithus, & ẽ lucidæ uiriditatis poſitus in auro, pellit ſtultitiã & ſapientiam cõfert.

Si uis ut ſol appareat ſanguineus. Accipe lapidẽ qui Elitropia dicitur, & eſt uiridis ſimilis quaſi Smaragdo, & eſt reſperſus ſanguineis guttis. Hanc elitropiam appellant nigromantici proprio nomine gẽma Babilonicum, quòd ſi unguatur ſucco herbæ eiuſdem nominis, & in uas plenum aqua mittatur, facit uideri ſolẽ ſanguineũ ſicut ſi uideretur eclipſis. Cuius cauſa eſt

 quòd

quòd totam aquam ebullire facit in nebulam, quæ inspißãdo aërem impedit solem, inde nisi quia rubeũ in spisso colore post modicum recedit illa nebula rorando quasi per guttas pluuiæ. Oportet autẽ ad hoc ut hoc fiat quòd sit quoddam carmẽ sacrũ cum quibusdam characteribus, & sicut accepti principes si diuinando quædam prædicãt, propter quod templorũ pontifices isto lapide maximè utebantur in festis idolorum. Etiam gestatũ hoc reddit hominẽ bonæ famæ, et incolumem, & longæ uitæ. Dicitur autẽ à philosophis antiquis quòd unctus herba sui nominis, ut prædiximus, pollet uirtute, & inuenitur plures in Aethiopia, Cypro & India.

Si uis refrigerare aquam bullientẽ quæ stat super ignẽ. Accipe lapidẽ qui Epistrites di-

tes dicitur, qui in aqua oppositus oculo so lis radios solis igneos emittit: et dicitur ab antiquis Philosophis & à modernis, quòd si ponatur in aqua buliẽte, statim cessabit ebulitio: & post modicum refrigescet, & est lapis rutilans & rubicundus.

Si uis fugere illusiões omnesq; fantasias, & omnes causas uincere. Accipe lapidem qui calcedonius dicitur, & est pallidus, fu=scus & aliquantulũ obscurus. Si hic perfo ratur, & cum uirtute lapidis qui Sinerip dicitur collo suspendatur, ualet cõtra om=nes fantasticas illusiones. Et facit uincere omnes causas contra aduersarios utriusq; corporis cõseruat, & hoc ultimum exper tum est moderno tempore.

Si uis esse gratus & placens. Accipe la=pidem qui Chelidonius dicitur. Et est eo

niger & rufus, & de uẽtre hirundinũ extrahitur. Rufus inuolutus pãno lineo uel corio uituli sub sinistra ascella portatus ualet contra insaniã & antiquos morbos & languores, contra litargiricã paßionẽ & cõtra epidimiam. Euax refert ꝙ iste lapis hominem facit facundũ & gratum, & placentem eum reddit. Niger aũt ualet cõtra feras, & iras, & ad finem incepti perducit negotij. Et si inuoluitur in folijs chelidoniæ dicitur obfuscare uisum, & debẽt extrahi mẽse Augusti, & frequenter duo in una hirundine inueniuntur lapides.

Si uis esse uictoriosus contra aduersarios. Accipe lapidem qui dicitur Gagates, & est diuersi coloris, & dicunt antiqui philosophi fore expertum in alcide principe, qui quandiu eum portauerit semper

habuit

habuit uictoriam, & est lapis diuersi colo ris sicut pellis capreolæ.

Si uis præscire futurum aliquod. Accipe lapidem qui uocatur Bena, qui est sicut dens à bestia, & pone sub lingua tua, & sicut Aaron & antiqui philosophi dicunt, quàm diu sic tenueris semper diuinando prædices futura, nec aliquo modo errabis diuinando.

Si uis ut fiat uestis incombustibilis. Accipe lapidem qui Histmos appellatur, qui ut dicit Isidorus similis est croco, & in partibus Hispaniæ inuenitur, & iste lapis flabilis est propter uentositatẽ in ipso rare factã iuxta Gades Herculis, & si de eo fiat uestis nullo modo potest uri, sed de igne nitet. Et huius speciei dicunt quidam Carbunculum album.

Si uis gratiã habere & honorẽ. Accipe lapidem qui Tabrices uocatur, & est simi lis cristallo. De hoc referunt antiqui Philo sophi, ut Euax & Aaron, quòd eloquentiã gratiam præstat & honorem, & cum hoc dicitur quòd curat omnem hydropisim.

Si uis fugare fantasmata & stultitiã. Accipe lapidẽ qui uocatur chrysolitus, & est idem in uirtute cũ aretico, ut dicit Aaron & Euax in lib. de naturis herbarũ & lapidum. In auro positus et gestatus fugat stultitiam, & fantasmata expellit. Sapientiam conferre perhibetur, ualet contra timorẽ.

Si uis iudicare opiniones & cogitationes aliorum. Accipe lapidem qui uocatur Geratides, & est nigri coloris, & teneatur in ore. Facit etiam gestantem hilarem & gratiosum apud omnes.

Si uis habere uictoriam & amicitiã. Accipe lapidẽ qui uocatur Nichomat, & est idem quod alabaſtrum, & eſt de genere marmorũ, & eſt albus nitens. Et de hoc fiunt unguenta ad ſepulchra mortuorum.

Si uis ut homo dormiẽdo tibi dicat quæ facit. Accipe lapidem qui uocatur quirim, inuenitur lapis iſte in nido upupæ, & eſt lapis proditorum.

Si uolueris aliquid ab aliquo impetrare. Accipe tecũ lapidẽ qui uocatur radianus, & eſt niger translucens, qui cum caput gallorum datur comedere formicis, inuenitur poſt tempora multa in capite galli, & eſt idem quod lapis tonatides.

Si uis facere q, canes neq; uenatores poſſunt nocere alicui animali quod uenatur. Pone corã ipſis lapidẽ qui uocatur Iupe-

rius, & statim id ad lapidem curret. Hic enim lapis inuenitur in Lybia, & omnes bestiæ currunt ad istum lapidem tanquàm ad suum defensorem. Probibet enim ne canes uel uenatores noceant eis.

Si uis comburere manus alicuius sine igne, accipe lapidem qui uocatur unices, quem prius diximus principem apij, quod est ignis, & est ut ignis. Hunc lapidem si quis stringit fortiter, statim adurit manum uelut comburatur igne materiali, quod est mirabile.

Si uis curare melancholiam uel quartanam in aliquo. Accipe lapidem qui dicitur lapis lazuli, similatur enim colori cœlesti, & sunt intus corpuscula aurea, & est certum & expertum, quòd curat melancholiam & quartanam.

Si uis acuere alicuius ingenium, uel opes augere suas, & etiam futura prædicere. Accipe lapidem qui smaragdus dicitur, & est mundißimus translucens & planus uel flauus est melior, & aufertur de nidis grifonum, & confortat & conseruat. Et gestatus facit hominē bene intelligere, & memoriam bonam confert. Auget opes deferentis. Et si quis sub lingua sua cum tenuerit, statim prophetizabit.

Si uis facere irim apparere. Accipe lapidem qui uocatur iris, & est albus ad modum cristalli, quadratus seu cornua habēs, si iste lapis ponatur in radio solis, statim reflectendo facit apparere irim in pariete uel muro, & inueniuntur plures in Sicilia, & in Aethyopia.

Si uis lapidē unū qui nunq̄ calefiat, accipe la-

pe lapidem qui dicitur Gallasia: & est habens grandinis figurã & colorem & duriciẽ habet adamantis. Si lapis iste in igne ponitur fortißimo, nunquàm calefiet, & est causa quia habet poros ita constrictos, quia calor ingredi non potest corpus lapidis. Dicit etiam Aaron & Euax quòd lapis gestatus mitigat iram, luxuriam & cæteras calidas paßiones.

Si uis scire utrũ uxor iaceat cum aliquo alio à marito. Accipe galerites lapidẽ sic appellatum, qui est idem cum catabre, & inuenitur in Lybia & Britãnia, & est duplicis coloris.s.nigri & crocei, & inuenitur glaucus tendẽs ad palliditatem. Curat hydropisim, & fluẽtes uẽtris cõfirmat. Et dicit Auicenna, q̃ si iste lapis teratur & lauetur siue lauãdus detur alicui mulieri, si

uirgo non ſit, ſtatim urinabit, ſi uirgo eſt non.

Si uis hoſtes ac inimicos deuincere. Accipe lapidem qui dicitur Draconites, à capite draconis. Et ſi de uiuo lapis extrahatur, ualet contra oĩa uenena. Et ferẽs eum in ſiniſtro brachio omnes hoſtes deuincet.

Si uis amorem generare inter aliquos duos. Accipe lapidẽ qui echites dicitur, & à quibuſdã dicitur aquileus, quia aquilæ in nidis ſuis collocãt, purpurei coloris eſt, et inuenitur iuxta littora oceani, & aliquando in Perſia, & in ſe ſemper continet aliũ lapidẽ qui in ipſo ſonat quãdo mouetur. Fertur ab antiquis philoſophis q̃ hic lapis ſiniſtro brachio ſuſpenſus conciliat amorẽ inter uirũ & uxorem. Confert prægnantibus, abortũ impedit, periculum perter-

ritionis mitigat, & caducis dicitur ualere. Et ſicut dicunt Chaldæi ſi in cibo ſit uenenũ, & lapis prædictus ponatur in eo prohibet ne poßit deglutiri cibus ille, et ſi ſubtrahatur, ſtatim deglutitur. Et hoc ultimũ à quodam fratrum noſtrorum ſenſibiliter examinari uidi.

Si uis reddere hominẽ tutum. Accipe lapidem qui terpiſtrites nũcupatur, in mari generatur, rutilans eſt & rubicũdus. Et dicitur in libro Alchorat, q; ſi ante cor geſtatur hominẽ reddit tutũ, & omnes cõpeſcit ſeditiões. Dicitur etiã cõpeſcere locuſtas, uolucres, nebulas, grandines, ac tempeſtatem à fructibus terræ. Et eſt expertũ à modernis Philoſophis & à quibuſdã fratrum noſtrorum, quòd oppoſitus radio ſolis radios igneos emittit. Item q; ſi lapis iſte in

aquam bulientem ponatur, statim cessabit bulitio, & post modicum refrigescet.

Si uis ut peregrini pergant tuti. Accipe lapidem qui hiacintus uocatur, multorum est colorum. Viridis aũt est melior, & habet uenas rubeas, & uult in argento collocari, & in lecturis quibusdã dicitur quòd eius sunt duo genera, aquaticus & saphyrinus. Aquaticus flauus est albescẽs. Saphyrinus aũt flauus perlucẽs ualde, nihil habẽs aquositatis, & hic est melior, & de hoc scribitur in lecturis philosophorum q; digito uel collo gestatus reddit peregrinos tutos & gratos hospitibus. Et somnũ prouocat propter suam frigiditatem, & hoc proprie habet saphyrinus.

Si uis seruari à diuersis casibus & pestiferis morsibus. Accipe lapidem qui

Oribthes uocatur, cuius tres sunt species, una nigra, alia uiridis, tertia cuius altera pars est aspera, altera plana, & color eius quasi ferri lamina est, sed uiridis habet maculas albas. Hic lapis gestatus præseruat à diuersis casibus & periculis mortis.

Si uis conciliari pacẽ. Accipe lapidẽ qui uocatur Saphyrus, qui uenit ab oriente in Indiam, & flauus est melior, qui non est tam lucidus, pacem creat & concordiã, purum & deuotum ad deum animũ efficit, animum confirmat in bonis, & hominem refrigescere facit interiore ardore.

Si uis curare uirginem. Accipe lapidem qui Saunus uocatur à Sauna insula, mentem deferentis consolidat, alligatus manui parturientis, impedit partum, & ipsum continet in uẽtre. Idcirco prohibe-

tur in

tur in re tali, ne lapis iste mulierẽ tangat.
In libro numeralium in Aaron & Euax multa similia & alia inuenies. Modus autem agendi in his in hoc consistit ut pro effectu bono deferens sit mundus ab omni corporis pollutione.

Explicit liber secundus.

VIdetur dicere Isidorus Lycamam habere in capite, lapidem nobilissimæ uirtutis, & est albi coloris, quemq; tritum dederit bibere stranguriosis, perfectè soluit urinam, & breuiter sanat. Item soluit quartanam. Item tollit albuginem oculorũ. Item si mulier prægnans eum portauerit super se, non amittet foetum. Item ualet ptisicis caro ipsarum cocta & comesta. Item puluis ipsarum uestrarum cum corticibus confert ficubus, & cum aliquibus granis piperis, scilicet ficubus & condilomatibus, quæ nascũtur in ano. Similiter ipsæ trudæ cũ corticibus pistatæ, rumpunt apostemata matura.

LIBER TERTIVS ALBERti Magni, de uirtutibus Animalium quorundam.

CVm superius dictum sit de quibusdam effectibus causatis uirtute lapidum quorundam, & de eorum mirabili efficacia siue operatione. Nunc dicendũ est de isto capitulo de quibusdam effectibus causatis quibusdam animalibus.

Aquila	Experiolus	Pellicanus
Casso	Leo	Coruus
Buco	Foca	Miluus
Hircus	Anguilla	Turtur
Camelus	Mustela	Talpa
Lepus	Vappa	Merula.

Aquila auis satis nota est, à Chaldæis Vorax dicitur, & à Græcis Rimbicus. Re-

fert Aa-

fert Aaron & Euax quòd mirabilem habet naturam siue uirtutem, quia si eius cerebrum pulueri ſetur, & cum succo cicutæ misceatur, ex hoc comedentes, statim se capiant per capillos, nec se dimittent donec acceptum portauerit. Huius autē effectus ratio est, quia cerebrum illud calidißimū est, ita quod generat uirtutem fantasticā obturando meatus per fumum.

Casso est animal satis notum, à Chaldæis uocatur rapa, à Græcis uerò Orgalo dicitur. De hoc dicit Aarō, quòd si pedes eius ab aliquo ferantur, nunquā uexabitur, sed semper progredi appetet. Itē gestans pedes eius, semper uincet, et ab inimicis suis timebitur: & dicit quòd dexter eius oculus in corio lupi inuolutus, reddit hominem placentē, & gratiosum, & benignū:

& si ex prædictis rebus facit cibus uel pul uis, in cibo alicui datus, multum diligetur ab eo. Hoc autem ultimũ tempore nostro expertum est: & si prædicta confectio po natur in fimo sicut uermes ueneno, si de quibus si aliquis comederit, statim dor= miet, & non poterit excitari, donec suffu migetur aristologia, & mastice.

Bubo auis est satis nota, & à Chaldæis magis dicitur, & quæ à Græcis Hyssopus. Huius auis mirabiles sunt uirtutes. Si e= nim cor eius cum dextro pede eius super dormientẽ ponatur, statim tibi dicet quic= quid fecerit, & quicquid ab eo interroga ueris, & hoc à nostris fratribus expertũ est moderno tẽpore: & si hoc iterum sibi ponat quis sub ascella, nullus canis ei la= trabit, sed obmutescet, & si coniunctio

prædicta-

prædictorum cum anima sua suspendatur ad arborem, aues congregabuntur ad arborem.

Hircus est bestia satis nota, à Chaldæis Erbichi, à Græcis Masai appellatur. Si sanguis eius accipiatur tepidus cum aceto & fœnationis succo, & similis cum uitro bullia, reddit uitrum molle ad modum paste, poteritq; proijci contra murum uel parietem, nec frangetur, & si prædictum compositum in uase ponatur, & de hoc unguantur facies, res mirabiles & horribiles apparebunt, & uidebitur ei quòd debeat mori, & si prædictum ignem ponatur, & ibi sit aliquis caducus apposito lapide Magnete, statim cadat ad terram sicut mortuus, & si ei detur aqua anguillarum ad potandum, statim curabitur.

Camelus est animal satis notum, à Chal=
dæis enim Cyboi, à Græcis Iphim uoca=
tur. Si eius sanguis super caput ponatur
in pelle stellionis, stellis lucentibus, uidebi
tur q̃ ille sit Gigas, & quòd eius caput sit
in cœlo. Et hoc dicitur in libro Alcorath
ab Hermete. Et similiter si ex hoc aliquis
comederit, statim exibit de sensu. Et si lu=
cerna eius sanguine uncta accendatur, ui=
debitur quòd omnes homines circunstan=
tes habent caput cameli, dum tamen non
sit lumen extrinsecum alterius candelæ.

Lepus est animal satis notũ, à Chaldæis
Veterellũ, à Græcis uero Onolosam nun=
cupatur. Huius uirtus mirabilis refertur.
Dicit enim Euax & Aaron, quòd pedes
eius iuncti cũ lapide alias capite merulæ,
mouent hominem ad audaciam, ita quod
non

non timet mortem. Et si sinistro brachio alligatur, perget quo uoluerit, & tutus redibit absq; periculo. Et si cani detur ad comedendum cum corde Mustelæ, de cætero nõ uociferabit, etiã si interficeretur.

Eperiolus est animal satis notũ. Vnguis eius si comburatur & cõsolidetur, & detur in cibo alicui equo, non comedet per triduũ, & si prædictum ponatur cum aliquantulo, terebentinæ erit lucidum, & secundo fiet quasi nubes & sanguis, si proijciatur in aquam aliquantulum, fiet tonitruum horribile.

Leo est animal satis notum, à Chaldæis Aalamus uocatur, à Græcis Beruth. Si ex eius pelle fiant corrigiæ præcinctus ex illis, nõ timebit hostes, et si de eius carnibus quis comederit, & de eius aqua biberit, p

tres dies curabitur à febre quartana, & si de eius oculis sub asella ponatur uel portetur, omnes bestiæ inclinato capite uersus ima terga fugam dabunt.

Foca est piscis satis notus, à Chaldæis Daulaubur, à Græcis labor dicitur, hic piscis est diuersæ naturæ. Si enim lingua eius accipiatur, & cũ aliquando de corde eius in aqua ponatur pro certo, congregabuntur ibi disces, et sub assella portaueris, nullus indicio contra te uictoriam habere poterit, indicem benignũ & suauẽ habebis.

Anguilla est piscis satis nota. Huius autem (prout uult Euax & Aaron) mirabiles sunt uirtutes. Si enim moriatur defectu aqua corpore integro remanente, & accipiatur acetum forte, & misceatur sanguini uulturis, & ponatur sub fimo in ali

quo lo-

quo loco omnes quotquot fuerit, recuperabunt uitam ſicut prius habuerunt. Et ſi uermis eius anguillæ extrahatur, & in prædicta confectione ponatur per menſem unum, uermis mutabitur in anguillã nigerrimam, de qua ſi quis comederit, morietur.

Muſtela eſt animal ſatis notum. Si cor huius animalis comedatur adhuc eo palpitante, facit ſcire futura, & ſi de corde cum oculis, & lingua canis aliquis comedat, ſtatim amittet uocẽ. Vpupa eſt auis ſatis nota, à Chaldæis Bori dicta, à Græcis Iſon. Oculi eius geſtati faciunt hominem groſſum, & ſi oculi eius ferantur coram pectore, omnes eius inimici pacificabuntur, & caput eius in burſa tua habueris, non poteris decipi ab aliquo mercatore, hoc aũt

expertum est à fratribus nostris hodie.

Pellicanus est auis satis nota, à Chaldæis Voltri dicitur, à Græcis Iphylati. Huius uirtus mirabilis est. Si eius pulli interficiãtur, dum tamen eorum cor nõ frangatur, & de eius sanguine accipiatur, et tepidus in ore pullorum ponatur, statim sumunt uitam sicut prius. Si suspendatur ad collũ alicuius auis, semper uolabit donec cadat mortua, & dexter eius pes sub calido post tres menses ex humore & calore quem auis habet, generabitur uiua & mouebit se, & hoc testatur Hermes in libro Alchorath, & Plinius.

Coruus est auis satis nota, & est eius uirtus mirabilis, ut recitat Euax & Aaron. Si enim eius oua coquantur, & iterũ in nido ponantur, statim coruus procedit

ad mare rubrum in quadam insula, ubi est Aldoricus uel Alodrius sepultus, & affert lapidem quo tangit oua sua, & statim fiũt cruda sicut prius erant. Mirabile est oua cocta suscitare. Si autem lapis iste supponatur in anulo supponendo sibi foliũ lauri, & tangatur uinctus catenis, uel ianua clausa, statim soluetur uinctus, & aperietur ianua. Et si lapis iste ponatur in ore, dat intellectũ omnium auium. Vnus aũt lapis est Indicus, quia in India reperitur, secundũ sapientes quosdã, & aliquando in mari rubro, uarij coloris est, & facit oẽs iras obliuisci, sicut suprà diximus. Miluus est auis satis nota, à Chaldæis Bysicus, à Græcis Melos dicitur, si caput eius accipiatur, & feratur ante pectus, dat amorẽ & gratiã omnium hominũ & mulierum,

si suspen-

ſi ſuſpendatur ad collum gallinæ, nunquã ceſſabit decurrere donec deponat illud, et ſi ex eius ſanguine inungatur criſta galli, de cætero nõ cantabit, in genibus eius inuenitur quidam lapis, ſi inſpiciatur ſubtiliter, qui ſi ponatur in cibo duorum inimicorum, fient amici, & erit optima pax inter eos.

Turtur eſt auis ſatis nota, & à Chaldæis dicitur Mulona, Græcis pilax. Si cor huius auis feratur in corio lupi, nunquàm de cætero habebit ferens appetitum luxuriandi, & ſi cor eius cõburatur, & ſupra oua alicuius auis ponatur, nunquã de cætero ex eis poterit generari fœtus. Et ſi pedes eius ſuſpendantur ad arborem, de cætero non fructificabit, & ſi eius ſanguine cum aqua talpæ decoctæ unguatur locus piloſus, &

ſus & equus, cadent nigri capilli.

Talpa eſt animal ſatis notum, huius animalis uirtus mirabilis eſt, ut refertur à philoſophis. Si pes eius inuoluatur in folio lauri, & ponatur in ore equi, ipſe fugiet præ timore, & ſi in nido alicuius auis ponatur, nunquàm ex ouis illis exibit fœtus, & ſi talpas fugere uolueris, pone eam in aula, & ſulphur uiuum accenſum, & ibi conueniunt omnes aliæ talpæ, & aqua decoctionis ipſius dealbat equum nigrum.

Merula eſt auis ſatis nota, & eſt eius uirtus mirabilis, quia ſi pēnæ alæ dextræ eius ſuſpendantur in medio domus cum filo rubeo, quòd nunquàm fuerit in uſu, nullus poterit dormire in illa domo donec deponatur. Et ſi cor eius ponatur ſub capite dormientis, & ab eo quæratur, omnia dicet quæ

cet quæ fecerit alta uoce: & iterum si in aqua putei ponatur cum sanguine upupæ, & cum misceatur, postea ungantur inde tempora alicuius, statim infirmatur usque ad mortem. Modus agendi omnium prædictorum, ut effectus bonus sit & utilis est quòd fiat sub planeta beneuolo, ut Ioue & Venere. Et in malo effectu sub planeta maleuolo, ut Saturno & Marte. Et hoc est scilicet diebus eorum, & horis suis. Si quis autem hæc rectè fecerit, proculdubiò ueritatem, & utilitatem, & maximam efficaciam inuenit in prædictis, sicut sæpius unà cum nostris fratribus temporibus nostris sum expertus & uidi.

Consideret igitur hic qui prædictorũ copiam inuenerit, poßidere uel dominiũ,

effica-

efficaciam & uirtutem, utrum se habeant in effectu bono seu sui contrario, quòd bona sub beneuolo planeta experiantur, & mala sub maleuolo, & inueniet quod dictum est. Nam si in suis contrarijs fierent ut bonus effectus in signo maleuolo, uel econtrà impediretur uirtus & effectus eius propter suum contrarium, & sic bona & uera uilipenderunt. Videmus enim quàm plurimos falli in certis ac ueris, qui si signorum uel temporũ qualitates agnoscerent & custodirent in supradictis uoluntatem consequerentur & effectum.

Expliciunt secreta aliqua Alberti Magni de Colonia, super naturis, uirtutibus, & efficacia Herbarum, Lapidum, & Animalium quorundam.

Videtur

VIdetur dicere Isidorus, quòd cinis ranæ magnæ super se portatus, à zona ualde retinet fluxum menstruorum, & in probatione, si ligetur ad collum gallinæ, non exibit sanguis ex ea, uel ex alio animali. Item distemperatus cum aqua, ex eo unguantur, non amplius nascentur inde pili.

SI quis cor canis in sinistra parte portauerit, omnes canes obmutescent.

Si quis oculum dextrum lupi ligauerit in manica dextra, homines neq; canes ei nocere possunt.

ET ut omnia quæ superius dicta sunt, & etiam dicentur inferius, qui astrorum peritiam non habent, ad effectum sui desiderij facilius possunt accommodare. Primo notabilis quòd hora sumitur dupliciter, uidelicet æqualis & inæqualis. Hora æqualis est hora horologij, quæ semper æqualis existit. Inæqualis autem conside-

ratur secundum quod dies maiorãtur uel
minorantur, nam semper astrologi consi
derant tempus quo sol stat super horizon
ta suum, & illud uocant diem uel arcum
diurnum, & uice uersa noctem. Id autem
tempus quod diem appellant, in partes di
uidunt duodecim æquales quæ sunt horæ
eiuscemodi diei, & quicquid de die dici=
tur, de nocte opposito modo intelligas.
Et ut clarius percipias, ponamus quod sol
emergat horizontam, hora octaua horo=
logij habemus usq; ad occasum 17. horas
horologij, quas multiplicemus per 60.
prout 60. sunt minuta cuiusq; horæ horo
logij, & habebimus noningenta sexagin=
ta minuta, quæ diuidamus per 12. prout
12. sunt horæ diei, applicando cuilibet ho=
ræ suam portionem, & habebimus 80.

minuta hora qualibet: ergo hora talis diei habebit 80. minuta, quæ capient horam unam, & unum tertium horæ horologij. Et toto illo tempore cõsiderabitur dominium planetæ illius horæ, quemadmodum infra scripta tabula demonstrabit. Quælibet autem hora suæ noctis nõ habebit nisi 40. minuta. Quod sic de reliquis suo modo intelligas, secũdum uidelicet solis ortũ super terram, quia nõ ea hora quæ media est inter noctem & diem dies dicitur, sed dies propriè intelligitur cũ sol uideri potest. Cũ ergo uolens cuiusq; planetæ dominium cõsiderare, nam unaquaq; hora quilibet planeta suum habet dominium, horas ipsas suprascripto modo considerabis, & sic poteris ad finem propositi peruenire. Consideratur etiam diei initium à prima

hora

hora præcedentis diei post meridiem, sic diuidatur dies dominicus in duas partes æquales, & sic duodecim horarum, diuide in duas, erit ergo 18. dimidium diei, & prima hora sequens erit initium diei Lunæ.

DE astris & planetis rerum scias quod dies dominicus habet astrũ suum sub Sole.

Dies Lunæ habet astrum suũ sub Luna.

Dies Martis habet astrum suum sub Marte.

Dies Mercurij habet astrum suum sub Mercurio.

Dies Iouis habet astrum suum sub Ioue.

Dies Veneris habet astrum suum sub Venere.

Dies sabbathi habet astrum suum sub Saturno.

NOta quod omnis actus fieri debet ſub ſuo planeta. Et melius eſt, ſi in proprio die illius planetæ, & in ipſius hora propria fiat, & uerbi gratia.

Sub Saturno, uita, ædificium, doctrina, mutatio.

Sub Ioue, honor, optatum, diuitiæ, indumentum.

Sub Marte, bellum, carcer, matrimonium, inimicus.

Sub Sole, ſpes, lucrum, fortuna, hæres.

Sub Venere, amicus, uel ſocietas, uia, amica, peregrinus.

Sub Mercurio, erga amiſsio, debitum, timor.

Sub Luna, palatium, ſomnum, mercatum, furtum.

DE HORIS DIERVM
& noctium.

ET primo de horis diei dominicæ hora eius 1. Sol. 2. Venus, 3. Mercurius, 4. Luna, 5. Saturnus, 6. Iupiter, 7. Mars, 8. Sol, 9. Venus, 10. Mercurius, 11. Luna, 12. Saturnus.

Noctis uero prima eius hora Iupiter, 2. Mars, 3. Sol, 4. Venus, 5. Mercurius, 6. Luna, 7. Saturnus, 8. Iupiter, 9. Mars, 10. Sol, 11. Venus, 12. Mercurius.

Diei lunæ prima eius hora Luna, 2. Saturnus, 3. Iupiter, 4. Mars, 5. Sol, 6. Venus, 7. Mercurius, 8. Luna, 9. Saturnus, 10. Iupiter, 11. Mars, 12. Sol.

Noctis uerò prima eius hora Venus, 2. Mercurius, 3. Luna, 4. Saturnus, 5. Iupiter, 6. Mars, 7. Sol, 8. Venus, 9. Mercu-

rius 10. Luna, 11. Saturnus, 12. Iupiter.

Diei Martis prima eius hora Mars, 2. Sol, 3. Venus, 4. Mercurius, 5. Luna, 6. Saturnus, 7. Iupiter, 8. Mars, 9. Sol, 10. Venus, 11. Mercurius, 12. Luna.

Noctis uerò diei Martis prima eius hora Saturnus, 2. Iupiter, 3. Mars, 4. Sol, 5. Venus, 6. Mercurius, 7. Luna, 8. Saturnus, 9. Iupiter, 10. Mars, 11. Sol, 12. Venus.

Diei Mercurij prima eius hora Mercur. 2. Luna, 3. Saturnus, 4. Iupiter, 5. Mars, 6. Sol, 7. Venus, 8. Mercurius, 9. Luna, 10. Saturnus, 11. Iupiter, 12. Mars.

Noctis uerò Mercurij 1. eius hora Sol, 2. Venus, 3. Mercur. 4. Luna, 5. Saturnus, 6. Iupiter, 7. Mars, 8. Sol, 9. Venus, 10. Mercurius, 11. Luna, 12. Saturnus.

Dies Iouis 1. eius hora Iupiter, 2. Mars,

3.Sol,4.Venus, 5.Mercurius, 6.Luna,7.
Saturnus,8.Iupiter,9.Mars,10.Sol,11.Venus,12.Mercurius.

Noctis uerò Iouis prima eius hora Luna, 2.Saturnus, 3.Iupiter,4. Mars,5.Sol, 6.Venus,7.Mercurius,8.Luna, 9.Saturnus,10.Iupiter,11.Mars,12.Sol.

Dies Veneris prima eius hora Venus,2. Mercurius,3.Luna,4.Saturnus,5.Iupiter 6.Mars,7.Sol,8.Venus,9.Mercurius,10. Luna,11.Saturnus,12.Iupiter.

Noctis uerò Veneris prima eius hora Mars, secunda Sol, tertia Venus, quarta Mercurius, quinta Luna, 6.Saturnus, 7. Iupiter,8.Mars,9.Sol,10.Venus,11.Mercurius,12.Luna.

Dies sabbati 1. eius hora Saturnus,2.Iupiter, 3.Mars,4.Sol, 5.Venus, 6.Mercu-

 rius,

rius, 7. Luna, 8. Saturnus, 9. Iupiter, 10. Mars, 11. Sol, 12. Venus.

Noctis uerò ſabbati prima eius hora Mercurius, 2. Luna, 3. Saturnus. 4. Iupiter, 5. Mars, 6. Sol, 7. Venus, 8. Mercurius, 9. Luna, 10. Saturnus, 11. Iupiter, 12. Mars. Et nota quòd Iupiter & Venus boni ſunt. Saturnus & Mars mali. Sol uero & Luna mediocres. Mercurius autẽ cum bonis bonus, & cum malis malus.

FINIS.

EIVSDEM ALBERTI MAgni de mirabilibus Mundi feliciter incipit.

Oſtquàm ſciuimus quòd opus ſapientis eſt facere ceſſare mirabilia rerum quæ apparent in conſpectu

ſpectu hominum, quàmuis uaria, quàmuis diuerſa & plurimũ admiranda, non ceſſauimus inquirere ſcripta auctorum, donec ſufficienter appareret magna pars operũ mirabilium. Tandem autem occurrit nobis res ultimæ mirabilitatis & extraneitatis, apparentis tamen inſenſibilis omnium hominum ferè & uulgarium, & eſt ligatio hominum & uirtutum ipſorũ per incantationes, per characteres, per ueneficia, & ſermones, et multa ualde uilia, quæ penitus non uidentur poßibilia, nec habentia cauſam ſufficientem, & cum diu ſollicitauerint animum ſuper hoc, inuenimus ſermonem probabilem Auicennæ ſexto naturalium: Quod dum hominum animis ineſſet quædam uirtus immutandi res, & quod res aliæ eſſent obedientes ei quando ipſa.

do ipsa fertur in magnum amoris excessum aut odium, aut alicuius talium. Cum igitur anima alicuius fertur in grandem accessum alicuius paßionis inuenitur experimento manifesto quòd ipsa ligat res, & alterat ad idem quod desiderat, & diu nō credidit illud. Sed postquam legi libros nigromantiæ, & libros imaginum, & magicos, inueni quòd affectio animæ hominis est radix maxima omnium harum rerum, seu propter grandem affectionē alteret suum corpus, & alia quæ intendit, siue propter dignitatem eius obediēt ei res aliæ uiliores seu cum tali affectione exterminata concurrat hora conueniens, aut ordo cœlestis, aut alia uirtus quæ quàmuis faciat illud, reputauimus tamen animam facere iam publicum, & uerificatum est

eſt quòd ligationes hominum, incantatio-
nes & promotiones ad iram, odium, ami-
citiam, detrimentum, & gaudium, ſunt cō
ſequentes ad grandes affectiones, & tu ui
des uulgus quod ſecundum naturam fer-
turam fertur ſuper res, q; timet hæc om-
nia, & appetit benedictiones maxime ele-
ctarum & dignarum perſonarum, & ab-
horret maledictiones & blaſphemias uetu
larum tanq̃ in eis ſit uirtus, aut ſaltem ali-
qua mali uirtus annexa.

Qui ergo uult ſcire huius rei ſecretū ut
operetur illud & diſſoluat, ſciat q; ligare
poteſt omnis oïa quæ uenit in grandē ex-
ceſſum & ultimatum illius in tantum ut
ſuperet eos quos ligat, & debet facere
hoc in illa hora in qua inuadit eam ille ex
ceſſus, & cum illis rebus quas ſibi dictat

tũc anima. Ipsa enim anima cùm sic est aui da rei quam uult operari, arripit ex se super horam maiorem et meliorem, quæ est super res magis conuenientes. Ad illud ligari autẽ possunt quicunq; minus sunt inuicem feruidi in amore quam fit inuicem, ligans eos in odio, tunc enim anima ligantis non potest subuincere animum illorũ, cùm fortius trahant in contrarium quàm ipsa. Soluunt ergo omnia hæc illi qui sunt fortiores in contrario quàm fuerit ligans eos, & hoc in illa hora in qua inuadit ipsum appetitus extraneus, ut cum illis rebus quas tunc dictat animus, quia semper maior excessus animorum ligat & prohibet alium minorem, aut soluit. Scimus ergo ex hoc quod quidam ligari nõ possunt cùm sint magis feruidi inuicem q̃ aliquis

contra eos. Quidam aũt ſolui non poſſunt cum ſit eis ligãtis maximus exceſſus. Quidam aũt ligantur & ſoluuntur, quia inueniuntur quidam maximi exceſſus in ligando, quidam uero maximi in diſſoluendo. Et uniuerſaliter ille ligat qui auidus ardet, & ille ſoluit qui fortius capitur ſiue intenditur ſe in illud. Faciunt ergo hoc cũ his quæ ſibi dictat animus, & tunc illa hora & ad illos, & tu nota illud ad omnia maleficia diſſoluenda ſiue facienda. Nullus aũt eſt aptus in hoc niſi quem inſtigat ad hoc faciendum inclinatio naturalis aut aliquid uigens in eo. Vnde ſunt magis apti ad hoc q̃ alij. Et cùm certificatũ fuit nobis hoc, ſcimus, & hoc ſententia characterum quinq;, & ſermonũ efficaciam ad omnem rem quã uult homo, & ſunt ſecundũ duos
modos

modos. Vno ſcilicet iam dicto, ſcilicet ſecundum affectionẽ animi operantis ipſius horæ in qua fiunt, & ipſius uirtutis cœleſtis quæ tunc eſt. De neceßitate habẽt efficaciam ad ſimilitudinem animi, & mouẽt ad illud quod animus deſiderat. Suum ergo character quinq; ſermones, & omnia iuuantia opus animæ. Ipſa ſunt quæ animus in illa hora qua fortius illa appetit, dictat fieri. Quicquid autem igitur dictat animus fortißime amantis in illa hora de loquellis, de characteribus quinq;, eſt habẽs efficaciam ad illud.

Similiter quicquid inſtigat animus ferociter audientis in illa hora ſiue cum conſilio & deliberatione, eſt habens efficaciam deſtructionis & diſcordiæ, & acquirit illud ab anima facientis, ſeu ab hora,

ſeu à ſigno cœleſti illius horæ, quia penitus omnis hora in qua tractatur alicui malum, eſt illi mala & nociua, & quod in ea fit contra ipſum offendit eum, & econtra in bonis. Et tu nota iſtud pro grandi ſecreto omnium quæ uoles agere, & pro te, & pro alijs. Omnia enim ſuper quæ arripit animus inebriatus deſtitutio rei ſunt acquirenda ad illud, ſecundum deſideria animæ operantis, & ſecundum hoc eſt artificium characterum quinq;, ſermonum uirtuoſorum mirabilium, & iſte modus in quo inuēta eſt efficacia ipſorū oīm. Mens enim affectat grandi deſiderio, ſicut arripitur ſuper multiplices ſermones, colores, & geſtus: ſic & ſuper characteres & figuras diuiſas. Vnde nec ad idem inueniūtur ſimiles omnes characteres ſecū-
dum di-

dum diuersam affectione facientium eas. Et ideo parum aut nihil nisi auctori earũ, aut & qui iam incepit inebriari in illo, ac si esset auctor illorum, prosunt, aut saltem nisi scribatur super eis intentio operatoris ipsorum. Secundus uero modus characterum quinque, est intendens secundum uiam naturalem & probabilem. Et habet quandam similitudinem cum eo, & quod quærit operans, ut si uelit amorem, facit figuras amplectẽs se inuicẽ immixtas inuicem aspicientes se humiliantes se inuicẽ applicatas. Sicut anima desiderat res applicari & uniri per amorem. Et si desiderat odiũ per eas facit ipsas auertentes se inuicem dispares dissolutas in contrarium trahẽtes, quia semper ipsæ correspondẽt intẽtioni operãtis eas, cuius sunt effigies & uestigia

uestigia animæ, & sic anima quæ est magis desiderans rem ipsam, facit eas magis efficaces, & magis habētes similitudinem eius quod quærit. Nam scientia est factio characteris. Sunt enim quinque malè dearticulatæ, quinq; uerò sunt characteres bene complexæ & dearticulatæ, unde uirtuosiores sunt & magis scientiales atque rationales sunt quinq; characteres. Similiter est operatio in omnibus quæ desiderat anima forti desiderio. Omnia enim quæ tunc agit illud intendens mouent, & efficaciam habent ad id quod anima desiderat, & secundum hoc uerificantur experimenta multa auctorum, quæ cum audiuntur reputantur incredibilia omninò. Cum tamen scientia sit certißima quòd nulli philosophorum quorum intentio e-

rat indifferenter propria laus, & bona fa
ma fuit uoluntas scribendi etiam tantæ fa-
milìtatis quantæ esset illud quod inueni-
tur in libris suis, si ueritatem non habe-
ret quod dicunt potius uituperationem ui
derentur intendere quàm bonam famam.
Et manifeste uidemus quòd nullus etiam i-
gnorans scribit libenter rem manifestæ fa
militatis: & cum ipsi essent philosophi, et
grandis inuestigationis, & nulla necessitas
cogeret eos, quomodo scripta possunt es-
se ita manifeste famula ut multis uidetur,
in quorum animam non potest cadere, in
his talibus aliquid uirtutis non potest exi
stere, quia non potentes uidere causam,
negant sensibilem effectum cum essent ma
teria ad fiendum, scilicet quia uidentes
effectum esset inquirendi causa, & hoc est
quod

quod meditaui in diuersis tractatibus ſ. characterum & ſermonum. Particulares autem characteres ſ. ſermones ad unum quodque fiendum & deſtruendum ex libris diuerſis aggregabo inferius. Tu uerò ex his habes uiam ad totam hanc excogitationem.

Poſtquàm Philoſophis certificatum eſt quòd uniuerſæ ſpecies rerum mouent & inclinant ad ſeipſas, quoniam poſtquàm in eis uirtus actiua rationabilis eſt quam agant & mouent tam ad ſeipſas quàm ad diuerſas, & ignis mouet ad ignem, & aqua ad aquam. Etiam dixit Auicenna, quòd dum aliquid ſtat in ſale diu fit ſal, & ſi quid ſtat in loco fœtido fit fœtidum, & ſi quid ſtat cum aliquo audace fit audax, & ſi cũ timido timidũ, & ſi

quod animal ſtat cum hominibus ſit humanum & domeſticum, & generaliter uerificatum eſt eis ratione & experimento, quòd omnis natura mouet ad ſuam ſpeciem, & ſit eorum ſpecificatio nota in qualitatibus primis, & ſimiliter in ſecundis, & fuit idem in tertijs, & in omnibus diſpoſitionibus nihil quod non moueat ad ſeipſum ſcundum totum poſſe ſuũ. Et hoc fuit radix & principium ſecundum operum ſecretorum, & tu non auertas oculos tuæ mentis.

POſtquàm fuit inſitum mentibus philoſophorum iſtud, & ipſi inuenerũt diſpoſitiones entium naturalium, quia certè ſciuerunt quòd quibuſdam entibus eſt inſita grandis frigiditas, quibuſdam cum

hoc gran-

hoc grandis audacia, quibuſdam grandis iracundia, quibuſdam grandis timor, quibuſdam innata ſterilitas, quibuſdam innatus ardor amoris, quibuſdam innata aliqua alia uirtus. Aut ſecundum totam ſpeciem, ſicut leoni eſt audacia innata & uictoria. Aut ſecundum indiuiduum, ſicut meretrici ineſt audacia, non per ſpeciem humanam, ſed per indiuiduum. Venerunt ex hoc ſuper grandia mirabilia, & ſuper ſecreta operabilia. Et qui non intellexerunt mirabilitatem illam, & unde poſſet in illud neglexerunt, & abiecerunt omnia in quibus fuit labor & ingenium Philoſophorum, quorum fuit intẽtio propria laus in poſteris, ut falſidicatam grandia redderent in ſcriptura.

Non est secretum neq; occultũ gentibus, quoniam omne simile adiuuet & confirmet suũ simile, diligat & moueat & amplectatur illud. Et medici iam dixerunt & uerificauerũt illud pro parte sua & dixerunt quòd epar iuuat ad epar, & quodlibet membrum suum simile. Et Alchimistæ sciuerunt illud ueritate manifesta quomodo natura similis subingreditur & gaudet suo simili, & congaudet illi & condolet, & omnis scientia iã uerificauit illud in suis similibus, & tu nota illud diligenter, quoniam super hoc uidebitur grandis miserabilitas operum.

Iam est uerificatum & positum in mentibus omnium, & omnis species naturalis, & quòd omnis natura particularis uel generalis habet amicitiã & inimicitiã na-

turalem

turalem ad aliquã aliam. Et omnis ſpecies habet aliquid timendum, horribile & inimicum & deſtructiuum. Similiter aliquid exultans, lætificans & concordans, & per naturam, ut ouis lupum, & ipſa cognoſcit non ſolum uiuum, ſed mortuum, non ſolũ per uiſum, ſed per guſtum, & lepus canẽ, & catta murem, & omnia quadrupedia timent leonem, & omnia uolatilia timent aquilam, & omnia animalia timent hominem, & eſt inſitum naturæ unicuiq; iſtud, & quædã habent iſtud ſecundum totã ſpeciem, & ſecundũ omne tẽpus, & quædam habent iſtud ſecundũ indiuiduum ſolũ, & ſecundum certum tempus, & omnium eſt certificatio quòd quæ odiunt ſe ſecundum uitam ꝗ partes eorum, imò pili & oĩa odiunt ſe inuicẽ poſtq̃ moriũtur. Vnde pellis

ouis consumitur à pelle lupi, & tympanum de pelle lupi facit obmutescere illud de pelle ouis, & sic est in omnibus alijs. Et tu nota istud propter magnitudinem rerum secretarum quæ ex eodem proueniunt.

ET est apertum omnibus quòd homo est finis omnium naturalium, & quòd omnia naturalia sunt per ipsum, & ipse uincit omnia, & naturalia habent insitam naturalem obedientiam ad ipsum hominem, & quòd homo est plenus omni mirabilitate, eò quòd in ipso sunt omnes conditiones, scilicet distemperantia in caliditate & frigiditate temperata in omni eo quod uis, & in eo sunt omnes uirtutes rerum, & ad humanam naturam fauent & obediunt dæmones, & ipso humano

corpore

corpore operantur omnes ſecretæ artes, & omne mirabile exijt ex ipſo: ſed non habet homo omnia ſecundum idem tempus, ſed in diuerſis temporibus & in diuerſis indiuiduis, & ideo inuenitur efficacia omnium rerum hypocritarum uerborum uegetabilium. Sed quæ ſunt partis ad partem non declarantur ratione, ſed experientia. Quantum autem ratio poterit uidere & comprehendere notabis, & quantum per tuam experientiam experiri poteris adiunge, & intellige hoc quod contra hominem eſt.

NOn poteſt aliquis dicere quòd omnis res non ſit plena mirabilitate, & neſcis quæ maioris quando diligenter certificat, ſed unuſquiſque uilipendit rem de qua nihil ſcit, & res nihil meruit

in illo, nam unaquæq; res habet de calido & frigido, quod est sibi proprium, & ignis non sunt mirabiliora q̃ aquæ, sed sunt diuersa, & alterius modi, & piperis non sunt mirabiliora quàm iusquiami, sed alia. Et qui credit quòd mirabilitas rerum exit à calido & frigido, non potest dicere quin in omni re sit grãde mirabile, cũ unaquæq; res habeat de calido & frigido quod sibi conuenit. Et qui credit quòd mirabilitas rerum sit in stellis & aspectibus à quibus contrahunt res proprietates mirabiles et occultas, scire potest quòd omnis res habet propriam figuram cœlestem sibi cõuenientem ex qua etiam prouenit ei mirabilitas in operando. Nam omne quod incipit sub determinato ascendente & influentia cœlesti, incipit, & contrahit nunquàm

quàm propriam efficaciam patiendi & operandi rem mirabilem, & qui credit quòd mirabilitas rerum exeat per amicitiam, inimicitiam, ut emptio non potest etiam denegare. Et uniuersaliter secundum omnem modum philosophandi res unaquæque est plena mirabilibus. Et postquàm hoc sciuerunt hoc Philosophi inceperunt experiri & edicere, quid in rebus est.

PLato uerò dicit in libro Tegimenti, quòd qui non fuerit opifex Dialecticæ ex qua fit pronus & eleuatus intellectus agilis & expeditus, & qui non est eruditus in scientia naturali, in qua declarantur mirabilia calida & frigida, & in qua aperiuntur proprietates cuiuslibet entis in se, & qui non fuerit doctus in scien-

tia Astrologiæ, & in aspectibus & figuris stellarum ex quibus est unicuique eorum quæ sunt sublima uirtus & proprietas, & qui non fuerit doctus in scientia nigromantiæ qua manifestantur substantiæ in materiales quæ dispensant & administrant hominem quod est in rebus ex bono & malo non poterit intelligere nec uerificare omnia quæ Philosophi scripserunt, nec poterit certificare omnia quæ apparebunt sensibus hominum, & euadet cum tristitia animi, quoniam in illis rebus est mirabilitas omnium quæ uidentur.

CRedit purus astrologus quòd tota mirabilitas rerum & radix experimentorum & omnium quæ extant à rebus quando inuicem conferuntur essent à

figura cœlesti quam contrahit unumquod que hora suæ interemptionis & generationis, & uerificauit in omnibus quæ expertus est. Inuenit quòd concursus rerum secundum cursum stellarum & uictoria, & gaudium, & tristitia pendet exinde, & iudicatur per illud. Et ideo iussit omnia fieri in certis diebus, & in certis horis, & in certis coniunctionibus & separationibus in certis ascensionibus, sed hypocritos sermones præparationes herbarum, & non potuit eorum ingenium expandi ad omnes uerificationes Philosophorum.

CRedidit magna pars Philosophorum & medicorum quòd tota mirabilitas experimentorum & mirabilium exiret à rebus naturalibus quando in lu-

cem:

cem conferuntur per calidum & frigidũ, ſiccum & humidum, & ſignificauerunt has quatuor qualitates, & poſuerunt ipſas radices omnium mirabilium, & eorum mixtio exigit ad omne mirabile, & uerificauerunt illud in ſuis operibus, & iuſſerunt ſua experimenta incidere, & cõponi per iſtam, & tenere per has res & uerificari. Et cum inuenerunt multa experimenta Philoſophorum, non potuerũt ea uerificare per calidũ & frigidum, imò magis ex hoc erat contrarium, accidit ei mirari inceſſanter & triſtari, & negant plerunq; illud, & ſi uideant id.

Plato, Ariſtoteles, & legitimi, & omnes qui intenderunt ſuper ultimum philoſophiæ, iam certificauerũt quòd mirabilitas exijt à rebus ſecũdum modos ualde diuerſos. Ple-

ſos. Plerũq; per uirtutes cœleſtes impreſſas, plerunq; per caliditatem & frigiditatem, & plerunq; per uirtutes dæmonum nigromanticorum, plerunq; per uirtutes alias innatas rebus cum ſuis formis ſubſtãtionalibus, plerunq; per relationem quæ ſunt rerum ad inuicem. Vnde redduntur incomprehenſibilia rerum mirabilia, ſicut dicit auctor. Plerunq; per ſe faciunt unũ, per accidens faciunt per contrarium, plerunq; directè, plerunq; indirectè. Meritò ergo Plato dixit, quòd non fuerit ualde ſolers in dialectica, & doctus in uirtutibus rerum naturalium, ſimiliter inſignis ſtellarum & nigromanticarum uirtutum, nõ uidebunt rationabilitatem mirabiliũ, nec ipſe ſciet ea, & non communicabit theſaurum philoſophorum.

Scio

Scio igitur quòd omnis res habet ex caliditate & frigiditate quòd signum est, ex quo facit rem efficacem aliam per accidens directè & indirectè, & habet unamquanque uirtutem ex stellis ex figura suæ generationis quam agit in mortalitate; constructione & conuenientia cum alijs, & tamen unaquæque res habet uirtutes sibi cognatas, per quas unaquæq; res est principium mirabilis effectus.

Cum ergo hoc quòd omnis natura mouet ad suum simile, potest imaginari de mirabilitate effectum, quod uis ad omne operandum, & uerificabis ad omnia quæ audies, & medicinalia, & magica, & nigromantica, secundum diuersum modum tuæ excogitationis & solertiæ, & intromittam te superficialiter ut te ipsum ad-

iuues

iuues & præparares ad recipienda quæ di cam aggregata & collecta ex Philosophis & diuersis antiquis. Habeto ergo istud in mente tua, & quantū est per se res calida adiuuat in paßionibus frigidis, & est experimentum in eis, & non cōpetit calidis nisi per accidens, aut indirectè q, est per accidēs, decipiat te in primis qualitatibus, quia plerunq; res calida sanat morbos calidos, scilicet per accidens aut indirecte.

Si uis igitur experimētari. Primo decet te scire de rebus, utrū calidæ aut frigidæ sint, & nota totū illud, & postq̄ scis istud nota quæ sit dispositio & proprietas naturalis eius, utrum ne est audacia, aut timiditas, aut decor, aut sterilitas, quia qualē habet naturam unumquodq; entium, talem aßimilat in his quibus associatur, ut leo est

animal intimidum, & habens audaciam naturalem, maximè in fronte & corde, et ideò qui associat sibi oculũ leonis, aut cor, aut pellem quæ est inter duos oculos, uadit audax et intimidus, et inducit timiditatem omnibus animalibus. Et generaliter in leone est uirtus dandi audaciam et magnanimitatẽ. Similiter in meretrice est audacia exterminata, & ideò dicunt Philosophi, ꝙ si quis induit camisiã meretricis publicæ, aut respexerit speculum, aut secum habuerit in quo ipsa speculatur seipsam, uadit audax & intimidus. Similiter in gallo est audacia magna, adeò quòd dicũt philosophi quòd & ipso uiso stupescit leo, & ideo dicũt, ꝙ si quis gesserit ipsius aliqua, uadit audax, & generaliter omne animal quod habet audaciã exterminatam per na

turam

turam aut per casum, si ex eo construerē
tur huiusmodi, dat ipsi audaciā. Similiter
si est animal sterile per naturā, aut accidēs
aliquod, eius cōsociatio ad aliquem mouet
ad sterilitatē. Et ideò scripserunt Philoso:
q, mulus à proprietate uel qūocunq; sit o=
mnino sterilis, facit uiros & mulieres ste=
riles, quādo ex eo sociatur aliqua pars mu
lieribus. Similiter facit abortiuus & eunu
chus, quoniā oībus his est insita sterilitas,
& aßimilāt sibi in hoc hoīem qui sibi asso
ciat ista intrinseca. Similiter qui uolūt in=
citare amorē, respiciūt quod aīalium maxi
me diligit, & maxime in illa hora qua ma=
gis stimulatur in amore, quia tūc in eo ui=
gor magis in promouendo ad amorem, ex
alio aīali accipiunt partē in qua magis ui=
get uirtus & ille appetitus, sicut sunt cor,

testiculi & matrix, & exhibent ea illi quę uolunt intendere, masculi ad fœminã exhibet testiculos. Mulier uerò ad uirum exhibet menstruum aut secundinam.

Et quia hirundo multum diligit, ut dicunt Philosophi, ideo multum eligũt eam ad excitandum amorem.

Similiter in hoc genere turtur, colũba & passer, maximè quãdo capiuntur amore & uenere, tunc enim irrefragabiliter prouocant & inserunt amorem.

Similiter quando uolunt facere loquacẽ, appropinquãt de lingua canis, aut de corde. Cum autem uolunt facere facũdum aut delectabilem, associant ei philomenam, & uniuersaliter quamcunq; uirtutẽ aut proprietatem naturalem uident in aliquo entium naturalium secundum excessum, su-

spicantur

ſpicantur aſsimilare aut promouere ſeu in clinare diſpoſitum ad illud propter quod ſciunt firmiter q; poteſt plus iuuare quàm nocere, eò quòd habet illud inſitum à ſua natura. Et omnis uirtus mouet ad tale quale eſt ſecundum poſſe ſuũ. Et ſic intelligo eſſe in rebus mirabilibus quas audies. Et hoc dictũ ſit ad introducendũ aĩum tuum.

DIxit auctor libri tegimenti quòd quædam ſunt manifeſta ſenſibus, in quibus nullam ſcimus rationem, & quædam ſunt manifeſta ratione in quibus nullũ ſenſum nec ſenſationem percipimus. Et in primo genere entium nulli credendum eſt, niſi experientiæ, & eſt experienda ratio, nec negãda experientia. Et in ſecundo genere entium non expectandus ſenſus, quia ſentiri nõ poteſt. Quædam igitur ſola expe-

rientia ſunt credenda ſine ratione cum la=
teant homines. Quædam ſola ratione cum
careant ſenſibus, nam q̃uis manifeſtã ratio-
nem neſciamus q magnes trahit ferrũ, ita
tamen manifeſtat illud experientia quod
nullus denegare poteſt, & quemadmodũ
iſtud eſt mirabile q ſola experientia certi
ficat, ita in alijs debet homo æſtimare, nec
debet negare quicquam mirabilium, q̃uis
rationem non habet, ſed debet experiri,
quia cauſæ mirabilium ſunt latentes. Et ex
tam diuerſis præcedentibus quã humanus
intellectus ſecundum Platonem nõ poteſt
eas imitari. Magnes ergo trahit ferrũ, ca=
rabe trahit paleam, & quidam alius lapis
trahit uitrum. Sic in entibus ſunt mirabi=
lia declarata Philoſophis per experientiã
quæ nullus denegare debet, nec experitur
illud

illud ſecundum modum Philoſophorum, qui illud inuenerunt. Nam dicunt Philoſo phi, quòd palma eſt arbor & habet maſcu lum & fœminam, cum ergo fœmina ap= propinquatur maſculo, uides fœminā de= clinatam ad maſculum, & mollificātur fo= lia eius & rami, & declinant ad maſculū, cum ergo ad palmas uident illud, ligant fu nes à maſculo ad fœminam, redit ergo ere cta ſuper ſeipſam, quaſi adepta ſit maſcu= lo per continuationem funis uirtutem ma ſculi, quare ergo negas quòd in hoc ſit re liquarum rerum quæ ſuis proprietatibus agunt, donec per experiētias certificetur tibi certitudo, & deſtruatur falſitas. Ne= gotium autem tuum ſupra illud quod nar rauimus in libris noſtris duorum rumor propalatur in regionibus, & quorū ueſti=

datur apud ſapientes abſq; experientia ipſius cuius proprietates ſumuntur eſt inuidia & odiũ, ex quo ſemper prouenit obliquitas intellectus & iudicij in ore. Multi tamen antiquorum narrauerunt res mirabiles, tamen iam receptas apud uulgus & uerificatas. Ego narrabo tibi quædam ut tu firmes mentem tuam ſuper eas, & ut ſit parata credulitati eorum, quæ ratio nõ poteſt confirmari ſecundum ſenſum, quia prædictum in eis eſt adiutoriũ. Et eis itaq; eſt quod filius Meſue dixit in libro de animalib. Si induit ueſtimentũ uiri mulier fœta, deinde induat ipſum uir priusq̃ abluat ipſum, recedit ab ipſo febris quartana.

Et in libro de Animal. dicitur, quòd leopardus fugit extraneo hominis. & alibi, q̃ ſi cranium hominis antiqui ſepeliatur in

turri columbarum, aut ponatur in ea, habitant & quiescunt columbæ ibi, & multiplicantur donec constringantur in ea.

Et in lib. de cyriaca Galeni, q; serpẽs qui dicitur regulus est subalbidus, supra cuius caput sunt tres pili, & quando uidet eum aliquis moritur statim, & quãdo audit sibilum eius aliquis uel aliquid moritur, & õis bestia quæ comedit ex eo mortuo etiã moritur. Et dicit Arist. q; ubi sit æstas sex mẽsibus, similiter hyẽs, est fluuius in quo inueniuntur uiperæ quarũ proprietas est ut nunq̃ uideant se quin moriantur, & faciunt hoc cum uiuunt, cum uerò sunt mortuæ nihil nocet. Et ingeniauit Aristot. cum Alex. ut reciperet speculum magnũ & ambularet cum eo uersus eas, & cum respexerint seipsas in speculo mortuæ sunt. Fuit

ergo quibusdā incredulus sermo Aristot. Nam Auicēna instans Aristot. si aliquis uidit eum, mortuus est. Vnde nō est ueritas in sermone & dixerunt, si aliquis acciperet de lacte mulieris lactantis uirginē suā quæ est à bimatu, & ponatur in uitreo uase & sepeliatur uel suspēdatur in turri apud introitum colūbarum & exitū, habitant & multiplicātur colūbæ in ea, donec sint innumerabiles. Et dixerunt, quādo os hominis mortui suspēditur in aliquo iuuat à quartana, & si suspenditur os hoīs mortui super illum qui conqueritur de uentre suo sanatur. Et dixerūt si dentes pueri in primis cum cadunt suspendantur anteq̄ ueniant ad terrā, & ponātur in lamina argēti & suspendātur super mulieres, eas prohibent impregnari & parere. Et in libro

Cleopa-

patræ: quando mulier accipit omni mense de urina mulæ põdera duo, & biberit, ipsa non concipit. Et in lib. decoriationis: accipe quantitatem fabæ de alcibi, & infunde ipsam in urinã mulæ & da mulieri ad potandũ, & non concipit. Et dixit Alexand. quando accipitur aliquid de umbilico infantis qui egreditur, si inciditur & ponitur sub lapide annuli de argẽto aut auro, tunc ei qui nescit eum non aduenit colica paßio penitus, & dictum est quòd si ligetur semen acetosæ in panno, & suspendatur super tympanum sinistrum, non concipiet donec permanet super ipsum.

Et dicit Galenus, quòd quando folia acetosæ comeduntur, soluunt uentrem. Et dicitur ꝙ radix acetosæ suspensa super habentem scrophulas iuuat ipsum.

Et di-

Et dicunt philoſophi quando uis ut re-
deat beſtia ad hoſpitium ſuum, line frontē
eius cum ſepo ſquila, & redibit.

Et Ariſtot. dixit in lib. de Animal. Si po-
nat aliquis ceram contritam ſuper cornua
uituli uaccarū, uadit cum eo ubicunq; uult
ſine labore, & ſi inungat aliquis cornua
uaccarum cum cera & oleo aut pice, rece
dit dolor pedum earum. Et ſi quis delinie
rit caput tauri oleo roſarum apoſtematur
caput eius, et ſi liniatur cum eo caput uac
cæ, moritur. Et ſi aliquis unxerit linguam
boum cum ſepo aliquo, non guſtant cibū
nec comedunt, ſed prius moriuntur fame,
niſi abſtergatur cum ſale & aceto. Et ſi
quis inungit anum galli cum oleo, non
calcat gallinam, nec poteſt, & ſi quis uult
ut non uociferet gallus, caput eius inun-

gat

gat oleo, & frontem.

In libro Archigenis dicitur, quando cauilla leporis suspenditur super eũ qui patitur colicam, confert.

Et dixit Aristoteles, qui sedet super pellem leonis, recedunt ab eo hemorroidæ.

Et dixerũt Philosophi, si annularem abortiui suspendit super se mulier, non cõcipit donec permaneat super ipsam. Et quãdo bibit mulier urinam arietum nunq̃ concipiet: & quando bibit sanguinem leporis non concipit. Et si stercus leporis suspendatur super mulierem, non concipit donec permaneat super ipsam. & origanum modo tantum quando teritur & pulverizatur super locum formicarum, amittunt formicæ locum suum.

Dixerunt Philoso. Si suspendatur caput

capræ super illum qui patitur scrophulas sanatur per ipsum. Et dicitur in lib. decorationis: Accipe myrrham, & line pollicem pedis dextri tui cum oleo de palestina trita, nam tunc tu concubes dum illud permanet super pollicem. Et dicitur ibi, quòd si tu accipis fel hirci & adipes, & ex sicca utraq;, deinde tere ea, & calefac ambo cum puro oleo, & line cum ea priapũ in circuitu hora coitus, & nullum alium expetet præter te.

Dicunt etiam Philosophi: Si accipiatur medium pondus, iij. illius, & quinque ex duobus testiculis uulpium, & ex felle galli, & permisceat utraq;, & portet ea continuè tribus diebus in uulua, si in die quarta futuat eam uir, impregnabitur à masculo.

Si suspen-

Si suspendatur cauda adib supra præsepe uaccarum aut pecudum, non appropinquabit lupus donec permanebit illic, & si suspenditur cauda lupi aut pellis, aut caput, supra præsepe, non comedent boues nec bestiæ aliquid. Et mulier quæ se sæpius inungit urina adib, nunquàm concipiet.

Si uis ut mulier non corrumpatur, nec quærat uiros: Accipe priapum lupi & pilos palpebrarũ eius, & pilos qui sunt sub barba eius, & combure illud totum, & da ei in potu ipsa nesciente, nullum alium uolet. Et dixerunt quando mulier non uult uirum suum, tunc accipiat uir eius aliquid de sepo hyrcorum mediorum inter paruos & magnos, et liniat cum eo priapum suum, et coeat, ipsa enim amabit eum,

nec coi-

nec coibit postea cum aliquibus.

Et dixerunt quòd testudo quando uenenatur comedit origanum & sanatur, & ideo sciuit quòd origanum succubuit cum ueneno.

Dicitur etiam quòd mustela quando uenenatur à serpente comedit rutam, & sciunt ex hoc quòd ruta est contrarium ueneno serpentum.

Et mus suppositus puncturæ scorpionum liberat, quia contrarius & nihil timens eum.

Dicunt Philosophi, Quòd si quis extraxerit calcaneum mulieris mustelæ ipsa existente uiua, & suspẽdatur super mulierẽ, non concipit donec maneat super eam, & quando remouetur, impregnatur.

Et inuenerũt Philosophi, quòd si aliqua mulier

mulier eſt ſterilis, quando apponunt rem facientem ſterilem, mulier fit non ſterilis: non & econuerſo.

Si accipiantur duo teſticuli muſtelæ, & ſtringantur & ligentur in crucē mulieris, & habeat eos ſecum, mulier non concipit: & dicitur quòd quando ſpongia proijcitur in uino mixta aqua, deinde extrahatur & reſtringitur & exprimitur, egreditur aqua ex eo & remanet uinum, & ſi non eſt mixtum nihil egreditur.

Dicit Tabarienſis, quòd ſi ſuſpenditur lapis ſpongiæ in collo pueri, qui tußit tußi uehementi, ſedatur tußis eius: & quando intromittitur in caput aſini aut anum ſcarabeus ſincopizat & non uertitur donec extrahatur ab eo.

Et ſi homo comedit lentes & mordeat, non ſanatur morſus, et quando intromittitur in anum arietis altir ſiue alcit cadit lana eius.

Dicitur etiam, q; ſi ligetur aliquis lapis cum cauda aſini, non rudet nec ruget.

Si accipiantur pili aſini qui ſunt iuxta priapum eius, & dentur alicui in potu triti cũ uino cui uis, incipit ſtatim pedere.

Similiter ſi aliquis accepit oua formicarum, & conterit ea, & proiecerit in aquam & dederit eam in potu cui uis, ſtatim non ceſſat pedere. Similiter faciant cum uino.

Et dicitur, quòd ſi feceris anulum ex uirga myrti recentis, & intromiſceas in ipſum anularem digitum, ſedat apoſtema ſub aſcellis.

In libro Aristotelis radix iusquiami albi quando suspenditur super patientem colicam confert ei: & quando hauriat nitrũ falsum ponitur in uase, & ponitur super ipsum acetũ, bulit fortiter absq; igne.

Dicitur etiam in libro Hermetis quando proijcitur semen porri super acetum, reddit acetositas eius.

Belbinus dicit quando accipis albumen oui & alumen, & linis cum eo pannum, & ipsum abluis cum aqua salis, sicca eum, probibet ignem comburere.

Dicit alius quando accipitur arsenicũ rubeum & alumen & teruntur & conficiuntur cum succo semper uiuæ & felle tauri, & linit cum eo homo manus suas, deinde accipit ferrum ignitum, non comburit ipsum. Similiter si accipiatur ex

magna & alumine iamenti & talo & aceto forti & altea, & contriueris ea contritione bona, & lineas cum ea manus non lædit eas ignis.

Et dixerunt in Carabe, quando multum teris ipsum & sufflas uersus lampadem cum sufflatorio, inflammatur ex eo ignis magnus, & ab eo nihil contractum comburitur, & quando uolueris ut quæ sunt in palatio uideãtur nigra, Accipe de spuma maris, & calcanto & permisce ea filis, deinde humecta cum ea licinium, & illumina cum eo lampadem. Quando uis ut quæ sunt in palatio, uideantur sine capitibus, accipe sulphur citrinum cum oleo & pone ipsum in lampade & illumina cum eo, & pone illud in medio hominum, & uidebis mirum.

Et iterum dicit Belbinus, qui posuerit portulacam super lectum suum, non uidebit somnium nec uisionem penitus.

Et Aristoteles dicit, quòd equæ quando odorant fumum lampadis extinctæ abortiunt & indignantur, & similiter hoc accidit quibusdam mulieribus prægnantibus.

Dicit Aristoteles, quòd si quis ingeniatur camelum coire cum matre sua, & ipse præsentit illud, ipse prosequitur eum donec interficit eum, & ingenietur equum ascendere matrem suam & præsentiat illud, interficit seipsum & nectat intendẽs ad hoc.

Et dicit Tabariensis, si accipiatur rafani & conficiatur.

Et dicunt philosophi, quòd si submer-

gas muſcas in aqua uidentur mortuæ, & ſi ſepeliantur in cinere reſurgunt iterum. & quando ſubmergis Aombor moritur, et roretur ſuper ipſum acetum uiuificatur, & quando ſepelis ſcarabeum in roſis moritur, & ſi ſepelis in ſtercore, uiuificatur.

Dixerunt & philoſophi, quòd quando pennæ aquilarum ponuntur cum pennis aliarum auium, cõburunt illas & mortificant eas, ſicut ipſe eſt uincens in uita ſua omnes aues & dominans, Pennæ aquilarum ſunt pernicioſæ omnibus pennis: Et dicunt philoſophi, quòd ſi ponatur in aliquo loco pellis ouis cum pelle adib, corrodit & conſumit: & qui induit pannum ex lana ouis quam comedit adib, non ceſſat ab eo pruritus donec exuat eum. Et ſi

acceperis pilũ equæ & extenderis ipſum ſuper oſtium domus, non ingreditur oſtiũ illud cinifex, donec ſuper eo ſtat pilus.

Et ſi ſuffumigas domũ aut locum pulmone aſini, mundas eum ab omni ſerpente & ſcorpione, & ſciunt philoſophi ex hoc, quod ualet contra uenenum.

Tabarienſis etiam dixit, ſi lingua uppupæ ſuſpendatur ſuper parietem, obliuionẽ reddit eum memorẽ et aliæ ratiões.

Et in libro Cleopatræ dicitur, ſi mulier non delectatur cum uiro ſuo, accipe medullam lupi de pede ſiniſtro, & porta eam, & nullum diliget niſi te. Et dicitur, quando accipitur coxa ſtructionis maſculi ſiniſtra, & bulitur cum oleo, deinde liniuntur cum eo origines pilorum, nunquàm renaſcuntur.

Dixit Architas, ſi accipiatur cor dum uiuit & ſuſpendatur ſuper patientē quartanam eradicat eam.

Et ſpolium ſerpentis, quando ſtringitur ſuper ancham mulieris accelerat partum: ſed cùm parit, ilicò remoueatur.

Dentes omnium ſerpentum quando eradicas eos dum uiuit ſerpens, & ſuſpendatur ſuper quartanariū, tollunt ab eo quartanam: & ſi ſuſpendatur ſerpens ſuper dolentem dentem prodeſt, & ſi ſerpens ſuper occurrit prægnāti abortit: & ſi occurrit ei dum parit, accelerat partum. Et dicunt ſi acceperis caninum dentem cocodrili ex palato eius ſuperiore ſiniſtro, & ſuſpendis eum ſupra febricitātem, ſanat & redibit ad ipſum nunquàm: & dixerunt, quòd leo terretur ex gallo albo, &

le-

leo iterum timet ignem, & qui unguitur cum ſeuo renum leonis non timet ire inter beſtias, & omnes beſtiæ terrentur ex leone, & qui linit corpus ſuum cum ſtercore leporis, terrentur ab eo lupi.

Et ſi teritur arcenicum citrinum, & admiſcetur lacriſi, cadit ſuper eum muſca quæ non moriatur.

Si acceperis dextrum pedem teſtudinis, & ſuſpendis eum ſuper dextrum pedam podagrici, cõfert ei. Similiter ſi ſiniſtrum ſiniſtro, & ſic manus eius confert manui, & digitus digito. Et ſi accendatur ignis coram ernioſo ex uiridibus lignis ficulnearum, crepitant teſticuli eius.

Et in libro Hermetis oculi urſi ambo cùm ligantur in panno lini ſuper adiutorium ſiniſtrum, remouet quartanam. Et

dicitur quòd ſi lupus uiderit hominem, et ipſe non uidet eum ſtupeſcit, homo timet & rauceſcit. Et ideo ſi quis gerit oculum lupi, iuuat ad uictoriam, ad audaciam & debellationem et timorem aduerſarij.

Et dicitur quòd ſi fiat anulus ex albis ungulis aſini, qui induit ipſum epilenticus non patitur epilentiam.

Et dixerunt quando uis ne approximent muſcæ domo, tunc pone condiſim et opiam in albedine calcis, & inde albifica domum cum ea, tunc non egredientur muſcæ penitus.

Et quando uis ut narret tibi mulier uel puella tua omnia quæ fecit, accipe cor columbæ & caput ranæ & exſicca utraque & tere & pulueriſa ſupra pectus dormientis & narrabit omnia quæ fecit.

Dum uerò euigilauerit exterge illud à pectore ne alleuetur. Et dicunt ꝙ si quis ponit adamantem capiti mulieris dormientis, manifestat si est adultera: quoniã si sic est, resilit territa de lecto: et si non amplectitur uirum suum cum grãdi dilectione.

Et dicunt ꝙ pellis asini quando suspenditur super pueros prohibet eos terreri.

Et dicit Architas quòd si accipiatur cerumen auris canis sinistræ, et suspendatur febricitantibus periodicæ, confert multum maxime quartanæ.

Et dicunt philosophi, quòd aliqua species uel indiuiduum, quæ nunquàm habuit ægritudinem, confert omni ægritudini: & cùm nunquàm affuerit dolor aliquis, succurrit & sanat hominem ab illo.

Et si suspenditur spuma maris super

coram mulieris ſiniſtram accelerat partum & quando ſuffumigatur domus cum ungula muli ſiniſtra, non remanent in ea muſcæ.

Et ſi ſuſpenditur cor uppupæ aut oculus aut cerebrum ſupra ſe ad collum ſuum confert obliuioni, & ſubtiliat intellectum hominis.

Si mulier non poteſt concipere, accipe cornu ceruinum pulueriſatum, & miſceatur cum felle uaccino, teneat mulier uper ſe coëat & ſtatim concipiet.

Seta de cauda equæ poſita ſuper oſtio non permittit intrare zanzalas.

Dens pulli unius anni poſitus in collo infantis, facit eius dentes prouocari ſine dolore.

Dens equæ poſitus ſuper caput furen-

tis

tis ſtatim liberat eum.

Si mulier non poteſt concipere, detur ei neſcienti lac iumenti, ea hora coeat, & ſtatim concipiet.

Vnguis equi ſuffumigatus in domo effugat mures. Idem fit ex ungula muli.

Vt tota aqua calida exeat è caldario at tramentum, id eſt, terra franciſca cum pice proijce in aquam, & tota exibit. Vt ignis de aqua extra eat, teſtam oui accipe, & ſulphur uiuum tritum impone & calcem & claude foramen & mitte in aquã, & incenditur.

Et dicitur, quòd ſi ponatur camphora ſuper aquam, accenditur & comburitur in aqua.

Vt aues manibus compræhendas, accipe grana quæuis in fece uini & in ſucco

cicu-

cicutæ ualde imbibita, et obijce ad aues, omnis auis quæ inde gustat inebriatur & perdit uires.

Si quæ mulier te ligauit maleficijs ad amorem suum & uis illud dissoluere: accipe camisiam suam, & per capitium eius minge foras, & per manicam eius dextrã & non curabis de ea.

Vt mulier cum aliquo adulterare non poßit, incide de capillis eius, & puluerem illorum tibi super feretrum sparge, ante tamen unge feretrum cum male, & mox coëas cum muliere, & cùm uolueris soluere ex tuis capillis fac similiter.

Et dicunt si aliquis inungatur lacte asinæ, congregabuntur in eo omnes pulices domus.

Literas quæ non leguntur nisi de nocte: cum

cte: cum felle testudinis ſcribe, aut lacte ficcus ſi ponatur ad ignem, aut cum aqua uermis lucentis de ſero.

Si accipiantur multa albumina ouorū de gallina post menſem fiunt uitrū & dura ut lapis: & ex hoc tale fit topacius ſophiſticatus, ſi prius cum croco uel terra rubea liniatur.

Similiter ſpuma quæ inuenitur circa teſticulos cerui uel equi uel aſini fatigati admiſceatur cum uino: & illud uinum detur alicui potationi, abhorrebit uinū per menſem.

Et ſi habuerit plures anguillas in uaſe uini, & dimittantur in illo mori: ſi quis biberit ex illo, abhorrebit uinum per annum, & fortè ſemper.

Et dicitur, quòd ſi accipiatur funis ali=

qua, cum qua ſuſpenditur fur uel ſuſpenſus eſt, & aliquantum paleæ quam turbo uenti in aëre ſuſpendit, & ponatur in olla, & miſceatur cũ alijs ollis: illa omnes alias frangit. Item accipe aliquãtulum prædicti funis, pone in inſtrumento cum quo mittitur panis in furno, quando ille qui mittere debet in furno mittet non poterit immittere, ſed extra exiliet.

Vt homines uideantur ſine capitibus, accipe ſpolium ſerpentis & auripigmentum & picem græcam reuponticum, & ceram nouarum apum, & ſanguinem aſini, & tere omnia, et mitte in rudi olla plena de aqua & facias bullire ad lentum ignem, & poſtea dimitte frigeſcere, & facias cereum, & omnis qui illuminabitur eo, uidebitur ſine capite.

ũnde ... 8. ...
poſtea ÷.

Vt homines uideantur habere quorumlibet animaliū capita: accipe ſulphur uiuum & litargirium & iſtis ſimul pulueriżatis, ſparge in lampade oleo plena, habeantq́; candelam de cera uirginea, quæ permixta ſit cum fœce illius animalis, cuius caput uis ut uideatur habere tenens candelam accenſam de lampadis igne, & da bibere uinum cum ualdimonie, & illi qui inde potabunt, uidebunt ſe habere caput animalis.

Vt homines uideantur habere uultum canis: accipe adipem de aure canis, unge ex eo parum de bombycino nouo, pone in lampade noua de uiridi uitro, & pone lucernam inter homines, & cernunt uultum canis.

Vt homines uideantur habere tria ca-

pita, accipe de pilis asini mortui, & fac funiculum, & sicca, & sume medullam de osse principalis dextri humeri, & misce cum ~~uirga~~ uirginea, & line funiculum, et pone super liminaria domus: ingredientes domum tria capita habebunt, hi qui in domo sunt intrantibus asini uidebuntur.

Si uis ut caput hominis caput asini uideatur: tolle de segmine aselli & unge hominem in capite.

Si uis ut pullus aut res alia saltat in disco: accipe argentum uiuum & puluerem calamite, & mitte in ampullam uitream sigillatam, & illam pone intra rem calidā, quia cum sit argentum uiuum calidum mouet se, & faciet eam saltare.

Si uis uidere quod alij nequeunt, accipe fel de masculo catto, & adipē gallinæ om-

nino

nino albæ, & misce insimul et oculos tuos inunge & uidebis. Si uis intelligere uoces auiū, associa tecum duos socios in quinto Calendas Nouembris, & uade in quoddam nemus cum canibus quasi ad uenandum, & illam bestiam quam primo inueneris, defer tecum ad domum, & præpara cum corde uulpis, & statim intelliges uoces auium uel bestiarum: & si uis ut aliquis intelligat, oscula eum & intelliget similiter.

Si uis soluere uincula, uade in syluam et prospice ubi pica nidum habuerit cum pullis, & quando eris ibi, ascēde ad arborem & foramen eius circumliga quocunq; uis, quia cum uidet te uadit pro quadam herba quam ponit ad ligaturam, & statim rumpitur, & tunc cadit herba illa in ter-

ram ſuper pannum quem debes poſuiſſe ſub arbore, & tu ſis præſens & accipe.

In nido uppupæ eſt quidam lapis qui eſt diuerſorum colorum, defer tecum ipſum, & eris inuiſibilis.

Vt homo ſemper eunuchus ſit, accipe ex uermiculo qui in æſtate lucet, & da ei bibere.

Vt mulier confiteatur quæ fecerit: ranam aqualem comprehende uiuam, & tolle eius linguã, & remitte illam in aquam, & pone illam linguam ſuper partem cordis fœminæ dormientis, quæ cùm interrogetur, uera dicet.

Si uis aliquem terreri in ſomno, capiti eius ſuppone pellem ſimiæ.

Si uis capere talpam, pone in foramine eius cepe uel porrũ aut allium, & ſtatim

tim

tim egredietur ſine uiribus.

Serpens non accedit ad aleum, nec canis guſtat aliquid tinctum cum aleo.

Suffumigatio quam cùm feceris, uidebuntur omnes in forma elephantum, qui ſunt in domo & equorum magnorũ: Accipe ſpeciem quæ dicitur Alchachengi, & contere & confice ipſam cum aliquantulo pinguedinis delphini, & fac ex eo grana ſicut citri. Deinde fumiga ex eis ſuper ignem ſtercoris uaccæ quæ mulgetur, & nõ ſit in domo locus, ex quo egreditur fumus niſi portas, & ſit larga ſub terra deintus. Nã omnes qui ſunt in manſione, uidebuntur quaſi ipſi ſunt homines magni in formis equorum, elephantum, et eſt mirabile ualde.

Suffumigatio alia, quam cùm facis uiri-

des foris & multiformes, & mirabilia infinita, quæ præ multitudine non discernuntur: accipe Timar, id est, uermilium, & lapidem Lazuli, & pulegium montanum, & pulueriza totum, & cribella illud, & confice illud, & cum pinguedine delphini, uel equi, uel elephantis, fac grana in modum ciceris, & sicca in umbra, & suffumiga in eo quādo uolueris, & fiet quod dictum est.

Suffumigatio ad uidendum in somno quod futurum est de bono & malo. Accipe sanguinem asini congelatum, & lupi cerini pinguedinem & storacem, aggrega totum ponderibus æqualibus, & conficiantur & fiant grana, & suffumigetur cum eis domus. Tu enim uidebis in somno tuo qui narrabit tibi omnia.

Modus

Modus faciendi licinium quod quando accendes uidebis homines in quacunque forma uolueris. Accipe oculos bubonis & oculos piscis qui dicitur assures, & oculos piscis qui dicitur libinitie, & fel luporum. Contrita ergò à manibus cõmiscendo, & pone ea in uase uitreo. Cum ergo uis operari eum, accipe adipem cuiuscunque uis bestiæ quod fiat hoc in forma eius, liquefac eam, & permisce cum illa medicina, & iunge cum eo licinium quodcunque uis, deinde accende ipsum in medio ædis, uidebuntur enim omnes homines in domo illa in forma illius bestiæ cuius pinguedinem accepisti.

Licinium aliud ut homines appareant in forma angelorum. Accipe oculos pi-

ſcis oculos filoæ, id eſt, frangentis oſſa, & contrita eos manibus maleando, & pone eos in uaſe uitreo ſeptem diebus, deinde pone in eis aliquid de oleo, & illumina cum eo in lampade uiridi, et pone ipſum coram hominibus qui ſunt in æde: ipſi enim uidebunt ſe in forma angelorum ex igne accenſo.

Licinium aliud faciens apparere homines nigrarum facierum: Accipe lampadē nigram, et funde ſuper ipſam oleum Sambucinum uel argentum uiuum, et funde in illo oleo uel argento uiuo ex ſanguine flebotomatium, et pone in illo ſanguine ſambucinum uel argentum uiuum.

Aliud ſit licinium ex pannis mortui, aut ex pannis nigris, & accende in medio ædis.

ædis. Nam tu uidebis ex hominibus mirabilia, quando uidebunt ſe adinuicem cum illis formis.

Lampas mirabilis in qua apparent res quantitatis terribilia, habens in manu uirgam & territat hominem. Accipe ranam uiridem, & decolla eam ſupra pannum exequiarum uiridem madefac ipſum cum oleo ſambucino, & pone ipſum licinium, & illumina cum eo in lampade uiridi. nã tu uidebis nigrum ſtatum, inter cuius manus erit lampas & mirabile.

Lampas quam cùm aliquis tenet in manu non uidet aliquos eorum qui ſunt ibi, & qui fuit poſt ipſum uidebit tantum. Accipe piſcem qui dicitur Delphinus. Deinde accipe pannum lini aut funeris, & ſparge ſuper ipſum aliquid extra azi-

mar, deinde funde super illud ex illa pinguedine liquefacta. Deinde stringe manum super ipsum, & inuolue pannum, & fac ex eo licinium, deinde accende ipsum in lampade, & eris uiridis, & fiet quod tibi dixi.

Lampas alia faciens apparere homines in forma fœda & terrentur homines inuicem, & faciunt ipsum fingentes dæmonem, accipe pilos ex cauda canis nigri in quo non sit albedo, & aliquid ex pinguedine eius liquefac pinguedinem: Deinde accipe pannum exequiarum, & fac deinde liciniũ, deinde line ipsum cum eo quod fecisti, & illumina ipsum in lampade uiridi cum oleo sambucino, & accende ipsum in domo, & non sit ibi licinium præter ipsum & uidebis mirabile.

Licinium pulchrum ut domus uideatur tota plena ſerpentum & imaginum donec licinium permanet accenſum. Accipe pinguedinem ſerpentis nigri & ſpolium ſerpentis nigri & pannum exequiarum, & fac licinium ex illo panno, deinde line ipſum cum illa pinguedine, & pone ſpolium ſerpentis in concauitate eius, & illumina cum oleo ſambucino in lampade uiridi aut nigra.

Aliud licinium quod quando eſt accenſum, & infunditur ſuper ipſum aqua inualeſcit: & quando oleum extinguitur, accipe calcē quam non inuenit aqua, & permitte eam cum æquali pondere ſibi ex cera & medietatis eius ex oleo balſami, ex napta citrina, cū æquali ſibi ex ſulphure, fac liciniū ex ea et rora ſuper aquā et accē

detur

detur & rora super ipsum oleum & extinguetur.

Licinium aliud quod cùm accenditur, omnia uidentur alba & argentea: accipe lacertam & abscinde caudã eius, & accipe quod exit: quia est simile argenti uiui. Deinde accipe licinium, et madefac cũ oleo, & pone ipsum in lampade noua, & accende domus eius uidebitur splendida & alba uel deargentata.

Operatio lampadis & mirabilis quam si quis tenuerit, non cessat pedere donec dimiserit eam: accipe sanguinem testudinis, exsicca ipsum in panno lini, & fac ex ipso licinium, & illumina ipsum in lampade da ipsum cui uis & dic illumina: nam ipse non cessabit pedere donec dimiserit illud, et est mirabile.

Lampas quæ cùm accenditur in loco ranarum nulla sonat, sed omnes silent donec fuerit accensa: Accipe pinguedinem crocodili, & confice ipsam cum cera albificata in sole, & fac ex eo licinium, & illumina cum eo in loco ubi sunt ranæ, et cùm uiderint istud statim tacebunt.

Lampas alia cùm accenditur, uident se inuicem astantes sicut imagines et lapides accipe zimat et tere benè, et accipe pannum funeris et madefac ipsum cum pinguedine piscis, aut cum oleo sisamino puro, pone ipsum in lampade uiridi, et pone super ipsum ex illo medicamine contrito rem paruam, et fit mirabile. Licinium quod cùm accenditur, non cessant saltare et gaudere et insanire gaudio et maxime mulieres, et accipe sanguinem

leporis, & sanguinem cuiusdam auis quæ dicitur Solon, et aßimilatur turturi, et æquale medietatis eius ex sanguine turturis maris. Infunde ergo eum in licinium, et illumina cum eo in medio domus in qua sunt cantatrices & puellæ. & est mirabile et probatum.

Si uis facere quòd in strato hominis appareant pediculi scaturientes ut non possit homo dormire, tunc proijce in lecto eius pondus unciæ unius uel mediæ Alkakengi, & si acceperis pilos Asturis, fiet inde licinium, quod quando accenditur uident seinuicem omnes infirmos ex uehementia infirmitatis et extenuationis.

Accipe locustam citrinam, & exicca ipsam, et tere, et pone in panno exequiarum, &

rum et incende ipſum oleo ſambucino, in quocunq; loco fueris, erit quod tibi dixi et mirabile.

Quando uis ut uidearis totus ignitus à capite uſq; ad pedes et non lædaris: accipe maluauiſcum album, confice cũ albumine ouorum, deinde line cum eo corpus tuum, et dimitte donec exſiccetur, et deinde line te cum alumine, et poſtea pulueriza ſuper illud ſulphur ſubtile. inflammatur enim ignis in eo et non lædit, et ſi facis ſuper palmam, poteris tenere ignem ſine læſione.

Si uis ut res proijciatur in ignem & nõ comburatur, accipe glutem piſcis partem unam & aluminis æquiuale illi permiſceatur totum, et fundatur ſuper ipſum acetum uini, & cõmiſceatur cum eo quic=

quid uis, proijce in ignem, line cum hoc linimento, non comburetur.

Si uis facere contrarium, scilicet imaginem aliquam hominis aut alterius, & quando ponitur in aqua accenditur, & si extraxeris eam, extinguetur: accipe calcem non extinctam & permisce eam cum aliquantulo ceræ & oleo sisami & napta id est, terra alba & sulphure, & fac ex illo imaginem: nam quando tu roborabis aqua accendetur ignis.

Si uis facere, ut quando aperis manus tuas super lampade extinguatur lumen, & quando claudis eas super eam accenditur, & non cessat illud facere. Accipe speciem quæ dicitur spuma Inda, tere eam & deinde confice eam cum aqua camphoræ, & line cum ea manus tuas, deinde aperi eas

ri eas in facie lampadis delebitur lumen eius, & claude & reaccenditur.

Si uis uidere rem submersam & profundam in nocte, & non occultetur tibi plusquàm in die legis libros de nocte nigra. Vnge faciem tuam cum sanguine uespertilionis, & erit quod dico.

Si uis albificare aliquid, suffumiga illud sulphure.

Si uis ut arbor citri proijciat omnes fructus ut cadant. Accipe quinque partes sulphuris citrini, & quinq; nigri, & duo albi, & sinabrium, tere omnia & permisce & suffumiga, & cadēt omnes fructus, fortè est in alijs arboribus.

Si uis statim interficere serpentem, accipe ex aristolochia rotunda quantum uis & tere illam benè, & accipe ranam syl-

ueſtrem uel campeſtrem, & cōtere ipſam & commiſce eam ariſtolochiæ, & pone cum eo aliquid ex incauſto, & ſcribe cum eo in cartha aut aliquod quod plus amas & proijce ad ſerpentes.

Si uis portare in manu tua ignem ut non offendat, Accipe calcem diſſolutam cum aqua fabarum calida, & aliquantulum magranculis, & aliquantulum maluaueſci, & permiſce illud cum eo benè, deinde line cum eo palmam tuam, & fac ſiccari, & pone in ea ignem, & non nocebit.

Dicunt philoſophi, calx tale non comburit in igne, & glutem piſcis ſaluat ab igne, & alumen iamenum & ſanguis ſalamādræ & fuligo furni uel lebetis: quando igitur ex iſtis omnibus aut quibuſdam

fit lini-

fit linimētū non offendit ignis albumē oui & maluauiscū habent iuuamētum in hoc.

Si uis ut tota domus apparet plena ser pentibus: Accipe de pinguetudine serpen tis, & parū salis in ea pone, et accipe pan num exequiarum, & scinde ipsum in qua tuor frusta, deinde pinguedinē, & pone ipsam in omni panno: si sic facias quatuor licinia, et accēde ea in quatuor angulis do mus cum oleo sambucino, & in lampade noua, & fiet quod dixi.

Licinium quod cùm accenditur in do= mo, uidebis res uolantes uirides ut passe= res & aues: accipe pannum exequiarum recentem, & pone in eo cerebrum auis, & pennas caudæ eius, & inuoluendo fac eis licinium, & pone ipsum in lampa= de noua uiridi, accende ipsam in domo

cum oleo oliuæ, & quæ res erunt in domo fiant uirides ualde, & uidebitur quasi uolant uirides & nigræ.

Vt domus uideatur tota uiridis & plena serpentibus & imaginibus timorosis, accipe cutem serpentis & sanguinem alterius serpentis masculi, & adipem alterius serpentis, aggrega illa tria, & pone ea in panno exequiarum, & accende ipsa in lucerna noua.

Si uis facere candelam uel licinium quæ cum accenditur, agitatur & ambulat, accipe cutem lupi & cutem canis, & fac ex utrisq; licinium, & accende ipsum cum oleo oliuæ, & statim mouebitur.

Quando uis accẽdere lucernam ex qua ualde timeat eam. Accipe pannum lini nouum album, & fac ex eo licinium, & po-

ne in

ne in concauitate eius cutem ſerpentis & ſalem groſſum, & ſacra ipſum oleum oliuæ, & da cui uis, & ſtatim cum accenſum fuerit ipſum, trepidabit, & timebit ualde.

Dicunt Philoſophi, quòd ſynciput eſt prima pars capitis, & ex ſincipite hominis parum poſt mortem generatur uermis, cumq; prætereunt ei dies ſeptem uermes illi ſunt muſcæ, & poſt quatuordecim dies ſicut dracones magni, quorum unus ſi momorderit hominem morietur ſtatim: quòd ſi tu acceperis ex ea, & coxeris illud cum oleo, & feceris ex eo candelam in lucernam eris cum licinio ex panno exequiarum, uidebis ex eo rem magnam, & formas quæ narrari non poſſunt cum timore forti.

Experimentum mirabile quod facit homines ire in ignem sine læsione, uel portare ignem, uel ferrum ignitum sine læsione in manu. Recipe succum bismal= uæ et albumen oui, & semen psilij et cal= cem, & pulueriza & confice cum illo al= bumine oui succum raffani commisce, ex hac confectione illinias corpus tuum uel manum, & dimitte siccari, et postea ite= rum illineas, & post hoc poteris audaci= ter sustinere ignem sine nocumento.

Si autem uelis ut uideatur ardere il= lud linitum, asperge de sulphure uiuo be= ne puluerizato, & uidebitur comburi eum, accendetur sulphur, & nihil ei no= cebit: si flammam candelæ, quam quis te= net in manu colophoniam uel picem græ= cam insufflaueris subtilißimè tritam, mi=

rabili-

rabiliter auget ignem, & usque ad domum porrigit flammam. Vt ignem illæsus portare poßis cum aqua fabarum calida calx dissoluatur, et modicum tere recentis bex de mislina, postea parum maluauesci adijcias, quibus in simul coniunctis uel commixtis palmam illinias, & dificari permittas: & sic enim ignem quolibet illæsus portare poteris. Et est uerum & experimentatum.

Aquam ardentem sic facias, recipe uinum nigrum, spissum, potens & uetus, et in una quarta ipsius distemperabis uiuæ calcis sulphuris uiui subtilißimè puluerizati tartari de bono uino et salis cõmunis albi großi, postea pones in cucurbita bene lutata, et desuper posito alẽbico distillabis

aquam ardentem quam ſeruare debes in uaſe uitreo.

Ignem græcum ſic facias, Recipe ſulphurem uiuum, tartarum, ſarcocollam, picolam, ſal coctum, petroleum, & oleum commune fac bulire benè, & ſi quid imponitur in eo accenditur, ſiue lignum ſiue ferrum, & non extinguitur niſi urina, aceto uel arena.

Si uis facere quòd ceſſet omne mirabile, reſpice alias cauſas, ſcilicet agentem ſufficiens etiam patientem, quoniam ſi utrunque reſpicis non miraberis, quia uidebis tantam aptitudinem eſſe in una ſufficientia alterius quod non facit admirari: quando enim uides quòd aqua frigida accendit ignem, & non extinguit ipſum, ſi tu reſpiceres cauſam agentem, mirareris

ſemper, quia eſſet efficiens conueniens ad hoc, ſed quãdo tu reſpicis materiam illius effectus, utputa quia eſt calx & ſulphur quod eſt ualde inflammabile, ita quòd nimium agens inflammat ipſum, tu uides quòd nihil eſt mirabile.

Similiter quando res aliqua ſi comburitur igne mirabile eſt quãdo una de cauſis inſpicitur ſola. Sed quando ſcitur natura patientis aut debilitas agentis, nihil mirum: maxima ergo radix experimentorum naturalium eſt in hoc, ſcilicet ut eligam materiam paratiſsimam ad aliquid, & hoc debile agens aut fortiſsimum, & materiam ualde indiſpoſitam, & faciunt ſimiliter homines aſpicere ad illam cauſam quæ non uidetur poſſe illud facere, & de illa nihil dicunt. Et tu nota iſtud

quòd

quòd ſecundum iſtum modum incidit mul titudo experimentorum multorum mira bilium: & de hoc narrabo tibi quædam iſtorum, ut confirmeris in uirtute prædi= cta, et ſcias etiam excogitare ingenia ex= perimentorum.

Si uis facere carbunculum, uel aliquam rem lucentem in nocte: recipe nocticu= las lucentes quàm plurimas, & ipſas con= tritas pone in ampulla uitrea, & claude in fimo equino calido ſepelias, & dimitte morari per quindecim dies, poſtea diſtil= labis ex eis aquam per alembicum: quam repone uaſe de criſtallo aut uitro. Tan= tam enim præſtat claritatem, quod in lo= co obſcuro quilibet poteſt legere & ſcri bere: quidam faciunt hanc aquam ex no= ticulis felle teſtudinis, felle muſtelæ, felle

furonis, & canis aquatici ſepeliunt in fi=
mo, & diſtillant ex eis aquam.

Aquam ardentem ſic facias, recipe ſer
pentinam quam diſtillabis per alembicum
uelut aqua ardens exibit: etiam miſce ui=
no aut cui uis, & accenditur ſi appropin
quas ei candelam.

Ignis uolans: accipe libram unam ſul=
phuris, libras duas carbonum ſalicis, li=
bras ſex ſalis petroſi: duc tria ſubtiliſsimè
terãtur in lapide armorei, poſtea aliquid
poſterius ad libitum in tunica de papyro
uolanti, uel tonitruum faciente ponatur.

Tunica ad uolandum debet eſſe longa
gracilis puluere illo optime plena, ad fa=
ciendum uerò tonitrum breuis groſſa &
ſemiplena.

Ad

Ad congregandum mures uel ſerpentes, Accipe ſerpentem in aliquo uaſe multis foraminibus perforato incluſum, & accende ignem de ſtipulis in circuitu, ſtatim ſerpens ſibilabit, ad cuius clamorem omnes concurrent. Et ſic etiam de muribus intelligatur.

Nota quòd ſi coxeris unum ſerpentem uel uermem, & de graſſa illius uermis detur alicui comedere, intelliget quando canunt. Hoc probatum eſt.

Dicitur etiam quòd herba ſaponaria lauat maculas unctuoſas de pannis.

ALBERTI MAGNI DE PROPRIEtatibus Herbarum, Lapidum, & Animalium quorundam,
Finis.

